

Плита КНАУФ
Звичайна

Плита КНАУФ
Вологостійка

Плита КНАУФ
Вогнестійка

Є відмінності!

Компанія КНАУФ знайшла спосіб зробити Вашу роботу зручнішою.
Тепер кожна плита КНАУФ має свій унікальний колір. Вам буде легко їх розрізнити.

ТОВ "КНАУФ ГІПС КИЇВ", 03067, м. Київ, вул. Гарматна, 8
тел.: (+38 044) 277-9900; www.knauf.ua

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

№ 1, 2021

У МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

У ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ АСОЦІАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

ІННОВАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

СПІВПРАЦЯ З РОБОТОДАВЦЯМИ

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 48764

**ПОСПІШАЙТЕ ПЕРЕДПЛАТИТИ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ФАХОВІ ЖУРНАЛИ
ДОКЛАДНІШЕ НА REDPRESA.UA**

видавництво
**ПЕДАГОГІЧНА
ПРЕСА**
ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Матеріал читайте на с. 24 – 26

Під час семінару з розробки модульних навчальних програм у ЦУ «Іннове» (Естонія). Павло Горбач, викладач предметів професійно-теоретичної підготовки Колківського ВПУ, Зоя Парфенюк, директор НМЦ ПТО у Волинській області, Марина Деркач, майстер в/н Луцького центру ПТО

Учасники Міжнародного конкурсу з оранки в Естонії: учні зліва направо – Микола Глинюк (група 1), Руслан Сорочук (група 2) професія «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва» з майстром Колківського вищого професійного училища Олександром Сачковським

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Матеріал читайте на с. 53 – 55

«Партнерство у сфері професійно-технічної освіти в Україні» Фолькер Фальх, керівник міжнародного департаменту групи bbw (Освітній центр баварської економіки), Сергій Антонюк директор «ДНЗ Ковельський центр професійно-технічної освіти», Анна Енгель-Кьолер генеральний директор Освітнього центру баварської економіки

Зліва на право: Олександр Коваль, Максим Тарасюк учні групи № 31 професія «Токар; слюсар з ремонту колісних транспортних засобів» Державного навчального закладу «Ковельський центр професійно-технічної освіти» виробниче навчання на базі «Навчально-практичного центру технологій обробки металів»

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Матеріал читайте на с. 41 – 44

Анна Лук'янчук студентка четвертого курсу медсестринського відділення Первомайського медичного фахового коледжу під час переддипломної практики працює у відділенні переливання крові Первомайської ЦРЛ

Акушерки-випускниці: Анастасія Ольшевська, Марія Награнська, Юлія Логінова з викладачем вищої кваліфікаційної категорії Первомайського медичного фахового коледжу Іриною Рачинською у палаті сумісного перебування пологового відділення Первомайської центральної міської багатопрофільної лікарні

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО – ВИМОГА ЧАСУ ТА РИНКУ

Матеріал читайте на с. 48 – 50

Під час роботи журі обласного конкурсу професійної майстерності майстрів виробничого навчання з професії «Кравець», голова журі Олена Ткачук, заступник начальника відділу з перспективного розвитку ПРАТ «Едельвіка» та Наталія Панасюк, голова методичної комісії Луцького центру ПТО

Регіональний етап конкурсу World Skills на базі ПРАТ «Едельвіка». На передньому плані переможець - Наталія Третьяк, учениця групи № 18 з професії «Кравець» Луцького центру ПТО

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

№ 1 (90) 2021

СІЧЕНЬ – ЛЮТИЙ – БЕРЕЗЕНЬ

Склад редакційної колегії науково-методичного журналу
«ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР, ГОЛОВА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Нелля Ничкало – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Валентина Радкевич – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Наталія Кулаласва – доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора з наукової роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Людмила Базиль – доктор педагогічних наук, доцент, учений секретар Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Валерій Булгаков – кандидат політичних наук, доцент, директор ДВНЗ «Київський коледж будівництва, архітектури та дизайну», голова правління Громадської організації «Всеукраїнська асоціація працівників закладів I – II рівнів акредитації»

Валентина Гордіско – кандидат педагогічних наук, вчений секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України

Інна Гриценко – кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (відповідальний секретар)

Роман Гуревич – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор Навчально-наукового інституту педагогіки, психології і підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Юрій Зінковський – доктор технічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, професор кафедри конструювання та виробництва радіоапаратури Національного технічного університету України «КПІ» імені Ігоря Сікорського

Тетяна Іщенко – кандидат педагогічних наук, професор, директор Державної установи «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти» МОН України

Петро Коржевський – начальник Управління освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації

Катерина Мірошниченко – президент Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти

Василь Петрович – директор ДНЗ «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою»

Людмила Шевчук – кандидат педагогічних наук, доцент, директор Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

Ольга Щербак – доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент НАПН України, директор Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка, керівник Українського аналітичного центру професійної освіти «Національна обсерваторія»

Франтішек Шльосек – доктор педагогічних наук, професор надзвичайний Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, голова Наукового педагогічного товариства «Польща – Україна», іноземний член НАПН України

Ірина Шумік – генеральний директор Директорату професійної освіти МОН України

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ,
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ
Виходить чотири рази на рік. Заснований у 1997 році
Свідоцтво про державну реєстрацію
серія КВ № 23535-13375ПР від 31.08.2018 р.
Схвалено вченою радою
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України
(протокол № 2 від 18.02.2021 р.)

Передплатний індекс 48764

ЗМІСТ

СТОРІНКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Ничкало Нелля. Науковий потенціал педагогів професійної освіти 2

У МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Гарбарук Ігор. Сучасна професійно-технічна освіта: досягнення і перспективи 6

У ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ АСОЦІАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Мірошниченко Катерина. Професійна освіта України: плани, дії, результати 8

ІННОВАЦІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Плахотна Людмила. Система професійної (професійно-технічної) освіти Волині: модернізація в дії 12

Петрович Василь, Наливайко Кристина. Енергетична трансформація: кроки професійної освіти Києва 14

Остапенко Тетяна. Навчально-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх робітників-будівельників за технологіями КНАУФ 17

Ткаченко Михайло. Дистанційне навчання – нові можливості для організації освітнього процесу 21

Семенюк Інна. Компетентісний підхід у підготовці кваліфікованих робітників 24

Дрозіч Ірина. Інноваційні проекти у підготовці кваліфікованих робітників сфери ресторанного господарства 27

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА

Кучмик Галина. Центр професійної кар'єри в училищі 31

ВИХОВАННЯ

Рекус Оксана. Формування позитивного ставлення учнів до здорового способу життя 34

Юрченко Світлана. Соціалізація особистості на основі компетентісного підходу 37

ФАХОВА ПЕРЕДВИЩА ОСВІТА

Рачинська Ірина. Підвищення якості навчання студентів-медиків 41

Брунько Анна, Цибок Валентина. Інформаційно-ресурсний центр як інноваційний структурний підрозділ коледжу 45

СПІВПРАЦЯ З РОБОТОДАВЦЯМИ

Антонюк Оксана. Соціальне партнерство – вимога часу та ринку 48

Дукельська Світлана. Прогнозуємо успіх: дуальна форма навчання 51

Антонюк Сергій. Міжнародна співпраця в організації дуального навчання 53

З ДОСВІДУ РОБОТИ

Романюк Роман. Ринок праці Волині в умовах пандемії COVID-19 та освітні можливості служби зайнятості для роботодавців і дорослого населення 56

Парфенюк Зоя. Нові підходи в діяльності центрів кар'єри 58

Висоцька Людмила. Якість професійної підготовки кваліфікованих робітників 61

© Усі права захищено. Жодні частина, елемент, ідея, композиційний підхід цього видання не можуть бути скопійованими чи відтвореними в будь-якій формі і ніякими засобами – ні електронними, ні фотомеханічними, у тому числі й ксерокопіюванням, записом або комп'ютерним архівуванням, без письмового дозволу видавця. За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори. Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення прийнятих до друку матеріалів. Рукописи не повертаються. У разі використання матеріалів посилання на журнал є обов'язковим.
© «Педагогічна преса», 2021
© «Професійна освіта», 2021

НАУКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Нелля НИЧКАЛО, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, дійсний член (академік) НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

Так пощастило мені на життєвій ниві, що особисто знаю вже не одне покоління педагогів закладів професійної освіти різних типів. Сам Бог подарував незабутні зустрічі з багатьма директорами училищ, центрів, технікумів і коледжів та їхніми заступниками, викладачами і майстрами виробничого навчання, методистами і бібліотекарами, практичними психологами і соціальними педагогами.

Як добре, що доводилося зустрічатися неодноразово – у Львові і Києві, на Закарпатті й Івано-Франківщині, у Чернівцях і Чернігові, у Житомирі й Полтаві, Вінниці й Тернополі, у Хмельницькому і Черкасах, у Рівному й Сарнах, у Білій Церкві та Славянську, в Одесі й Березівці Одеської області та інших регіонах. У пам'яті, у серці і в записниках-щоденниках накопичилося багато незабутніх спогадів і нотаток та матеріалів про особливих освітян, які по-справжньому готують молодь до життя, до самостійної трудової діяльності. Саме вони плекають людський капітал, про який багато говориться й пишеться на різних високих рівнях (на жаль, нерідко це стало лише модою...). Тому маємо право на те, щоб без жодного перебільшення обґрунтувати, скласти чи запропонувати своє бачення соціально-педагогічного портрета працівника сучасної професійної школи.

Безумовно, «працівник» професійної школи – це досить широке й узагальнене поняття, що охоплює різні категорії педагогічного і технічного персоналу. Що ж їх об'єднує? Передусім – свята сила любові до своїх вихованців, радість за їхнє професійне і громадянське зростання. На наше переконання, генетичною є ця любов педагога до свого вихованця – майбутнього трудівника-майстра, високого професіонала, громадянина України. Справді є істинне пе-

© Ничкало Н., 2021

дагогічне щастя й воно не являє собою якусь абстрактну категорію. Це можна підтвердити на конкретних долях десятків тисяч дітей, які «відбулися в житті» завдяки педагогам, які їх любили й нині люблять, незважаючи на різні негаразди.

Професійний розвиток педагога – це не лише розумне теоретично обґрунтоване положення, що пронизує чимало документів міжнародного, національних і регіональних рівнів. Воно не лише стало популярним гаслом, а передусім об'єктивною потребою сучасних педагогічних працівників. Розвиток і поглиблення цієї потреби сприяли пробудженню в педагогічних колективах багатьох училищ, центрів, технікумів і коледжів інтересу до педагогічної і психологічної наук, до експериментальної роботи. Наші багаторічні спостереження свідчать, що від особистості педагога, незалежно від його посади (керівник, викладач, майстер, методист) залежить формування психологічної атмосфери, у якій мимоволі відбувається «щеплення» до творчих пошуків.

Позитивні результати такої науково-педагогічної «вакцинації» не можуть не вражати. Якщо два-три десятиліття тому захист кандидатської дисертації викладачем одного з таких закладів був особливою подією, що викликала добрий подив, радість і навіть... заздрість, то нині ситуація докорінно змінилася. Усе більше педагогів створюють авторські методики, навчально-методичні і дидактичні комплекси, підручники й навчально-методичні посібники нового покоління, беруть участь у різних конкурсах, пишуть наукові праці.

Упродовж багатьох років, у закладах професійної освіти, що діють у різних регіонах нашої держави, формувалися науково-педагогічні осе-

редки, у яких на практиці утверджувалися ідеї професійної педагогіки. На наше переконання, цю особливу науку творять не «кабінетні» вчені, не аспіранти й докторанти, які жодного дня не працювали з учнями в лабораторіях, майстернях, на підприємствах. Її творцями стають саме педагоги-практики за умови підтримки науковцями академічних інститутів, а також педагогічних, психологічних й інших кафедр університетів та інститутів, а також керівниками закладів професійної освіти.

У нашій державі вже давно утвердилася така традиція: усі починання, ініціативи, нові справи, що мають прогностичне значення, торують шлях завдяки громадській ініціативі. І приживаються вони саме завдяки цьому. Так народжувалися перші наукові лабораторії професійної педагогіки у різних регіонах. Одна із них – у Львові. Ініціатор її створення Володимир Жук. 18 травня 1987 р. захистив кандидатську дисертацію з теми: «Вдосконалення змісту й організації діяльності заступника директора середнього профтехучилища з навчально-виховної роботи» в Інституті педагогіки Міністерства народної освіти УРСР. Спочатку ця лабораторія діяла на громадських засадах й розміщувалась у Львівському палаці профтехосвіти імені Юрія Гагаріна (у малесенькій кімнатці на третьому поверсі). А згодом начальник Львівського обласного управління освіти Галина Дегтярьова підтримала цю ініціативу, завдяки чому було вирішено питання щодо фінансування цієї наукової лабораторії за рахунок обласного бюджету (як виконання держбюджетних тем на замовлення обласного управління освіти).

Ось такий пройдено шлях: від ідеї – громадської ініціативи – до заснування Львівського науково-практичного центру професійно-технічної освіти (у структурі Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України – згодом у структурі НАПН України та Інституту професійно-технічної освіти). У грудні 2015 р. у ньому було 30 працівників, з них 3 доктори наук, 11 кандидатів наук. Науковці центру здійснювали інноваційні дослідження, результати яких упроваджувалися в різних регіонах України.

На жаль, унаслідок нерозуміння значення випереджувального науково-методичного забезпечення розвитку професійно-технічної освіти й

помилки у державній політиці щодо цієї галузі 1 січня 2016 р. фінансування центру було припинено. Це – велика втрата. І вийшло так, як пише Ліна Костенко:

Ми що не вибором, то втратим.

І в цьому вся наша біда...

Не можемо не подякувати академіку Віктору Андрущенку, ректору Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, за створення Відокремленого структурного підрозділу цього університету «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти» (директор кандидат педагогічних наук Михайло Копельчак). Це був не лише благородний вчинок, а реальна допомога. Нині 10 науково-педагогічних працівників (1 доктор педагогічних наук, 5 кандидатів наук), проводять дуже велику роботу, працюючи на 0,5 ставки). Ось такі бувають і творчі злети, і гіркі втрати – і рука допомоги, і сподівання на краще...

Аналізуючи питання, пов'язані з помітним пробудженням інтересу педагогів-практиків профтехосвіти до наукових досліджень, ми переконалися, що ці процеси відбувалися майже паралельно в різних регіонах України. Звернемося до хмельницького досвіду, який викликає захоплення і водночас почуття радості та вдячності за таку високу соціально-педагогічну відповідальність.

З перших років незалежності України тут розпочався потужний інноваційний рух на ниві профтехосвіти. Його динамічному розвитку сприяли наукові дослідження з проблем підготовки виробничого персоналу. Педагогічна наука і практика збагатилася прогресивними ідеями науковців подільського регіону: Миколи Дарманського, Октавіана Коханка, Антона Бугерка, Олександра Гаврилюка.

Микола Дарманський, кандидат педагогічних наук, доцент, ректор Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, зробив значний внесок у розвиток управління системою освіти на регіональному рівні та вперше в Україні запровадив ступеневу систему фахової підготовки педагогічних кадрів, за освітньо-кваліфікаційними рівнями – «молодший спеціаліст», «бакалавр», «спеціаліст», «магістр». Під керівництвом Октавіана Коханка, кандидата педагогічних наук, доцента, заступника начальника управління освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації, згодом – професора Хмельницько-

го національного університету, було створено перші в нашій державі заклади профтехосвіти нового типу (Балинське вище професійне училище-агрофірма, Дзеленецьке ПТУ з розширеним сільськогосподарським виробництвом). Його дисертаційне дослідження було присвячене становленню і розвитку підготовки кваліфікованих робітників з середньою освітою в Україні у 1969–1994 рр. За ініціативи Антона Бутерка, кандидата педагогічних наук, було створено новий тип навчального закладу – училище-агрофірму. У його кандидатській дисертації науково обґрунтовано організацію навчально-виробничого процесу в такому типі закладу. Олександр Гаврилюк, кандидат педагогічних наук, директор ВПУ № 25 м. Хмельницького розробив і започаткував модель управління професійно-технічним навчальним закладом в умовах переходу до ринкових відносин.

Нині педагогічна спільнота профтехосвітян Хмельниччини вирізняється інноваційними підходами до оновлення змісту професійної освіти, розроблення сучасної навчально-методичної літератури, створення інформаційно-освітнього середовища. Їй притаманна активність у здійсненні наукових досліджень з метою забезпечення якісної професійної підготовки конкурентоздатних висококваліфікованих робітників.

Унікальним прикладом є науково-педагогічний шлях Валентини Радкевич: від інноваційного майстра виробничого навчання, старшого майстра ПТУ № 6 м. Хмельницький, заступника директора і директора Вищого художнього професійного училища № 19 смт. Гриців – до доктора педагогічних наук, професора, академіка НАПН України, директора Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

У закладах та установах профтехосвіти цієї області працюють досвідчені, компетентні високопрофесійні педагоги, з-поміж них п'ять кандидатів наук: Людмила Шевчук, Наталія Сиско, Олена Загіка, Олександр Боровик, Ірина Дрозіч. Ними обґрунтовано систему неперервного професійного розвитку педагогів ЗП(ПТ)О, педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників, розвитку їх творчості, національно-патріотичної свідомості, психологічні засоби профілактики наркотичної залежності учнівської молоді.

Євеліна Царьова, Наталія Голя, Галина Пастощук, Олена Шамралюк досліджують актуальні проблеми професійної освіти.

Активна дослідницька діяльність позитивно впливає на підручникотворення. Педагогічно-дослідники підготували 11 підручників, яким надано гриф МОН України, та 5 навчальних посібників схвалено для використання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

У 1997–2020 рр. профтехосвітяни області брали активну участь у проведенні 10 експериментів всеукраїнського рівня, 17 – регіонального рівня, а також у роботі шести обласних експериментальних лабораторій на громадських засадах. За результатами експериментів досліджено актуальні проблеми професійної освіти щодо підвищення якості професійної підготовки кваліфікованих робітників, оновлення змісту освіти, створення сучасного навчально-методичного забезпечення, застосування інноваційних технологій навчання, запровадження інноваційних підходів у курсовому підвищенні кваліфікації педагогів та управлінській діяльності ЗП(ПТ)О.

Цей досвід є унікальним. І наш висновок, як говориться, лежить на поверхні: цілком закономірним є те, що співробітники Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (директор кандидат педагогічних наук, доцент Людмила Шевчук) у 2012 р. стали лауреатами Державної премії України (за номінацією «Професійно-технічна освіта»).

Палітра наукових пошуків педагогів закладів професійно-технічної і фахової передвищої освіти різних регіонів досить неповторна і не дублюється за своїми підходами в різних областях. Значний науковий і практичний інтерес викликає вінницький досвід наукової діяльності. Наприклад, Державного професійно-технічний навчальний заклад «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище» (директор Олександр Дмитрик). Коротка статистика: 18 викладачів і майстрів виробничого навчання цього закладу (колишнього ПТУ № 4 м. Вінниця) стали докторами і кандидатами наук. Нині вони працюють в університетах, інститутах, інших закладах освіти і методичних службах.

Ось лише окремі прізвища: Роман Гуревич – колишній майстер виробничого навчання і викладач цього закладу, нині доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України очолює Навчально-науковий інститут педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Людмила Шевченко – упродовж майже 13 років майстер виробничого навчання, викладач інформатики та спеціальних дисциплін цього ж училища, нині доктор педагогічних наук, професор кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті цього ж університету. І таких прикладів чимало...

Мимоволі виникає запитання: у чому ж таємниця такого зростання? На нашу думку, постійні наукові пошуки, презентації, обговорення, дискусії формують таку психологічну атмосферу творчості, яка буквально захоплює, надихає і пробуджує весь педагогічний колектив. Тут треба постійно діяти інноваційно, шукати нове, адаптувати його до умов свого закладу, експериментально перевіряти його... Так ніби непомітно формується загальний інноваційний клімат. З часом він трансформується в науково-педагогічний осередок, який незабаром починає впливати на інші заклади освіти.

Особливої уваги заслуговують наукові пошуки профтехосвітян Кривого Рогу. Шість кандидатів наук, які працюють в училищах і центрах професійної освіти (Володимир Балакін, Ольга Гермак, Павло Дулгієр, Ганна Колесник, Тетяна Стойчик, Ольга Черевач), стали інноваційним орієнтиром для всієї Дніпропетровщини. Педагогів-практиків, які мають визнання як науковці з професійної педагогіки, запрошують на роботу до університетів та інших закладів вищої освіти. І сьогодні в багатьох педагогічних і технічних університетах працюють талановиті представники профтехосвітянської еліти.

Ще один важливий аспект, пов'язаний з фаховою передвищою освітою. Проаналізувавши якісний склад педагогічних колективів цих закладів Дніпропетровській області, ми дістали насправді прекрасні дані: тут працює 152 кандидати наук. Чимало й таких викладачів коледжів і технікумів, які працюють на фундаменті професійної педагогіки, нині успішно досліджу-

ють проблеми педагогіки вищої школи. Вважаємо, що в нашому журналі доцільно постійно висвітлювати такий досвід.

Упродовж останніх років утвердилася ще й така позитивна тенденція: усе більше педагогів закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти захищають дисертації у спеціалізованих вчених радах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, а також Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Хмельницького національного університету, Української інженерно-педагогічної академії (м. Харків) та інших закладів вищої освіти.

Наголосимо, що важливу роль у цьому інноваційному поступі педагогів закладів професійної освіти відіграють науково-методичні і навчально-методичні центри професійно-технічної освіти в областях. Високої оцінки заслуговує також діяльність Навчально-методичного центру вищої і фахової передвищої освіти Міністерства освіти і науки України (директор кандидат педагогічних наук, професор Тетяна Іщенко), з 2018 р. за його ініціативою проводиться Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності «Педагогічний Оскар». І не випадково з-поміж його переможців упродовж останніх трьох років усе більше кандидатів наук, які працюють у коледжах і технікумах.

Такий потужний творчий пошук відбувається не за вказівкою згори. У його основі – внутрішня потреба, мотивація педагогів, їхнє розуміння впливу дослідницьких пошуків на інноваційну підготовку майбутніх фахівців в умовах сучасного науково-технічного, цифрового розвитку. Як добре відомо, усе це відбувається без державної підтримки. За кожний крок мають платити самі педагоги-дослідники: за навчання в аспірантурі чи докторантурі (кількість бюджетних місць стала мінімальною і для них недоступною), за складання іспитів, кожному публікацію, участь у конференціях й багато іншого. Та навіть таке зневажливе і принизливе ставлення до творчих педагогів – майбутніх науковців не зупиняє їх ...

Сердечна подяка Вам, дорогі педагоги-науковці, за подвижницьку працю на цьому нелегкому, суперечливому й життєдайному шляху.

СУЧАСНА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА: ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ігор ГАРБАРУК, заступник міністра освіти і науки України

Упродовж останніх років в Україні відбувається активне реформування професійно-технічної освіти – української важливої освітньої ланки, у якій здійснюється фахова підготовка кваліфікованих робітників та розвивається економічний потенціал країни. Водночас, заклад професійної освіти дає змогу учням швидко й доступно перетворити свій талант у професію.

Упродовж 2020 року Міністерству освіти і науки України (далі – МОН) вдалося зробити низку важливих кроків для реформування галузі, що сприяють якісному зростанню професійної (професійно-технічної) освіти. Зокрема, колегією МОН України було схвалено Стратегію розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року, що передбачає, насамперед, оновлення матеріально-технічної бази ЗП(ПТ)О, розвиток міжнародної співпраці, налагодження конструктивної взаємодії з бізнесом та ін.

Стратегічне планування завжди є запорукою успішності будь-яких проєктів. Відтак Стратегія розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року має стати фундаментальним підґрунтям успішного реформування галузі. Цей стратегічний документ сприятиме забезпеченню конкурентоспроможності професійної освіти, задоволенню потреб ринку праці в якісних кадрах, урахуванню індивідуальних запитів здобувачів щодо професійної реалізації.

Наголосимо, що у Стратегії окреслено чотири ключові напрями інноваційного розвитку освітньої ланки. Ідеться, передусім, про побудову ефективної системи управління та фінансування, посилення співпраці закладів із бізнесом, покращення змісту та якості професійної освіти, а також її популяризацію. Крім цього, у документі визначено ключові цілі та завдання реформи із вказівкою конкретних індикаторів щодо результатів їх виконання.

Надавати якісну професійну освіту можливо за умов модернізованої матеріально-технічної бази у ЗП(ПТ)О. Тому-то, за кошти Уряду в закладах професійної (професійно-технічної) освіти відкривають навчально-практичні центри, як своєрідні осередки з сучасним обладнанням та технікою, в яких створені сприятливі умови для набуття учнями умінь і навичок, необхідних для успішного виконання професійних завдань. Такі центри можуть створюватися також

за матеріально-фінансової підтримки представників бізнесу або соціальних партнерів, за кошти спецфонду окремого закладу або місцевих бюджетів. Зазначимо, що у держбюджеті 2020 року 259 млн грн було закладено саме для створення таких осередків. Через пандемію COVID-19 відбулося зменшення загального обсягу фінансування освіти та науки за цим напрямом, загалом було збережено 100 млн грн бюджетних коштів.

Дієвим кроком у реформуванні П(ПТ)О стало затвердження Міністерством освіти і науки України Положення про дуальну форму навчання в закладах професійної освіти. Змістом цього документа чітко визначено й детально схарактеризовано права та обов'язки роботодавців, адміністрації закладу та учнів в умовах дуальної форми навчання. Вважаємо, що реалізація Положення дасть змогу широкій громадськості зрозуміти та відчувати переваги сучасної системи професійної (професійно-технічної) освіти.

Реформа професійної освіти передбачає системні, масштабні зміни як на національному, так і на регіональному рівнях. У її реалізації МОН співпрацює з Програмою ЄС «EU4Skills: кращі навички для сучасної України». Угоду про співпрацю було підписано наприкінці 2019 р., а вже у 2020 р. відбувся повноцінний її запуск. Наразі маємо змогу проаналізувати результати першого року спільної роботи. Що вдалося реалізувати? Передусім, – проведено аудит 1254 закладів професійної та фахової передвищої освіти. Отримані від закладів дані проаналізовано за 27 розділами, а саме: освітні програми, наявна інфраструктура, персонал, кількість учнів і педагогів, рівень працевлаштування випускників, можливості для навчання дорослих, співпраця з бізнесом тощо. Такі емпіричні відомості вважаємо істотним засобом (інструментом) у вдосконаленні регіональних мереж, що дозволяють визначити прогресивні заклади освіти, у яких варто зосереджувати ресурси. Саме тому аудит спрямований, насамперед, на органи місцевої влади, членів регіональних рад професійної освіти та бізнес, тобто тих, хто реально впливає на розвиток мережі¹.

У реформуванні системи П(ПТ)О значну увагу приділено підвищенню кваліфікації, розвитку вмінь і навичок керівників та викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. З цієї

¹ Ознайомитись з даними аудиту можна на сайті Інституту освітньої аналітики (iea.gov.ua).

метою проведено онлайн-курси для підвищення цифрових навичок педагогів, а також запроваджено навчання з використання новітнього програмного забезпечення, партнером якого є Microsoft Ukraine.

Не менш важливим досягненням вбачаємо системну комунікацію переваг професійної (професійно-технічної) освіти серед молоді. Зокрема, в 2020 р. було змінено підхід до комунікації сфери П(ПТ)О. У зв'язку з цим на офіційному сайті МОН створено окремий розділ «Вступ 2020: Профосвіта», де можна знайти прес-релізи, інфографіки та відео про переваги навчання у ЗП(ПТ)О. У соціальних мережах також проведено профорієнтаційну кампанію щодо популяризації робітничих професій, а саме, розміщено пости та інфографіки з корисною інформацією про різні робітничі професії.

У контексті забезпечення дієвої професійної орієнтації на локальному рівні, для окремих закладів було проведено інформаційні сесії щодо комунікації вступної кампанії, наповнення сайтів та сторінок у соціальних мережах.

Минулого року до закладів професійної (професійно-технічної) освіти було зараховано 104 384 особи. З них 92 503 – на місця регіонального замовлення. Беручи до уваги загальну кількість вступників, бачимо, що у 2020 р. набір за регіональним замовленням збільшився на 6 % і це є позитивним маркером. Водночас ми спостерігаємо, що навіть така кількість набору не відповідає реальній потребі ринку праці. Недостатня увага до професійної освіти, робітничих професій – матиме негативні наслідки не тільки для розвитку конкретного регіону, а й для економіки усєї країни. Важливо реальними справами здобути довіру батьків та вчителів до системи професійної (професійно-технічної) освіти, показати їм ті позитивні зміни, які вже зараз відбуваються на місцях. Адже саме ці люди дуже часто здійснюють ключовий вплив на молоду людину, яка має природний хист до конкретної професії.

До переліку регіонів, у яких було отримано найбільше заяв на навчання за регіональним замовленням, віднесено: Дніпропетровську область – 9 080 учнів (97 % від запланованого обсягу); Львівську область – 7 451 (83 %); Харківську область – 5 357 (97 %); Одеську область – 4 854 (100 %); Запорізьку область – 4 824 (98 %); Івано-Франківську область – 3 647 (103 %). Найбільш популярними з-поміж вступників виявилися професії, пов'язані з торгівлею і сферою послуг.

Для створення позитивного іміджу професійної (професійно-технічної) освіти у суспільстві на сайті МОН України оприлюднено 12 інформаційних матеріалів та інфографіки про інноваційні ЗП(ПТ)О. Матеріали поширені з-поміж стейкхолдерів галузі.

Наголосимо, що репутацію випускників професійної (професійно-технічної) освіти зміцнюють не тільки національними комунікаційними кампаніями, а й на локальних рівнях. Нещодавно МОН було презентовано зручний шаблон для оновлення сайтів 21 закладу. Наразі цей шаблон надано лише пілотним училищам. Однак

уже найближчим часом ми передамо його іншим закладам професійної (професійно-технічної) освіти. Зауважимо, що Міністерство освіти і науки України вперше надає закладам типовий шаблон сайту, який зможе покращити їхню комунікацію. Він є простим і зручним для користувачів і має логічну структуру.

У 2021 році МОН України продовжить роботу щодо оновлення інфраструктури у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Завдяки підтримці Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала в бюджеті 2021 р. на створення навчально-практичних центрів закладено 150 млн грн, що на 50 млн грн більше, ніж торік. У лютому МОН завершило прийом заявок від областей і навесні визначить заклади, які отримають кошти на створення центрів.

У планах Міністерства освіти і науки України щодо реформування системи професійної освіти передбачено такі заходи:

- посилення роботи з оновлення змісту професійної (професійно-технічної) освіти; з цією метою планується затвердити 45 стандартів для підготовки здобувачів за робітничими професіями на основі компетентнісного підходу та підвищити кваліфікацію щонайменше 200 педагогів за оновленими програмами, які, зокрема, сприятимуть розвитку їхніх цифрових навичок;
- розроблення онлайн-курсів за чотирма найбільш поширеними професіями, які педагоги зможуть використовувати під час дистанційної або змішаної форм навчання;
- підвищити кваліфікацію 200 викладачів і майстрів виробничого навчання за оновленими програмами тощо.

У 2021 р. МОН України також затвердить методичні рекомендації, відповідно до яких у кожному регіоні удосконалюватиметься мережа професійної (професійно-технічної) освіти. В основу документа ввійдуть чіткі та зрозумілі критерії, які допоможуть оцінювати стан мережі та спрямовувати ресурси на розвиток саме перспективних закладів. З-поміж критеріїв, які місцева влада має враховувати у роботі – демографія регіону, економічний і соціальний розвиток, наявна освітня мережа та ін.

До роботи над документом залучено представників місцевих органів управління освітою, організацій роботодавців, зарубіжних експертів.

Уже за кілька місяців у закладах професійної освіти розпочнеться вступна кампанія, тож міністерство посилить увагу до популяризації переваг навчання у закладах професійної(професійно-технічної) освіти. Наприклад, нині ми готуємо нові інформаційні матеріали – інфографіки, відео та буклети про умови вступу, особливості навчання. Сподіваємось, що вони стануть корисними ресурсами для працівників приймальних комісій і педагогів, які працюють зі вступниками на місцях. Отож, ми маємо багато планів для модернізації професійної (професійно-технічної) освіти. Тому 2021 рік має бути складним і водночас – перспективним.

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА УКРАЇНИ В УМОВАХ НОВИХ РЕАЛІЙ: ПЛАНИ, ДІЇ, РЕЗУЛЬТАТИ

Катерина МІРОШНИЧЕНКО, президент Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти, м. Київ

В умовах зростання вагомості людського капіталу професійна освіта стає одним із найважливіших чинників формування нової генерації кваліфікованих кадрів, відповідно до потреб ринку праці. За останнє десятиріччя Україна домоглася певного прогресу в розробці державних стратегій у галузі освіти та формуванні відповідної нормативно-правової бази, популяризації сучасних спеціальностей і професій для різних галузей економіки з-поміж молоді та працюючого населення. Проте, саме у сфері підготовки кваліфікованих кадрів цей прогрес не такий помітний. На відміну від сфери вищої, фахової передвищої та загальної середньої освіти професійна (професійно-технічна) освіта (П(ПТ)О) досі не отримала нового законодавства, яке забезпечило б регулювання тих викликів, що постали упродовж останніх десятиліть.

Наразі всі визнають необхідність упровадження у сферу підготовки кваліфікованих робітників компетентностей сучасних виробничих технологій, що сприятимуть прискоренню економічного розвитку країни та підвищенню якості підготовки фахівців. Реалізація цього завдання потребує забезпечення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кваліфікованих кадрів для всіх галузей економіки, сприяння оволодінню молоддю сучасними знаннями та вміннями задля реалізації власного потенціалу. Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти (далі ВАПП) прагне не лише здійснювати діяльність у сфері захисту персональних прав працівників і здобувачів освіти, а й стати особливим «драйвером», що прискорюватиме появу позитивних змін у нормативно-правовому регулюванні діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти та забезпеченні економічних прав і академічних свобод учасників освітнього процесу.

Як відомо, чинний Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», який діє із 1998 року, має ряд положень, що не відповідають вимогам сьогодення, зокрема ключовим ідеям Закону України «Про освіту». Відсутність сучасних підходів до законодавчого регулюван-

ня підготовки кваліфікованих кадрів ускладнює процес популяризації робітничих професій, долучення до освітнього процесу роботодавців та використання їх можливостей у більш широкому форматі, запровадження мотиваційного стимулювання діяльності педагогічних кадрів для формування нового освітнього простору закладів освіти, започаткування підготовки за новими кваліфікаціями та професіями, упровадження сучасних виробничих технологій для здобуття компетентностей найбільш затребуваних на ринку праці.

Наразі до Верховної Ради України подано два альтернативних законопроекти, спрямованих на врегулювання вимог сьогодення щодо підготовки кваліфікованих кадрів. Це проекти № 4207 «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (автори – 17 народних депутатів, І. Констанкевич та ін.) й № 4207-1 «Про професійну освіту» (автори – 56 народних депутатів, О. Коваль та ін.). За ініціативою ВАПП до обговорення зазначених законопроектів долучилися регіональні асоціації, Інститут професійно-технічної освіти НАПН України та заклади професійної (професійно-технічної) освіти, які надали значну кількість зауважень, пропозицій, заперечень до окремих положень, зокрема щодо трактувань деяких принципів, понять і термінів, а також висловили підтримку значної кількості задекларованих ідей, закладених в обох проектах.

З-поміж основних зауважень та пропозицій до законопроекту № 4207 зазначено: цей законопроект є модернізованою версією Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», у якому враховано певні реформаційні зміни, що сталися у професійній освіті упродовж останніх років, зокрема акцентовано увагу на процесах децентралізації фінансування, автономії управління закладами, механізмах забезпечення якості надання освітніх послуг та створенні сучасних матеріально-технічних умов підготовки кваліфікованих кадрів. Проте, законопроект зберігає непопулярну в соціумі назву «професійна (професійно-технічна) освіта», а не «професійна освіта» чи «професійна освіта і навчання», відповідно до загальноєвропейських підходів. Збережено наз-

ву, запропоновану як компромісне рішення при прийнятті Закону України «Про освіту», згідно з яким уперше передбачалося законодавче закріплення окремої ланки освіти для ВНЗ I-II рівня акредитації. Тоді як це питання вже врегульовано Законом України «Про фахову передвищу освіту» і на використання терміна «професійна освіта» не претендує жодна освітянська ланка, ВАПП вважає за доцільне замінити назву законопроекту на наступну «Про професійну освіту».

Громадськість відзначила, що законопроект підтверджує право закладів П(ПТ)О здійснювати підготовку кваліфікованих кадрів на різних рівнях, зокрема збережено можливість неперервності освіти, що забезпечує здобуття рівня фахового молодшого бакалавра як однієї з кваліфікацій професійної освіти. З-поміж позитивних сторін законопроекту:

- визначено коло управлінських повноважень на регіональному рівні та рівні закладів професійної (професійно-технічної) освіти;
- розширено перелік повноважень регіональних та наглядових рад професійної (професійно-технічної) освіти;
- підтверджено право закладу освіти щодо розроблення та впровадження власних освітніх програм;
- визначено напрями діяльності для методичного та науково-методичного забезпечення професійної (професійно-технічної) освіти, зокрема функціональні можливості методичних та науково-методичних установ/закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Однак, цьому законопроекту бракує термінологічної єдності (для прикладу: назви закладів освіти в одному випадку називаються «професійно-технічні навчальні заклади» (статті 23, 43–45), в іншому «заклади професійної освіти» (статті 22, 24, 27, 28) або «навчальні заклади професійної освіти» (стаття 25), «вищі професійно-технічні навчальні училища» (частина друга статті 5).

У запропонованому законопроекті не акцентовано увагу на забезпеченні конституційного права безоплатно здобувати першу професійну (професійно-технічну) освіту на кожному рівні П(ПТ)О освіти з оплатою за рахунок видатків державного або місцевих бюджетів, що передбачено статтею 53 Конституції України; порушуються додаткові права та обов'язки керівника закладу професійної (професійно-технічної) освіти, що не відповідають нормам законодавства; немає чіткого визначення:

- хто відноситься до категорії педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти;
- щодо рівня забезпечення здобувачів освіти місцями в гуртожитках та умов проживання і харчуванням;

- про застосування різних форм заохочення надавачів освітніх послуг та здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти;

- механізму присвоєння професійної кваліфікації педагогічним працівникам при призначенні на посаду педагогічного працівника;

- визначення обсягу робочого часу та механізму оплати праці педагогічних працівників залежно від посади, зокрема час на виконання навчальної, методичної, виховної, організаційної роботи та інших видів педагогічної діяльності.

Крім того, у законопроекті необхідно передбачити гарантії педагогічним та іншим працівникам цих закладів освіти на пенсійне забезпечення та інші пільги, що передбачені чинним законодавством. Законопроект потребує доповнення нормами щодо особливого соціального захисту здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що передбачені чинним Законом України «Про професійну (професійно-технічну) освіту».

У законопроекті доцільно передбачити:

- мотиваційні стимули для роботодавців, що братимуть участь у розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти;

- сучасні підходи до започаткування нових форм профорієнтаційної роботи та кар'єрного консультування молоді і дорослих на рівні міста, регіону, області;

- гнучкі підходи до врегулювання різних форм і методів підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання та викладачів професійно-теоретичної підготовки закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Представники закладів освіти та обласних осередків ВАПП також надали пропозиції до законопроекту 4207-1. Цей законопроект принципово відрізняється від чинного Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» та законопроекту 4207 тим, що передбачає радикальні зміни в галузі професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти шляхом трансформації двох рівнів освіти із збереженням прав і можливостей надання освітніх послуг для різних рівнів професійних кваліфікацій.

Проектом № 4207-1 запропоновано створення єдиної професійної ланки освіти, яку можна об'єднувати на умовах, визначених державними критеріями, заклади П(ПТ)О та заклади ФПВО (фахової передвищої освіти). Саме такий комплексний і системний підхід до підготовки кваліфікованих кадрів завжди підтримувався ВАПП. На нашу думку, після прийняття у 2019 році Закону України «Про фахову передвищу освіту» до обговорення щодо прийняття таких радикальних рішень варто було б залучити представників закладів фахової передвищої освіти. Окрім того, таке об'єднання має базуватися на економічно

обґрунтованих критеріях, які не призвели б до ліквідації чи звуження освітніх можливостей та ресурсів наявних закладів обох сфер. Важливо, щоб під час формування нової мережі закладам освіти були запропоновані широкі автономні повноваження з багатьма додатковими функціями у галузі освіти та навчання, з урахуванням інтересів різних суб'єктів господарювання відповідно до запитів ринку праці, економіки, населення. Такий підхід не спричинив би соціальну напругу, що виникла наразі в освітньому середовищі фахової передвищої освіти. Не зрозуміло також, чи зможуть після прийняття нового закону набувати статус закладів освіти приватні навчальні заклади, заклади Товариства сприяння оборони України, навчальні структурні підрозділи підприємств тощо, якщо так – то за якими державними критеріями буде здійснюватися оцінювання їх можливостей і в якому статусі.

З-поміж позитивного наголосимо, що цей законопроект передбачає:

- узгодження положень нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини у сфері професійної освіти;
- створення умов для здобуття освіти впродовж життя;
- розвиток співпраці з роботодавцями та їх об'єднаннями,
- упровадження нових механізмів управління закладами професійної освіти;
- використання додаткових джерел фінансування закладів освіти (зокрема, за рахунок використання власних надходжень та можливості розміщення їх на банківських рахунках).

Законопроект також пропонує вирішення низки нагальних проблем щодо професійної підготовки фахівців на робочому місці (на виробництві), хоча ці позиції потребують узгодження із положеннями Трудового кодексу України та врахування специфіки вимог щодо забезпечення вимог із охорони праці на виробництві.

У законопроекті № 4207-1 розглянуто принципи формування форм та змісту професійної освіти, етапи здобуття професійної освіти, процедури підтвердження результатів навчання та присвоєння здобувачам професійної освіти відповідної освітньої та професійної кваліфікацій. Важливим є запровадження механізму незалежного оцінювання результатів навчання здобувачів професійної освіти, що передбачає зовнішнє оцінювання знань та практичних навичок у незалежних від системи освіти кваліфікаційних центрах.

На нашу думку, у законопроекті № 4207-1 необхідно доопрацювати визначення термінів, понять, конкретизувати умови щодо набуття окремих статусів закладами освіти, механізми дотримання принципів управлінської автономії,

застосування системи забезпечення якості освіти, питання соціального захисту окремих категорій здобувачів професійної освіти та педагогічних працівників тощо, та забезпечити обговоренням цих питань із громадськістю та освітянською спільнотою. Працівники закладів П(ПТ)О наполягають щодо забезпечення виконання статті 61 Закону України «Про освіту» та пропонують внести відповідне положення у новий законопроект, а саме: посадовий оклад педагогічного працівника найнижчої кваліфікаційної категорії встановлювати у розмірі трьох мінімальних заробітних плат.

Для ВАПП принциповою є позиція, що рішення про передачу на місцеві бюджети фінансування всіх витрат закладів професійної (професійно-технічної) освіти є хибним. Ось чому пропонуємо повернути фінансування заробітної плати всіх категорій педагогічних працівників закладів П(ПТ)О на державний рівень. На жаль, наразі майстри виробничого навчання та викладачі професійно-теоретичної підготовки отримують на 30–50 % меншу заробітну плату, ніж викладачі загальноосвітніх дисциплін. Це призводить до втрати кваліфікованих фахівців та дискримінації в оплаті праці різних категорій педагогічних працівників.

Крім того, на законодавчому рівні варто передбачити використання частини коштів, отриманих від оподаткування суб'єктів господарювання, для фінансового забезпечення функціонування та розвитку системи П(ПТ)О України. Наприклад, певну частку податків та зборів, пов'язаних з доданою вартістю, споживанням, або інших зборів із бізнесу, які надходять до бюджетів центральної, обласної та місцевої влади, можна було б спрямувати на фінансування системи професійної освіти. Можливо запровадження іншого механізму – використовувати податкові стимули або зниження податків, компенсації за виплати, нараховані на заробітну плату здобувачів професійних кваліфікацій під час виробничої практики, для того, щоб заохотити підприємства інвестувати у професійну освіту, надавши їм можливість знизити податкові відрахування при налагодженні державно-приватного партнерства з закладами освіти, або при здійсненні прямих закупівель у таких закладів освітніх послуг, адаптованих до безпосередніх потреб цих підприємств.

Оскільки зазначені законопроекти не були попередньо опрацьовані у професійному середовищі за участю представників закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, асоціацій та об'єднань роботодавців, профспілок та громадських організацій, територіальних громад та місцевих органів влади, ВАПП запропонувала сформувати робочу групу задля

доопрацювання законопроектів у контексті забезпечення реалізації прав, потреб та інтересів як надавачів освітніх послуг, так і здобувачів освіти, задоволення запитів економіки країни та ринку праці у кваліфікованих кадрах. Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти звернулася із відповідними пропозиціями до Комітету з питань освіти, науки та інновацій Верховної Ради України та Міністерства освіти і науки України із пропозицією направити на доопрацювання законопроекти № 4207 та № 4207-1 у зв'язку із тим, що ці проекти не повною мірою відповідають сучасним тенденціям розвитку професійної (професійно-технічної) освіти до 2027 року, а тому потребують додаткових консультацій для визначення і узгодження ключових позицій реформування системи підготовки кваліфікованих кадрів та внесення суттєвих змін до розділів та статей зазначених проектів.

Представники ВАПП готові до активної праці у складі єдиної профільної робочої групи, до складу якої мають входити автори законопроектів, представники закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти (за умови прийняття політичного рішення про об'єднання цих ланок освіти), професійних асоціацій, об'єднань роботодавців, галузевих профспілок та інших зацікавлених сторін для обговорення і внесення змін до обох законопроектів і розроблення нової об'єднаної версії проекту Закону України «Про професійну освіту».

Загалом ВАПП підтримує ідею модернізації професійної (професійно-технічної) освіти, що визначено одним із пріоритетів Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.04.2017 № 275-р), Плану пріоритетних дій Уряду на 2020 рік (розпорядження Кабінету Міністрів України від 9.09.2019 № 1133-р, та відповідає основним засадам Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року та Плану заходів на 2020–2027 роки із впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року» (розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.04.2020 № 508-р).

Представники ВАПП долучилися до роботи творчої групи Міністерства освіти і науки України, що працювала над розробленням проекту Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період 2021–2023 років, що схвалена Колегією МОН України 21.12.2020 року. Національна Стратегія визначає основні напрями прискореного розвитку професійної (професійно-

технічної) освіти відповідно до Цілей сталого розвитку України до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30.09.2019 № 722. ВАПП підтримує реалізацію таких завдань визначених національною Стратегією розвитку професійної (професійно-технічної) освіти:

- дослідження практичних механізмів ринку праці, що впливають на регулювання попиту на кваліфіковані кадри на рівні регіону, підприємств, організацій із урахуванням видів економічної діяльності та економічного потенціалу регіону загалом;

- вивчення стану і рівня зайнятості населення за видами економічної діяльності, формами власності, особливостями впливу економічних і соціальних наслідків безробіття для регіону, напрямами реалізації державної та регіональної політики в соціальному захисті безробітних;

- вивчення особливостей регіонально-галузевих аспектів попиту та пропозиції кваліфікованих кадрів з урахуванням демографічної ситуації і рівня самозайнятості населення;

- визначення основних чинників, що впливають на індивідуальний попит на робочу силу та вибір професійної траєкторії, сприяють самозайнятості населення та стимулюють навчання упродовж життя;

- проектування основних заходів щодо підвищення конкурентоспроможності закладів освіти, що здійснюють підготовку кваліфікованих кадрів для потреб ринку праці;

- прогнозування орієнтовних обсягів і структури попиту на кваліфіковані кадри та перспективні потреби у нових кваліфікаціях;

- проведення широкого аналізу спектру освітніх послуг, що пропонують заклади професійної освіти, результати їх навчально-виробничої діяльності;

- дослідження можливостей щодо модернізації матеріально-технічної бази, кадрового забезпечення, доступності закладів П(ПТ)О для всіх категорій здобувачів освіти, готовність до впровадження нових професій відповідно до перспективних потреб у нових кваліфікаціях;

- визначення напрямів, нових форм, методів та видів здобуття професійних кваліфікацій, надання рекомендацій щодо нових підходів до популяризації робітничих професій, професійної діагностики здобувачів освіти, використання можливостей сучасного інформаційного простору для формування нового іміджу професійної освіти.

Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти підтримує законодавчі ініціативи працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти та буде спрямовувати свої зусилля на реалізацію визначених завдань, що сприятиме не лише збереженню системи підготовки кваліфікованих кадрів, а її подальшому розвитку і модернізації.

СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ВОЛИНИ: МОДЕРНІЗАЦІЯ В ДІЇ

Людмила ПЛАХОТНА, начальник Управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації, м. Луцьк, Волинська область

Проаналізовано шляхи реформування професійної (професійно-технічної) освіти Волині, основні напрями розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти, результати участі у міжнародних проєктах, співпрацю з роботодавцями та соціальними партнерами.

Ключові слова: професійна (професійно-технічна) освіта, заклади професійної (професійно-технічної) освіти, реформування, оптимізація, модульна навчальна програма, результат навчання, проєкти.

Lyudmila Pлахотна

SYSTEM OF PROFESSIONAL (VOCATIONAL AND TECHNICAL) EDUCATION OF VOLYN: MODERNIZATION IN ACTION

The article outlines ways to reform vocational education in Volyn, the main directions of development of the vocational education system, the results of participation in international projects, cooperation with employers and social partners.

Keywords: vocational education, vocational education institutions, reforming, optimization, modular curriculum, learning outcome, projects, updating the content of vocational education.

Системна модернізація професійної (професійно-технічної) освіти і навчання створюють передумови для сталого розвитку суспільства, підвищення конкурентоспроможності економіки Волині та країни загалом, професійного зростання і самореалізації особистості. Упродовж останніх років професійна (професійно-технічна) освіта регіону зазнає суттєвого реформування: розширення функцій та кола діяльності, удосконалення та модернізації її мережі. Для виконання рішень уряду та Регіональної комплексної програми розвитку освіти Волинської області на 2018–2022 роки здійснюється оптимізація мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти: у 2017 році реорганізовано чотири заклади і на їх базі створено два Центри професійної (професійно-технічної) освіти; на часі реформування ще п'яти закладів, на базі яких буде створено ще два Центри.

Нині мережа професійної (професійно-технічної) освіти регіону – це 20 закладів, з яких три є структурними підрозділами закладів вищої освіти. Кількість здобувачів освіти упродовж 2019–2020 років становить 8,0–7,9 тис. осіб. Державне/регіональне замовлення на підготовку робітничих кадрів виконано на 90–92 %. Робочими місцями щороку забезпечувалося близько 80 % учнів випускних курсів. Проте, через карантинні заходи зумовлені COVID-19, у 2020

© Плахотна Л., 2021

році цей показник знизився до 64 %. Найбільш затребуваними на регіональному ринку праці є професії «Продавець продовольчих товарів», «Продавець непродовольчих товарів», «Водій автотранспортних засобів», «Кухар», «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва». Понад 10 % випускників продовжують навчання у закладах вищої освіти.

В умовах глобалізації економіки сучасний ринок праці Волинської області потребує формування у здобувачів освіти здатності відповідати вимогам часу, необхідних компетентностей, налаштованості на саморозвиток та навчання упродовж життя. З цією метою удосконалено партнерську взаємодію органів державної влади, місцевого самоврядування, бізнесу та закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Модернізовано освітнє середовище навчальних закладів. Оновлено зміст професійної (професійно-технічної) освіти: в освітній процес упроваджуються інноваційні виробничі та педагогічні технології, у закладах апробується 17 модульних навчальних програм, розширюється перелік закладів та професій, де впроваджуються елементи дуальної форми навчання. Функціонує Регіональна рада професійної (професійно-технічної) освіти, діяльність якої спрямована на формування та реалізацію регіональної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти регіону, забезпечення комплексного підходу

до оптимізації мережі закладів, формування регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів на основі аналізу ринку праці, оптимізацію фінансових витрат на функціонування та розвиток професійної (професійно-технічної) освіти.

Упродовж 2014–2020 років заклади професійної (професійно-технічної) освіти Волині брали участь у шести міжнародних проєктах. У рамках міжнародного проєкту Європейського Союзу «Покращення системи підготовки кадрів для потреб економіки Волинського субрегіону» три заклади обладнали свої майстерні новітньою технікою, обладнанням, інструментом для підготовки кваліфікованих робітників професій «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва», «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів», «Електрогазозварник».

Підсумковою міжнародною конференцією «Надання досвіду Естонії для підтримки реформи професійної освіти в Україні» завершилась п'ятирічна українсько-естонська співпраця, у результаті якої розроблено модель розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти Волині, план розвитку закладів професійної (професійно-технічної) освіти, бізнес-план навчально-практичних центрів, освітні програми на модульно-компетентнісній основі. У рамках німецько-українського проєкту два заклади отримали комп'ютерну техніку, зварювальне обладнання, навчальні верстати, металорізальний інструмент. Цей проєкт продовжено ще на шість років (до 2025 року). Його партнерами є чотири заклади професійної (професійно-технічної) освіти та підприємства-замовники робітничих кадрів СПТОВ «Модерн-Експо» і ПАТ «СКФ Україна».

Окрім названих підприємств плідною та дієвою є співпраця закладів з відомими підприємствами області ТОВ «Волинь-Кальвіс», «Луцьк-сантехмонтаж 536», ТзОВ «Гербор Холдінг», ПрАТ «Едельвіка», потужними сільськогосподарськими підприємствами «Ратнівський аграрій», «Баффало», «Рать» та іншими. За період участі у міжнародних проєктах понад 100 педагогічних працівників закладів освіти області відвідали Естонію, Німеччину, Польщу. Одинадцять викладачів та майстрів виробничого навчання пройшли стажування у Німеччині, 56 – в Естонії. Педагоги брали активну участь у навчально-практичних семінарах, тренінгах, воркшоплах, майстер-класах. Учні двох закладів освіти були учасниками міжнародних конкурсів з оранки (професія «Тракторист-машиніст сільськогоспо-

дарського виробництва») та з професії «Електрогазозварник» (Естонія). Це позитивно позначилося на підвищенні рівня кваліфікації педагогів, а також на якості професійної освіти.

Упродовж 2016–2020 років у структурі дев'яти закладів освіти створено дванадцять навчально-практичних центрів, на що використано 21,4 млн грн. Загалом в області функціонує п'ятнадцять НПЦ. Завершується створення ще двох навчально-практичних центрів за галузевим спрямуванням. Уперше за останні роки закладам професійної (професійно-технічної) освіти на розвиток матеріально-технічної бази з обласного бюджету було виділено понад 22 млн грн.

Ефективність системи професійної (професійно-технічної) освіти безпосередньо залежить від якості педагогічної діяльності, що, у свою чергу, потребує професійної компетентності та майстерності викладачів і майстрів виробничого навчання. Нині педагогічний колектив області – це 1019 педагогічних працівників, троє з них мають звання «Заслужений працівник освіти», 72 особи нагороджені нагрудними знаками Міністерства освіти і науки України «Відмінник освіти», 10 осіб – «А. С. Макаренко», «І. Г. Ткаченко», «Василь Сухомлинський», 332 особи (33 %) мають педагогічні звання. Їх високий професіоналізм засвідчують щорічні перемоги у Міжнародних та Всеукраїнських виставках і форумах.

Так, за 2018–2020 роки за підсумками Міжнародного форуму «Інноватика в сучасній освіті» заклади професійної (професійно-технічної) освіти та Навчально-методичний центр у Волинській області нагороджені п'ятьма золотими та двома срібними медалями; Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти» – одинадцятьма золотими медалями, двома срібними та однією бронзовою. Звання Лідера у 2020 році отримав ДНЗ «Нововолинський центр професійно-технічної освіти» («Інноватика в сучасній освіті»). За результатами Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності «World Skills Ukraine» за 2016–2020 роки команда Волині виборола перші місця та отримала сім золотих і три срібні медалі.

Нині професійна (професійно-технічна) освіта Волині спрямовує зусилля на розвиток технічних і технологічних умов, зростання якості підготовки робітничих кадрів, налагодження ефективного взаємозв'язку закладів освіти з регіональним ринком праці, забезпечення сучасних потреб роботодавців кваліфікованими робітниками, підвищення ефективності управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти.

ЕНЕРГЕТИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ: КРОКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ КИЄВА

Василь ПЕТРОВИЧ, директор Державного навчального закладу «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою», м. Київ;

Кристіна НАЛИВАЙКО, завідувачка відділення професійної підготовки державного навчального закладу «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою», м. Київ

Розглянуто проблеми енергетичної трансформації, висвітлено діяльність навчально-практичного Центру відновлювальної енергетики, співпрацю Державного навчального закладу «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою» із партнерами в галузі відновлювальної енергетики, проаналізовано місію та пріоритетні напрями розвитку навчально-практичного Центру відновлювальної енергетики.

Ключові слова: енергетична трансформація, навчально-практичний центр, менеджмент інновацій, відновлювальні джерела енергії, Стратегія сталого розвитку, «навчання впродовж життя», «гнучкі» навички, індивідуальна освітня траєкторія, енергонезалежність, цифровізація.

Vasyl PETROVYCH, Krystyna NALYVAIKO

ENERGY TRANSFORMATION: STEPS OF KYIV PROFESSIONAL EDUCATION

The article considers the problems of energy transformation, highlights the activities of the Center of Renewable Energy, cooperation of the state educational institution "Kyiv Vocational College with enhanced military and physical training" with partners in the field of renewable energy, analyzes the mission and priorities of the Center of Renewable Energy development.

Keywords: energy transformation, educational-practical center, innovation management, renewable energy sources, Sustainable development strategy, "lifelong learning", "flexible" skills, individual educational trajectory, energy independence, digitalization.

Енергетика – це та індустрія, яка на наших очах, у нашу епоху, переживає небувалий прорив. Сьогодні – це найбільша промисловість у світі. Навіть провідні країни, експерти та міжнародні організації помилялися, коли прогнозували лінійне зростання відновлювальної енергетики. У реальності ж ми спостерігаємо те саме експонентне вибухове зростання. Якщо відновлювальна енергетика продовжить таке зростання (а вона продовжить!), то за 20 років майже вся вона буде видобуватися із сонця й вітру.

Сонячна енергетика не має ніяких аналогів і конкурентів у найближчому майбутньому. Глобальне споживання електроенергії – 15–18 ТВт (Терра Ватт), тоді як запаси вітру – 870 ТВт, а сонячної енергії й того більше – 86000 ТВт. Кам'яний вік закінчився не через брак каменю. Так само і нафтова епоха закінчиться не тому, що у нас закінчиться нафта! (з виступу Хосе Луїса Кордейро засновника енергетичного факультету в Університеті Сингулярності (Каліфорнія, США)).

Відновлювальна енергетика – це екологічно чисте невичерпне джерело енергії, яке не змінює функціональну структуру Землі та надає мож-

© Петрович В., Наливайко К., 2021

ливість зменшити навантаження на ресурсну базу й знизити загальну ресурсозатратність. Функціональні процеси використання відновлюваних джерел енергії (далі – ВДЕ) мінімально, а подекуди взагалі не впливають на зміну клімату та забезпечують збереження екології на відміну від викопного палива, яке має здатність вичерпуватися, забруднювати атмосферу шкідливими викидами, що сприяє збільшенню парникового ефекту та поширенню різноманітних хвороб унаслідок погіршення екології. Тобто ВДЕ сприяють досягненню збереження чистоти води, життя під водою та на землі, контроль над кліматом, і, як результат, – покращення здоров'я, без якого неможливо отримати якісну освіту та належну роботу.

Оптимізація ресурсів, використання відновлюваних джерел, цифровізація і поступове впровадження все більшої кількості технологій – все це неминуче призведе до трансформації енергетичної галузі в кожній країні. Така трансформація вже відбувається і в Україні. Ми зараз входимо у цікавий час, коли енергетика стає здебільшого більш контрольованою програмними компонентами. Це величезний простір для тих, хто хоче створювати розумну енергетику,

що дає робочі місця, скорочує тиск на довкілля та знижує рівень несвободи.

Згідно з доповіддю Міжнародного агентства з відновлюваних джерел енергії IRENA на його 10-й Асамблеї, трансформація енергетики збільшить валовий внутрішній продукт (ВВП) на 2,5 % і загальну зайнятість на 0,2 % у світі в 2050 році. Це також принесе ширші соціальні та екологічні вигоди. Водночас поновлювані джерела енергії створять більше нових робочих місць, ніж ті, які втрачаються в галузях викопного палива.

Підготовка кваліфікованих кадрів для потреб економіки, здатних навчатися протягом життя й конкурувати на динамічному ринку праці – є головним завданням сучасної професійної (професійно-технічної) освіти. При цьому особливої значущості набуває визначення пріоритетних напрямів професійної підготовки, з урахуванням запитів роботодавців та їхня реалізація. З огляду на те, що XXI століття є «епохою змін», яке спонукає освіту України вступити у стадію неперервного реформування, місією директора закладу професійної освіти стає менеджмент інновацій, генерування й реалізація нових ідей та освітніх ініціатив. Так, у 2018 р. в рамках співробітництва між Міністерством закордонних справ Польщі (програма «Польська допомога задля розвитку») та ДНЗ «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою» розпочато проект «Сонячний коледж», який підтримано Міністерством освіти і науки України, і експеримент всеукраїнського рівня за темою «Професійна підготовка кваліфікованих робітників для сфери обслуговування відновлювальних систем сонячної і теплової енергетики».

Партнерами експерименту стали Фондація «INNOVATIS» (керівник освітніх проектів М. Яглінська), польські компанії «HEWALEX», HANPLAST (голова правління компанії HANPLAST А. Майхрович, директор представництва компанії HANPLAST в Україні Х. Єдрей, та головний інженер О. Ворошиловський), комплекс шкіл і закладів професійної освіти у м. Беява (Польща), Інститут професійно-технічної освіти (директор В. Радкевич та завідувачка лабораторії технологій професійного навчання Н. Кулалаєва), Національна академія педагогічних наук України (доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України Н. Ничкало), Інститут модернізації змісту освіти (методист вищої категорії Л. Онопрієнко).

На виконання програми експерименту внесено професійну назву спеціальності до ДК 003:2010 «Класифікатор професій», розроблено проект кваліфікаційної характеристики з професії «Майстер з монтажу та обслуговування систем відновлю-

вальної енергетики», проект стандарту та освітні програми сертифікованої підготовки робітників у сфері відновлювальної енергетики для дорослого населення, навчальні плани та освітні програми для здобувачів освіти на базі базової та повної загальної середньої освіти.

Київ підхоплює світовий тренд інноваційних міст, який започаткував UNESCO, щодо безперервного навчання протягом усього життя та стає містом, що навчається (Learning City). І наше основне завдання – впроваджувати концепцію «навчання впродовж життя» (Life Long Learning) на рівні столиці, щоб дати українцям можливість реалізувати себе в своїй країні і не виїжджати за кордон, незалежно від місця знаходження, віку, статі, сфери діяльності та в будь-який час отримати практичні навички в галузі відновлювальної енергетики завдяки індивідуальній освітній траєкторії.

Нова генерація креативних педагогів навчально-практичного Центру відновлювальної енергетики поставила за мету втілити завдання залучення молоді до наукової та інженерної діяльності, забезпечення формування «гнучких» навичок (Soft Skills) (уміння знаходити, аналізувати інформацію, критичне мислення, уміння співпрацювати в команді, здатність постійно й оригінальним чином продукувати нові ідеї для вирішення конкретних проблем), затребуваних на ринку праці, які забезпечують успішну самореалізацію особистості, та залучитися підтримкою провідних підприємств напряму альтернативної енергетики країн Європи.

Місією навчально-практичного Центру відновлювальної енергетики (далі – НПЦВЕ) є реалізація Цілей сталого розвитку України (якісна освіта, відновлювальна енергія, сталий розвиток міст та спільнот, відповідальне споживання, боротьба зі змінами клімату); сприяння підвищенню енергоефективності будівлі Коледжу та скороченню викидів парникових газів; упровадження та поширення енергоефективних та ресурсозберігаючих будівельних концепцій для закладів освіти; створення якісних умов для професійної підготовки та підвищення кваліфікації здобувачів освіти у галузі відновлювальної енергетики; виховання екологічної свідомості у здобувачів освіти, уваги до проблем використання енергії, економії енергії та енергоресурсів, охорони навколишнього середовища.

Центр відновлювальної енергетики ДНЗ «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою» – єдиний навчально-практичний центр закладів професійної (професійно-технічної) освіти України в галузі альтернативної енергетики, який має ліцензію на провадження освітньої діяльності з професії «Майстер з монтажу та обслуговування

систем відновлювальної енергетики». Для якісної підготовки здобувачів освіти НПЦВЕ пропонує модернізовані класи, індивідуальну освітню траєкторію; гнучкі форми навчання; освітні програми; навчання з отриманням диплому кваліфікованого робітника, сертифіката, свідоцтва; консультаційну підтримку випускників.

Сучасний освітній простір представлено модернізованими майстернями-лабораторіями систем відновлювальної енергетики, монтажу та обслуговування відновлювальних джерел енергії, методичним кабінетом та іншими приміщеннями. У грудні 2020 року Київській громаді було презентовано НПЦВЕ, а саме, сучасний освітній простір майстерні-лабораторії монтажу та обслуговування інсталяцій відновлювальних джерел енергії, який організовано за 5 зонами навчальної, інтерактивної та практичної діяльності. Теоретична зона оснащена 12 комп'ютерами-моноблоками та смарт-панеллю для теоретичної підготовки з метою візуалізації технологічних операцій та принципів роботи систем відновлювальної енергетики; виконання лабораторно-практичних робіт з розрахунку, проектування та моделювання конфігурацій систем відновлювальної енергетики.

Лабораторна зона має устаткування та прилади внутрішніх складових системи теплопостачання на основі теплових насосів. Тут виконуються технічні заміри параметрів та поточне обслуговування, моніторинг роботи системи теплопостачання. Встановлено навчальний макет ділянки даху, на якому виконується монтаж конструкцій сонячних електростанцій та геліоколекторних систем різних конфігурацій, їх підключення та запуск. Ділянка енергоаудиту та робити з контрольно-вимірювальними приладами оснащена 18 вимірювальними прикладами з-поміж яких: тепловізор, анемометр, термогігрометр, логгер, мультиметр багатофункціональний з тепловізійною камерою, бороскоп для виконання обстеження комунікацій з метою оптимального встановлення елементів з'єднання систем.

Практична зона інсталяцій має два робочих місця для монтажу трубних інсталяцій відновлювальних джерел енергії та збирання елементів сонячних електростанцій; три універсальних робочих місця з інструментів для виконання механічних з'єднань та операцій; три електричних робочих місця для збирання та підключення вузлів сонячних електростанцій та фотоелектричних установок.

Простір інтерактивного мислення (SMART-зона) – це місце генерування ідей та творчого пошуку здобувачів освіти та педагогів. Одним із ключових завдань НПЦВЕ є практичне застосування та поширення досвіду педагогів Коледжу в галузі відновлювальної енергетики. Сьогодні

ми можемо презентувати першу групу з числа осіб дорослого населення та педагогів закладів професійної (професійно-технічної) освіти із Запорізької (ДНЗ «Михайлівське вище професійне училище», директор В. Удовиченко, заслужений працівник освіти), Полтавської (Кременчуцьке вище професійне училище № 7, директор М. Нессен, заслужений працівник освіти,) областей та м. Дніпра (Дніпровський центр професійно-технічної освіти, директор О. Стрілець), які нині проходять навчання (перепідготовку) з професії «Майстер з монтажу та обслуговування систем відновлювальної енергетики» і після закінчення навчання отримують свідоцтво державного зразка.

За два роки діяльності Центру відновлювальної енергетики створено та реалізовано два проекти у галузі альтернативної енергетики, які є переможцями у Грантах Київського міського голови 2019 та 2020 років у номінації «Заклад з ідеєю»: «Навчально-практична сонячна електростанція ДНЗ «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою» та «Навчально-практичний програмно-апаратний комплекс на базі сонячної енергії та системи теплових насосів».

З метою розвитку співробітництва у галузях енергоефективності, відновлюваної енергетики для виробництва електричної та теплової енергії, централізованого теплопостачання, популяризації відновлюваної енергетики, підвищення інформованості населення та ділових кіл про об'єктивні переваги використання енергії з відновлюваних джерел, конструктивної взаємодії, співпраці та консультації з усіма державними і недержавними органами та організаціями, що розвивають відновлювані джерела енергії та працюють з ними, підписано Меморандум про співпрацю між ДНЗ «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою» (директор В. Петрович), Київською міською державною адміністрацією (заступник голови П. Пантелеєв).

Висновки. З огляду на високий вплив енергетики на економіку і впровадження цифрової екосистеми держави, важливо правильно вибрати довгострокову стратегію розвитку з одночасним зменшенням навантаження на екологічне середовище. Один з таких шляхів – це енергетична трансформація або поступовий перехід від використання викопних видів палива до екологічно чистих джерел енергії. Така стратегія передбачає збільшення маневреності генеруючих потужностей, підключення нових об'єктів поновлювальних джерел енергії, розвиток «розумних» енергомереж і впровадження систем зберігання електроенергії. Фактично, на завершальному етапі трансформації буде цілком

змінено архітектуру й філософію енергосистеми, яка стане базуватися на децентралізації і цифровізації, а ми з вами будемо взаємодіяти через нові моделі й продукти.

Енергетична трансформація є амбітним стратегічним вибором України, що визначатиме основні тенденції та напрями розвитку національної економіки. Реалізація Концепції «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року сприятиме активізації інноваційної та інвестиційної діяльності, зростанню ролі ВДЕ у виробництві та споживанні енергоре-

сурсів, скороченню викидів парникових газів, створенню нових можливостей для активних громадян та молоді, покращенню рівня їхнього життя, збільшенню конкурентоздатності українських підприємств, просуванню України в світових рейтингах для значного поліпшення інвестиційного клімату. За рахунок підвищення енергоефективності та розвитку внутрішнього виробництва очікується скорочення імпорту енергоресурсів, що посилить енергетичну безпеку України.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ РОБІТНИКІВ-БУДІВЕЛЬНИКІВ ЗА ТЕХНОЛОГІЯМИ КНАУФ

Тетяна ОСТАПЧЕНКО, керівник проєктів та програм у сфері матеріального (нематеріального) виробництва ТОВ «КНАУФ ГІПС КИЇВ», м. Київ

Розглянуто теоретичні і практичні аспекти створення навчально-методичного комплексу підготовки монтажників гіпсокартонних конструкцій для здійснення якісного професійного навчання, побудованого на принципах випереджувальної освіти. Проаналізовано український досвід соціального партнерства педагогічної науки, освіти і бізнесу у вирішенні цих питань на прикладі освітніх проєктів КНАУФ.

Ключові слова: професійна підготовка, інноваційне середовище, навчально-методичний комплекс, монтажники гіпсокартонних конструкцій, соціальне партнерство, навчально-практичні будівельні центри, інтерактивні педагогічні технології навчання, теоретичні олімпіади викладачів.

Tetyana OSTAPCHENKO

The educational and methodical framework for future workers-builders' professional training in KNAUF technologies

The theoretical and practical aspects of an educational-methodological framework for plasterboard structure assemblers' training are discussed to provide high-quality professional training, built on the advanced educational principles. The Ukrainian experience of social partnership among pedagogical science, educational practice and business as an answer for this issue is analyzed on an example of KNAUF educational projects.

Keywords: professional training, innovative environment, educational and methodical framework, plasterboard structure assemblers, social partnership, educational-practical construction centres, interactive educational technologies, theoretical Olympiads for teachers.

Наразі в Україні відбувається становлення інформаційного суспільства освічених, креативних громадян, що володіють необхідними професійними компетентностями та постійно поповнюють і оновлюють їх згідно з європейськими стандартами. Вагоме значення для успішної євроінтеграції українського суспільства мають досягнення у розвитку професійної (професійно-технічної) освіти. Проте поточний

стан її розвитку не забезпечує належної якості професійної освіти, її відповідності вимогам сучасного ринку праці.

Сучасна професійно-технічна освіта потребує випереджувального підходу до професійної підготовки кваліфікованих робітників, постійного оновлення змісту освіти відповідно до соціально-економічних умов розвитку виробництва. Ефективність цих змін залежить від своєчасного вивчення попиту на нові компетентності

кваліфікованих робітників на ринку праці, інноваційного організаційно-методичного забезпечення професійної підготовки робітників та ефективної взаємодії виробництва та навчальних закладів. Головною формою такої взаємодії стають створені за участі бізнес-підприємств навчально-практичні центри (НПЦ) на базі державних навчальних закладах.

Реалізація моделі випереджальної освіти в НПЦ має забезпечувати підвищення професійної мобільності та конкурентоспроможності випускників навчальних закладів – високоосвічених, креативних особистостей, а не вузькоспеціалізованих фахівців; забезпечувати прищеплення учням і студентам прагнення до постійного оновлення знань.

Трансформація системи освіти відбуватиметься за умови:

- варіативності освіти, тобто швидкого реагування на зміни зовнішнього середовища, що виявлятиметься в постійному оновленні форм, методів і змісту навчання;
- регіоналізації освіти, тобто орієнтації діяльності навчальних закладів на перспективні потреби соціально-економічного розвитку регіону та місцеві ринки праці;
- безперервності освіти, тобто постійного оновлення знань, умінь, навичок, що вимагає переходу від принципу «освіта на все життя» до принципу «освіта протягом усього життя».

Цими принципами вже майже 15 років керується в освітньо-інвестиційній діяльності компанія КНАУФ в Україні. За ці роки було створено нову професію «Монтажник гіпсокартонних конструкцій» і впроваджено її на базі 17 навчально-практичних центрів КНАУФ з відповідною матеріально-технічною базою, а також взято участь в оновленні Державного стандарту на професію «Опоряджувальник будівельний»; розроблено потужний навчально-методичний комплекс для підготовки монтажників гіпсокартонних конструкцій та опоряджувальників будівельних, що складається із сучасної навчальної літератури та інноваційних педагогічних технологій (електронних підручників та навчальних посібників за модульною системою навчання); створено навчально-програмну документацію курсового навчання технологіям КНАУФ для навчально-практичних центрів, яка ґрунтується на компетентнісному підході та структурується за модульним підходом; організуються курси фахової майстерності з-поміж майстрів і учнів, теоретичні олімпіади для викладачів

центрів; організуються і проводяться семінари, майстер-класи, конференції.

Вагома роль у підготовці висококваліфікованих робітників у центрах КНАУФ належить *навчально-методичному забезпеченню професійно-теоретичного та практичного навчання* – планомірно організованому процесу спільної діяльності викладача та учнів, спрямованому на оволодіння учнями предметними і професійними компетентностями. Основною формою такої співпраці є урок. Інноваційними педагогічними технологіями у сучасній професійній освіті мають стати проєктні технології: педагогічного, технічного, художнього проєктування, ІТ-проєктування. Використання таких технологій потребує суттєвих змін у формах взаємодії учасників навчального процесу, способів, прийомів і засобів ефективного педагогічного впливу на учнів, ергономізації навчального середовища.

До технології ІТ-проєктування ми відносимо педагогічний програмний засіб (електронний підручник) «Монтаж гіпсокартонних конструкцій», виданий компанією КНАУФ. Завдяки комп'ютерній підтримці розширюються можливості традиційних засобів навчання, забезпечується підвищення ефективності і якості навчального процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Освітній процес, орієнтований на використання інтерактивного методу навчання, організовується з урахуванням взаємодії учнів групи та викладача. Спільна діяльність означає, що кожний учасник уроку робить свій особливий індивідуальний внесок у перебіг уроку. Відбувається обмін знаннями, ідеями, способами діяльності. З урахуванням індивідуального підходу розроблено *комплект модульних матеріалів із професії «Монтажник гіпсокартонних конструкцій»*. Комплекс модульних матеріалів реалізується у професійно-теоретичному навчанні в модульній системі навчання.

Модульна система навчання – це система, у якій для будь-якої професії (посади) є ефективна програма підготовки. Якщо у традиційній системі навчання зміст навчального матеріалу з конкретної професії ділиться на предмети, теми, розділи і теорія чітко відмежована від практики, то в модульній системі своєрідними дозаторами навчального матеріалу є модулі, якими повинен оволодіти учень для здобуття професії (спеціальності).

Нами було з'ясовано, що використання модулів під час теоретичної частини уроку суттєво полегшує засвоєння матеріалу учнями та слухачами з особливими потребами. Певна частина викладачів, розробляючи плани уроків, використовували «Комплект навчальних модулів». Для розроблення запропонованого посібника використано інтегративний підхід. У професійній освіті взаємодоповнюються всі види діяльності, тому її можемо вважати *інтегративною*. Для підготовки майбутніх будівельників потрібна інтегративна дидактична система професійної підготовки, що враховує в єдності комплекс різнобічних вимог: соціальних, наукових і техніко-технологічних, педагогічних.

Такий комплексний підхід покладено в основу підручника «Монтаж каркасно-обшивних конструкцій» – інтегрованого курсу модульного навчання з робітничих професій, розробленого працівниками компанії КНАУФ спільно з Донецьким інститутом післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників.

Щодо останньої спільної роботи компанії і партнерів-викладачів НПЦ КНАУФ – навчально-методичного посібника «Спеціальна технологія монтажу гіпсокартонних конструкцій: методичні розробки уроків», він доповнює список дидактичного комплексу КНАУФ. Цей матеріал – конкурсні роботи під час теоретичної олімпіади викладачів навчально-практичних центрів КНАУФ. Спецтехнологія – це основна теоретична база для професійно-теоретичної підготовки робітника, у якій інтегровано зміст різних навчальних дисциплін: технічних, технологічних, проєктувальних. Передусім, і головний практичний предмет «Виробниче навчання», що забезпечує формування майстерності у майбутніх монтажників гіпсокартонних конструкцій. Методика навчання спеціальної технології потребує удосконалення на засадах компетентнісного підходу. Процес професійного навчання необхідно будувати так, щоб учні не лише систематично оволодівали знаннями з інноваційних будівельних технологій, а й ставали повноцінними учасниками освітнього процесу, реалізували потребу у професійному і особистісному розвитку, виявляли креативність.

Посібник «Спеціальна технологія монтажу гіпсокартонних конструкцій: методичні розробки уроків» містить орієнтовні методичні розробки 46 уроків спеціальної технології з монтажу гіпсокартонних конструкцій відповідно до тем 3, 4, 5 розрядів Державного стандарту

СП (ПТ) О 7129.F.43.39-2017 та новітніх будівельних технологій КНАУФ, що подані у трьох розділах. Кожна розробка уроку має відповідну структуру: дидактичні аспекти уроку; план (перебіг) уроку; розгорнутий конспект уроку (опорний конспект), список використаної літератури та додатки. Додатки містять презентації цих уроків. Знайти їх можна на електронному ресурсі. Більшість уроків побудовано з використанням найсучасніших інтерактивних методів навчання. Наприклад, STEM-, STEAM- і STREAM-освіта.

За STEM-методикою в центрі уваги знаходиться вже не викладач, а завдання чи проблема. Крім того, для вирішення завдання та реалізації проєкту використовуються спеціалізовані інструменти, комп'ютерні програми. Крім того STEM-, STEAM- і STREAM-освіта це вимога часу. Тут прислухаються до думки здобувачів освіти, вчать критично мислити, не боятися висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами, фокусувати увагу молодих людей на основних пріоритетах у роботі, на цінностях, навичках та вміннях будувати відносини з іншими.

Застосування STEM на уроці навчить учнів сприймати завдання, формулювати дослідницьку гіпотезу, застосовувати оригінальні способи пізнання, розвиватиме аналітичне і критичне мислення. Завдяки таким заняттям учні мають можливість відчувати дух наукового пізнання, навчитися конструювати комплексну картину готового проєкту з окремих розрізнених фактів, бачити об'єктивність, перевіреність та системність наукових знань, переконатися, що наука – найважливіший чинник технічного прогресу й перетворення дійсності. І тому STEM-освіти та інші інтерактивні методи навчання, що були застосовані під час розробок уроків спеціальної технології монтажу гіпсокартонних конструкцій, дають можливість отримувати ґрунтовні знання з технічних наук у поєднанні з навичками XXI століття, таких як уміння застосовувати в роботі інформаційні технології, вміння спілкуватися та працювати.

Запропонований посібник сприятиме організації та проведенню сучасного уроку з якісної фахової підготовки молодих будівельних кадрів та поступового розширення професійної компетентності педагогів, учнів та слухачів центрів КНАУФ. Цей посібник видається компанією на електронних дисках, що дає можливість щороку паралельно з появою нових матеріалів і

технологій КНАУФ систематично поповнювати новими темами (навчальними змістовими компонентами), що оновлюють зміст навчання. Вносячи порівняно невеликий вклад у розроблення цього посібника (2–3 теми), кожний навчальний заклад, що працює з компанією КНАУФ, отримує збірник орієнтовних методик організації і проведення уроків за усіма темами Державного стандарту за професією «Монтажник гіпсокартонних конструкцій». Стане у пригоді цей посібник і молодим викладачам, що мають недостатню практику розроблення методики проведення уроків та недосконало володіють методикою реалізації змісту навчального матеріалу.

Моніторинг роботи навчально-практичних центрів службою освітніх проєктів КНАУФ свідчить, що саме *навчально-методичний комплекс КНАУФ, побудований за принципами системності, науковості, інноваційності і прогностичності*, забезпечує високу результативність освітнього процесу, надаючи можливість системно розширювати професійні компетентності як викладачів, так і майстрів виробничого навчання. Тому виникає потреба у системному контролі професійних знань безпосередньо викладачів спецтехнології монтажу гіпсокартонних конструкцій і удосконалення їх навчально-методичної роботи.

У листопаді 2020 року відбулася Всеукраїнська інтернет-олімпіада викладачів професійно-теоретичної підготовки за професією «Монтажник гіпсокартонних конструкцій», організована ТОВ «Кнауф Гіпс Київ» спільно з НМЦ професійно-технічної освіти у Чернігівській області за підтримки МОН України, через карантинні заходи пов'язані з пандемією COVID-19 уже в новому форматі – в режимі онлайн. В інтернет-олімпіаді взяли участь 13 викладачів навчально-практичних центрів КНАУФ. Координацію олімпіади здійснював В. Гриненко, директор НМЦ ПТО у Чернігівській області.

Головною складовою олімпіади було обрано конкурс методичних розробок уроків спецтехнології за професією «Монтажник гіпсокартонних конструкцій». Адже викладач, моделюючи урок, удосконалює методичну грамотність, а формуючи тематичний зміст уроку, розширює свої професійні компетентності. Також було обґрунтовано доцільність другого етапу олімпіади, а саме: проведення презентації кожним конкурсантом власної методичної розробки. У подальшому вміння робити моделювання уроку

та презентувати його дасть змогу викладачеві не лише якісно проводити уроки самому, а й підвищувати методичний рівень своїх колег з інших закладів освіти, де не створено центри КНАУФ. Щодо третього етапу олімпіади – тестування, зазначимо, що це традиційна форма контролю теоретичних знань з професії; вона гнучка і доцільна в даному випадку, хоча і не завжди показує 100 % реальність знання того, кого тестують, адже можна просто вгадати відповідь. Проте ймовірність цього дуже мала. Саме в такій послідовності і відбувалася олімпіада.

Високо оцінила освітню діяльність компанії КНАУФ Нелля Ничкало, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член Національної академії педагогічних наук України. Нелля Григорівна зазначила, що досвід розробки дидактичного комплексу компанії, якій неодноразово було заслухано на відділенні професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, а також на засіданні Президії НАПН України у 2015 році, інноваційний, має всі ознаки випереджувальної освіти; неоціненний і заслуговує на визнання і розповсюдження. Усі поважні гості відзначали високу результативність упровадження навчально-методичного комплексу і творче використання інноваційних форм навчання у навчально-практичних центрах КНАУФ. Зазначалося, що все це незаперечно є запорукою високої якості професійної підготовки робітників будівельників – надійного трудового потенціалу країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колин К. К. Глобальные проблемы информатизации общества / К. К. Колин // Вестник высшей школы. – 2000. – № 6. – С. 12–16.
2. Комарова О. А. Особливості формування випереджувального рівня освітнього потенціалу суспільства / О. А. Комарова // Економічний часопис – XXI., 2011. – № 3. – С. 57–60.
3. Литвин А. В. Напрями наступності професійно-технічної і вищої освіти // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. праць. – Київ-Вінниця. – 2000. – с. 183–185. – 0,2 авт. арк.
4. Остапченко Т. Є. Соціальне партнерство «Освіта – виробництво» - запорука успіху / Т. Є. Остапченко // Науково-методичний збірник «Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи». – 2006. – № 2. – с.134 – 135.
5. Остапченко Т. Є. КНАУФ и профессиональное образование в Украине: реалии и перспективы социального партнерства. – [Електронний ресурс] 2009. – Режим доступу: www.knauf.ru.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ – НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Михайло ТКАЧЕНКО, викладач-методист ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування», кандидат педагогічних наук, м. Одеса

Висвітлено інтернет-ресурси, які можуть стати платформою для дистанційного навчання у ЗП(ПТ)О. Обґрунтовано перспективи використання інтерактивних методів і технологій у дистанційному освітньому процесі. Визначено позитивні та негативні сторони застосування дистанційного навчання в освітньому процесі.

Ключові слова: освітній процес, дистанційне навчання, інтернет-ресурс, заклад професійно-технічної освіти (надалі ЗП(ПТ)О).

Mikhail TKACHENKO

DISTANCE LEARNING – NEW OPPORTUNITIES FOR EDUCATION

Highlights of internet resources that could become a platform for distance learning. The main prospects for the use of interactive methods and technologies in the distance educational process are determined. The positive and negative aspects of the use of distance learning in the educational process have been identified.

Keywords: distance learning, internet resources, VET, educational process.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, упровадження їх в освітній процес ЗП(ПТ)О, під'єднання до глобальної мережі «Інтернет», поява різноманітних гаджетів у учнів, вимога суспільства щодо підвищення якості освітніх послуг – усі ці процеси актуалізували питання оновлення підходів до організації навчання здобувачів освіти. Одним із сучасних пріоритетних напрямів модернізації освіти визнане дистанційне навчання. Ідея дистанційного навчання не нова, вона існує з часу виникнення та поширення світової мережі «Інтернет», яка забезпечує миттєвий доступ до потрібної інформації, різноманітні її форми та зворотний зв'язок.

Структура організаційного забезпечення дистанційного навчання учнів у ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування» охоплює п'ять основних взаємопов'язаних складових, а саме: нормативно-правову, кадрову, навчально-методичну та фінансову. Дистанційне навчання охоплює сукупність таких засобів, як: надання навчального матеріалу учневі; контроль успішності учня; консультації учня; інтерактивної співпраці викладача та учня; можливість швидкого доповнення навчального курсу новою інформацією;

© Ткаченко М., 2021

коригування помилок. Варто наголосити, що дистанційне навчання – це одна із форм здобування знань, що реалізується через інтернет. Успішність дистанційного навчання у ЗП(ПТ)О визначається технічним оснащенням закладу (та учасників навчального процесу) та рівнем володіння суб'єктів навчання комп'ютерними технологіями.

Застосування дистанційного навчання у професійній підготовці кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О забезпечує вивчення предметів теоретичної підготовки, а професійно-практичне навчання та ДКА здійснюється традиційно в умовах ЗП(ПТ)О, безпосередньо на робочих місцях на підприємстві. Здобувши засобами дистанційного навчання теоретичні знання в учнів створюється база для переходу до практичного навчання.

Організувати дистанційне навчання не складно. Для цього учням і викладачам потрібно мати:

- доступ до інтернету;
- комп'ютер, планшет, смартфон.

Рішення про використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі ухвалює педагогічна рада закладу освіти до початку навчального року або впродовж нього, у випадку настання обставин, що потребують організації освітнього процесу з використан-

ням технологій онлайн-навчання. Управління процесом дистанційного навчання, консультування щодо використання його ресурсів забезпечується адміністрацією училища. Забезпечення виконання навчальних планів, освітніх програм може здійснюватися шляхом використання різних форм дистанційного навчання. Наприклад, це може бути асинхронне навчання, під час якого учасники освітнього процесу не спілкуються у режимі реального часу, а обговорюють окремі етапи роботи через інтернет-ресурси та інші засоби дистанційної комунікації.

Дистанційне навчання може здійснюватися через листування викладача й учнів через мережу Інтернет (e-mail-навчання). Класичний варіант e-mail-навчання передбачає отримання учнем щоденних повідомлень, що містять невелику кількість тестового матеріалу та перевірочні запитання до нього. До листа можуть входити активні покликання на додаткові матеріали (статті з періодичних видань, оригінальні тексти, презентації, відеофрагменти), які можна переглянути у мережі Інтернет. Матеріали можна надсилати всім учасникам навчання одним листом, указавши їхні електронні адреси через крапку з комою у рядку адресування. Після завершення періоду дистанційного навчання учні виконують перевірочні завдання, що сформовані за питаннями, які надавалися під час вивчення окремих фрагментів матеріалу.

Для навчання можуть також використовуватися платформи соціальних мереж. Для цього в обраній мережі (наприклад, у фейсбук) створюється окрема група, у якій викладач розміщує навчальні матеріали. Це можуть бути як його власні матеріали, так і матеріали інших авторів. Учням пропонується ознайомитися із цими матеріалами і написати до них коментар за запропонованою темою (можуть бути як однакові, так і різні) встановленого обсягу. Рекомендується використовувати завдання, які потрібно обговорювати, хоча допускаються і розрахункові завдання. За такою формою асинхронного спілкування матеріали і відповіді доступні всім учасникам навчального процесу, а, за необхідності, викладач може звернутися до учня в чаті. Звичайно, викладач має керувати групою, сторінкою чи спільнотою і вилучати невідаті матеріали та коментарі, розміщені учнями. Також для зручності можна обрати формат

спільноти з обмеженим доступом (тільки для учасників спільноти).

Однією з форм дистанційного навчання є синхронне навчання. Для цього усі учасники навчального процесу мають бути одночасно присутні у віртуальному середовищі хмарного сервісу або програми. Для організації такої роботи можна використати сервіси для online-спілкування Skype, GoogleTalk, спільні документи. На жаль, така форма роботи є досить складною для великої кількості учасників. Тому цю форму доцільніше використовувати як додатковий елемент організації навчального процесу. Наприклад, учні об'єднуються у групи, кожній з яких надається завдання скласти (відреагувати, обговорити тощо) спільний навчальний матеріал, розташований на сервісі спільних документів. Тоді учасники групи самі зв'язуються між собою для виконання завдання, а результати (за необхідності – й процес) його виконання викладач може спостерігати в обраному хмарному середовищі або отримати його від учнів електронною поштою.

Педагогічні працівники самостійно визначають режим (синхронний або асинхронний) проведення окремих навчальних занять. При цьому не менш як 30 % навчального часу, передбаченого освітньою програмою закладу, організовується в синхронному режимі (решта навчального часу – в асинхронному режимі). Оцінювання результатів навчання учнів може відбуватися очно або дистанційно з використанням можливостей інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій, зокрема відеоконференцзв'язку.

Ресурсів для дистанційного навчання багато. Обрати один ресурс для дистанційного навчання – це обмежити можливості учасників дистанційного навчання. Тож у процесі роботи ресурси можна змінювати, доповнювати одним. Кожен викладач може продумати, як він працюватиме з групою, щоб освітній процес був технічно зручним та результативним. Найзручнішими ресурсами є такі:

Сайт закладу освіти. Створіть на сайті закладу освіти розділ «Дистанційне навчання» зі сторінками для навчальних предметів. На сторінці кожного навчального предмета розміщуйте навчальні матеріали е-уроків, тести, завдання та вправи, посилання на відкриті інтернет-ресурси. На сторінці закладу в соціальних мережах можна розмістити покликання

на сайт і наголосити, що у визначений період освітній процес заклад здійснює за розділом «Дистанційне навчання».

Вайбер, Фейсбук. Вайбер – дуже популярний ресурс для спілкування. Під час карантину він може вас неабияк виручити. Кожен викладач-предметник має створити групу. Можна об'єднати паралельні групи – на розсуд викладача. Це буде зручно і викладачам, і учням, бо не буде міжпредметної плутанини. Можна також створити загальну організаційну групу. Додати до неї викладачів та учнів й повідомляти важливу інформацію щодо тривалості карантину, нових ресурсів для дистанційного навчання тощо. Окрім вайберу, аналогічно можна організувати роботу у вацап, телеграм. Якщо більшість учнів є у фейсбуці, у цій соцмережі можна створити закриту групу. Переваги її в тому, що викладачі зможуть проводити онлайн-трансляції. А на сторінці закладу освіти можна інформувати про оновлення матеріалів е-уроків на інших ресурсах, зокрема на сайті.

Гугл Класрум. У цьому сервісі можна: створювати навчальні курси, завдання; ділитися навчальними матеріалами; перевіряти рівень засвоєння знань і відстежувати прогрес успішності кожного учня. Гугл Класрум дає змогу проводити онлайн-консультації, додавати до завдань чи уроків відеозображення. Кожен може переглядати завдання, залишати коментарі та ставити запитання. Для роботи потрібно мати обліковий запис гугл. Усі матеріали зберігаються на Гугл Диску, також приходять сповіщення на пошту джмейл. Щоб працювати у сервісі, усім учням та викладачам потрібно мати *обліковий запис гугл*.

Мережа «Щоденник». Це всеукраїнська безкоштовна шкільна освітня мережа, у якій є: електронний щоденник; електронний журнал викладача; бібліотека художньої літератури за програмою; медіатека – навчальна література, аудіо та відео; словники та онлайн-перекладачі. Викладачі можуть давати учням домашнє завдання, прикріплюючи необхідні файли, та відстежувати статус виконання. А учні – надсилати на перевірку файли з виконаними завданнями. Викладач виставляє оцінки, проглядає успішність. Сайт: shodennik.ua.

ZOOM. Для початку роботи необхідно завантажити програму ZOOM на комп'ютер, ноутбук, планшет (для цього необхідно ввести «Завантажити програму ZOOM безкоштовно»).

Педагогічний працівник:

1. Створює конференцію в програмі ZOOM (у безкоштовній версії програми урок триває 40 хв).
2. Запрошує на конференцію кожного учня (здійснює розсилання запрошення кожному) необхідної групи (ця функція є у програмі при створенні конференції).
3. На початку конференції перевіряє підключення кількості учнів, складає список.
4. Проводить інструктаж.
5. Наприкінці конференції визначає домашнє завдання і строки його виконання.
6. Приймає домашнє завдання на вайбер або електронну пошту.

Учень:

1. За декілька хвилин до початку конференції переходить за посиланням і стає учасником конференції.
2. Слухає конференцію.
3. Відправляє домашнє завдання на вайбер або електронну пошту.

ЕЛЕКТРОННА ПОШТА (e-mail)

Викладач:

1. Відправляє інструктаж електронною поштою або за допомогою вайберу, або на сайті училища.
2. Приймає домашнє завдання у вайбері або електронною поштою.

Учень:

Прочитавши або прослухавши інструктаж, відправляє технологічну картку та звіт про проведеною роботу (фото, відео) на електронну пошту педагогічного працівника.

Отже, дистанційне навчання – ідеальна підмога в створенні освітнього простору, формуванні в учнів пізнавальної самостійності, активності, розвитку критичного мислення, а інколи – єдина можливість не зупиняти навчальний процес (наприклад, у період карантину COVID-19).

ЛІТЕРАТУРА

1. Б и к о в В. Ю. Дистанційне навчання. Енциклопедія освіти / В. Ю. Биков. – Київ: Юрінком Інтер, 2008. – с. 191–193.
2. Закон України «Про професійно-технічну освіту». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL: <https://cutt.ly/HfShtzK>.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL: <https://cutt.ly/5fShe42>.
4. Положення про дистанційне навчання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL: <https://cutt.ly/yfShyj1>.
5. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Інна СЕМЕНЮК, заступник директора з навчально-методичної роботи Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Волинській області, м. Луцьк, Волинська область

Проаналізовано досвід розроблення та впровадження в освітній процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти Волині модульних навчальних програм на компетентісній основі, описано особливості управління навчальним процесом модуля та коригування програм, наведено приклади застосування комплексних практичних завдань після закінчення модуля.

Ключові слова: компетентісний підхід, модульна навчальна програма, результат навчання, ціль програми, критерії оцінювання, методи навчання, теми програми.

Inna SEMENIUK

Competence approach in training skilled workers

The experience of development and implementation in the educational process of vocational education institutions of Volyn modular educational program, features of management of educational process of the module, adjustment of program are considered, examples of application of complex practical tasks on completion of the module are given.

Keywords: competency approach, modular educational program, learning outcome, program goal, assessment criteria, teaching methods, program topics.

Мета професійної освіти сьогодні – підготовка до успішної діяльності на ринку праці її випускників, їх самореалізація в суспільстві та уміння адаптуватися в умовах постійних технологічних реорганізацій на виробництві. Зміна ринку праці, вимог роботодавця до робітника як до партнера в бізнесі, зумовлює зміни в організації професійної освіти, яка поступово переходить на компетентісний рівень підготовки фахівців.

Навчання, засноване на компетентностях, найефективніше в освітньому процесі закладів професійної освіти (ЗП(ПТ)О) і реалізується у формі модульних навчальних програм (МНП), які зорієнтовані на очікувані результати навчання здобувачів освіти. У результаті співпраці НМЦ ПТО у Волинській області та ЗП(ПТ)О розроблено 17 модульних навчальних програм з робітничих професій, затребуваних на регіональному ринку праці, які проходять апробацію з 2019 року. За основу було взято модель побудови МНП, яку запропонували естонські партнери в рамках українсько-естонського проекту «Досвід Естонії на допомогу реформуванню системи професійної освіти в Україні. Волинська область», і адаптовано її до

© Семенюк І., 2021

стандартів професійної (професійно-технічної) освіти (СП(ПТ)О).

Розроблені МНП визначають порядок навчання за модулями/ кваліфікаціями відповідно до ЗП(ПТ)О; цілі та результати навчання, критерії оцінювання; методи викладання та оцінювання; теми програми.

Результат навчання формується через аналіз програмних компетентностей (ключових, професійних, загальнопрофесійних), а також вимог роботодавців, ринку праці. Для формування результатів і цілей навчання доречно використовувати таксономію Б. Блума, що дає можливість за допомогою активних дієслів планувати результати навчання на певному рівні. Ці дієслова можна використовувати і в описі критеріїв оцінювання результатів навчання здобувачів професійних кваліфікацій.

Інструментом вимірювання результатів навчання є засвоєння цілісної компетентності. Визначення навчального матеріалу в модулі формується відповідно до змісту професійних компетентностей освітнього стандарту з професії, з врахуванням загальнопрофесійних, ключових компетентностей, усуваючи дублювання матеріалу при інтеграції професій, визначивши фактичний обсяг. Критерієм змісту

модулів виступає нерозривність міжтематичних зв'язків як усередині кожного предмета, так і між предметами та професійно-практичною підготовкою, відповідність вимогам роботодавців. Ефективність використання модуля в освітньому процесі буде залежати не лише від повноти навчальної інформації, а й від того, як цю інформацію буде подано. При представленні інформації звертаємо увагу на механізм процесу засвоєння знань, який визначає логічний ряд: «сприймання – розуміння – усвідомлення – закріплення – застосування».

Важливе значення в умовах модульно-компетентнісного підходу має оцінювання. Практикується формувальне оцінювання, яке здійснюється в процесі навчання і в ході якого аналізуються знання, уміння й ціннісні установки, спрямовані на підтримку здобувача освіти в досягненні результатів навчання, яке проводиться в усній формі з метою підготовки здобувача освіти до підсумкового оцінювання. За недиференційованого оцінювання критерії описуються на рівні «порога» (прохідний рівень набутих знань, умінь, компетентностей) і визначаються двома параметрами: «знає – не знає»; «вміє – не вміє». Під час диференційованого оцінювання використовується 12-бальна шкала оцінювання навчальних досягнень учнів.

Методи оцінювання є способом підтвердження здобутих знань, навичок і компетентностей. Вони повинні бути такими, щоб за їхньою допомогою можна було оцінити результати навчання. До основних форм перевірки та оцінювання, які використовують у модульному навчанні на компетентнісному підході, належать: реферат, звіт про лабораторну роботу, захист практики, дипломна робота, аналіз змодельованих чи реальних виробничих ситуацій, індивідуальні чи групові проекти зі звітом, пробна кваліфікаційна робота, рольова гра, захист бізнес-плану, портфоліо тощо. Методи навчання при компетентнісному підході відповідають результатам навчання та позиції «допомогти здобувачам освіти навчитись працювати...». Поширеними формами і методами навчання є: проекти, практичні завдання, демонстрація трудового досвіду, аналіз виробничих ситуацій, робота в групах, ділові ігри, виробнича практика тощо.

У змішаному та дистанційному навчанні під час карантинних обмежень здебільшого вико-

ристовуються диференційовані підходи під час асинхронного навчання, покрокові інструкції опрацювання тем, індивідуальні та групові завдання з подальшим спільним обговоренням у режимі текстових чи відеофорумів. Особлива увага приділяється зворотному зв'язку з учнями:

- застосування методів самоперевірки, а також взаємної перевірки учнів, надаючи їм критерії оцінювання та створюючи середовище для коментування;
- творчі види діяльності: складання власних завдань, запитань, скрінкаст, створення карти понять певної теми чи інфографіки до неї;
- застосування принципів формуального оцінювання для допомоги учням у моніторингу власного прогресу та рефлексії щодо навчання.

Управління навчальним процесом модуля. Важливе місце в модулі займає процес управління навчальними діями здобувача освіти і методичне забезпечення процесу засвоєння знань. Під час модульного навчання поряд з управлінням реалізується функція самоуправління. За таких умов здобувачу освіти необхідно самостійно досягти базового рівня, використовуючи надані в модулі цілі навчання, перелік базових знань і вмінь, літературні джерела, дидактичні рекомендації.

Для максимального сприяння реалізації самоуправління і саморегулювання навчальними діями здобувача освіти під час модульного навчання необхідно методично забезпечити процес засвоєння знань. Для цього використовується: ілюстрований матеріал; дані, що конкретизують теоретичний матеріал; інформацію, що розширює чи поглиблює процес засвоєння (додаткові літературні джерела); інструкційно-технологічні, технологічні картки; інструкції для виконання лабораторно-практичних (практичних) робіт тощо. Усі матеріали з методичного забезпечення надаються паралельно основному навчальному змісту модуля.

Коригування модульних навчальних програм. У модульному навчанні, як і в будь-якому керованому процесі, необхідно забезпечити ефективний зворотний зв'язок. Реалізація цієї вимоги визначається за такими критеріями формування модулів: цінність контрольованих характеристик; відкритість діагностики. Для цього практикується після завершення модуля виконання різних за формою навчальних зав-

дань: контрольної роботи, комплексних практичних завдань, індивідуальних навчально-дослідних проєктів; узагальнення їх результатів; підготовка презентацій, портфоліо. Важливо вибрати найбільш цінні для конкретного випадку характеристики за критеріями якості навчання та продуктивності засвоєння. Для відкритої діагностики на початку кожного навчального модуля здобувачам освіти повідомляються критерії і методи оцінювання завдання.

Частота зворотного зв'язку в модульному навчанні встановлюється за критерієм цінності контрольованих характеристик. Найкраще здійснювати зворотний зв'язок з оптимальною частотою. При цьому дуже важлива мотиваційна основа діяльності здобувачів освіти. Особливості побудови модулів і модульних програм дають змогу встановити ефективність і продуктивність навчання. Модульна навчальна програма і пов'язана з нею робота педагога – це гнучка можливість організувати освітній процес так, щоб забезпечити досягнення всіх результатів навчання. Розроблені програми після апробації в освітньому процесі ЗП(ПТ)О області переглядаються, при цьому заклади використовують цикл Демінга або PDCA – «плануй (Plan), роби (Do), перевіряй (Check), впливай (Act)» (модель безперервного поліпшення процесів).

Аналіз програми здійснюється за такими критеріями:

- порівняння досягнутих здобувачами освіти і запланованих результатів навчання (дає змогу педагогу оцінити, чи достатньо часу для повного засвоєння модуля, чи вдало підібрані всі компоненти змісту);
- використання зворотного зв'язку (у здобувачів освіти можна з'ясувати, коли їм було важко, нецікаво, і яким чином можна було б спланувати модуль для такої групи; у педагогів – які можливості для поліпшення вони побачили, як покращити інтегрування всередині модуля).

Позитивним досвідом у ЗП(ПТ)О області є запровадження для зворотного зв'язку між учнем і педагогом оціночних листків виконаного комплексного завдання за модуль здобувача освіти (результати навчання, уміє, що мені можна було б зробити інакше?) та педагога (результати навчання, уміє, що могло бути по іншому?). Використання цих листків допомагає оцінити результат, про-

аналізувати помилки для подальшого внесення коректив.

Отже, практика використання МНП в освітньому процесі – це динамічний змінний процес, спрямований на забезпечення ефективності навчання кваліфікованих робітників. Він супроводжується постійним оновленням і коригуванням модулів залежно від досягнутих результатів навчання і спрямований на виявлення нових потреб у навчанні й оновленні змісту навчальних програм, передбачає залучення роботодавців до тісної співпраці з ЗП(ПТ)О, що має забезпечувати необхідну якість навчання, набуття здобувачами освіти компетентностей, необхідних для забезпечення самореалізації і розвитку, активної громадянської позиції, неперервного навчання.

ЛИТЕРАТУРА

1. А н и щ е н к о В. М. Технологія модульного професійного навчання кваліфікованих робітників: метод. посіб. / кол. міжнародний досвід впровадження: навчально-методичний посібник / В. М. Анищенко; за ред. В. О. Радкевич. – Київ: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2012. – 176 с.
2. К о р о т к о в а Л. І. Модульно-компетентнісний підхід до створення навчально-методичного комплексу професійної підготовки майбутніх кравців на основі проєкту професійного стандарту нового покоління // Л. І. Короткова Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2011. – Вип. 1.
3. Л о з о в е ц ь к а В. Методологічні підходи до організації професійної підготовки фахівця з туризму / В. Лозовецька // Теорія і практика професійно-технічної освіти в контексті інтеграції України в європейський освітній простір: тези звітної науково-практичної конференції (23–24 квітня 2008 р.) / за заг. ред. В. О. Радкевич. – Київ : Всеукр. інформ центр ПТО, 2008. – Ч. 1. – С. 11.
4. Модульно-компетентнісний підхід у підготовці кваліфікованих робітників будівельної та машинобудівельної галузей: монографія / П. Г. Лузан, В. В. Ягупов, Г. І. Лук'яненко, Т. В. Пятничук, М. І. Михнюк. – Київ, 2015. – 255 с.
5. Рекомендації розробникам модульних навчальних програм на компетентнісній основі: метод. рекомендації / З. І. Парфенюк. – Турин, 2019. – 92 с.
6. Що таке таксономія Блума і як вона працює на уроці. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.criticalthinking.expert/usi-materialy/shho-take-taksonomiya-bluma-i-yak-vona-pratsyuyna-urotsi>

УДК 377.35:647.252

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ У ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ СФЕРИ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Ірина ДРОЗІЧ, методист ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг», кандидат педагогічних наук, м. Хмельницький

Розкрито необхідність застосування інноваційних проєктів у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників сфери ресторанного господарства. Проаналізовано концепції науковців щодо використання проєктних технологій в освітньому процесі. Висвітлено досвід використання практико-орієнтованих, дослідницьких, інформаційних, творчих, рольових проєктів у навчально-виробничому процесі ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг». Обґрунтовано, що якість професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників значною мірою залежить від упровадження педагогами інноваційних проєктів.

Ключові слова: кваліфіковані робітники, інноваційні проєкти, професійна підготовка, ресторанне господарство, заклад професійної (професійно-технічної) освіти.

Iryna Drozich

INNOVATIVE PROJECTS IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE QUALIFIED WORKERS OF THE RESTAURANT SERVICE

The article reveals necessity of using innovative projects technologies in the professional training of future qualified workers in the sphere of the restaurant industry. The views of scientists on the effectiveness of using of innovative technologies in the educational process are analyzed. The experience of using practice-oriented, research, information, creative, role projects in the educational and production process in the Khmelnytsky Center of Vocational and Technical Education in the Services Sector is highlighted. It is substantiated that the quality of vocational training of future skilled workers depends on the introduction of innovative technologies by teachers.

Keywords: qualified workers, innovative projects, vocational training, restaurant industry, institution of vocational education.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні до 2021 року задекларовано пріоритетні завдання державної політики щодо створення системи забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти [3]. Поліпшенню якості підготовки кадрів, безперечно, сприяє активне впровадження у освітній процес інноваційних технологій, модернізація матеріально-технічної бази закладів професійної (професійно-технічної освіти (далі ЗП(ПТ)О), доступність й ефективність освіти та підготовка нового покоління робітничих кадрів до життєдіяльності в умовах сучасного суспільства. Тому професійна освіта ХХІ століття у ЗП(ПТ)О – це, насамперед, інноваційні навчальні та виробничі технології у поєднанні зі співпрацею з підприємствами замовниками кадрів, новаторська організація навчально-виробничого процесу та активна взаємодія його учасників – педагогічних працівників та здобувачів освіти.

© Дрозіч І., 2021

Поняття «інновація» вперше ввійшло в освітнянський лексикон наприкінці ХІХ століття. Ідеї проєктного навчання виникли у 20-ті роки минулого століття в США, знайшли широкий відгук і втілення у багатьох країнах. Раціональне поєднання теоретичних знань та їх практичне використання в проєктній технології можна сформулювати тезою: «Я знаю, навіщо мені потрібно, де і як я зможу використати все те, що я знаю» [3, 249].

У сучасній психолого-педагогічній літературі немає однозначного трактування поняття «проєктна технологія». В «Українському педагогічному словнику» метод проєктів трактується як організація навчання, за якої учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань – проєктів [1, 205]. Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр доводять, що метод проєктів ґрунтується на принципі «навчання за допомогою діяльності», розглядаючи її як вид творчої роботи, у якій учень є активним

учасником. У його основу покладено не інформаційний підхід, орієнтований на розвиток пам'яті, а діяльнісний, спрямований на формування комплексу розумових здібностей (розуміння, рефлексії, конструкторської уяви, здатності до цілеспрямованості), необхідних для дослідницької діяльності [2, 123]. Є. Полат характеризує проекти як сукупність навчально-пізнавальних прийомів, за допомогою яких учні здобувають знання та навички в процесі планування та самостійного виконання певних практичних завдань з обов'язковою презентацією результатів [5, 73]. Як зазначають автори монографії «Теорія і практика проектного навчання у професійно-технічних навчальних закладах», проектні технології стають інтегрованим компонентом системи професійно-технічної освіти. Їх популярність забезпечується можливістю інтегрування як теоретичних знань, так і практичного застосування для розв'язання конкретних навчальних проблем [7, 10].

Ми погоджуємося з авторами монографії «Теорія і практика впровадження інноваційних технологій навчання в професійну підготовку кваліфікованих робітників», які визначають проектну технологію як комплекс пошукових, дослідницьких, розрахункових та інших видів робіт, що виконуються учнями самостійно за організаційно-консультативної підтримки викладача з метою практичного чи теоретичного розв'язання проблеми. Вона може успішно застосовуватися під час оволодіння учнями предметами за усіма напрямками підготовки, на будь-яких етапах оволодіння програмою, під час вивчення матеріалу різного ступеня складності [6, 98]. Ці визначення свідчать про багатогранність суті поняття «проектна технологія». Це, насамперед, комплексна, інноваційна, педагогічна технологія. Проаналізуємо проекти, які реалізуються педагогами ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг» під час підготовки майбутніх кваліфікованих робітників сфери ресторанного господарства. Для нас є цікавою класифікація проектів, згідно з якою Є. Полат виділяє п'ять таких груп: практико-орієнтовані проекти, дослідницькі проекти, інформаційні проекти, творчі проекти, рольові проекти [7, 75].

Практико-орієнтовані проекти спрямовані на соціальні інтереси учасників проекту або

зовнішнього замовника. Так, наприклад, за темою проекту «Організація святкового столу» проектування здійснюється у шість етапів: проблема – здобувачі освіти визначають асортимент страв меню для конкретного свята; проектування – здобувачі освіти планують свою діяльність: визначають мету та завдання, способи й методи розв'язання проблеми; пошук – здобувачі освіти досліджують традиції та звичаї, свята, ознайомлюються з асортиментом страв, обирають страви, ґрунтуючись на своєму досвіді, або здобувають нові знання; продукт – здобувачі освіти апробовують святкове меню та способи його оформлення; презентація – здобувачі освіти представляють результати роботи, проводять майстер-класи з приготування страв з меню; портфоліо – здобувачі освіти представляють звіт про виконану роботу з технологічними картками страв та інформаційними матеріалами. Під час роботи над практико-орієнтованими проектами здобувачі освіти здобувають нові знання, систематизують та інтегрують наявні знання, набувають досвіду вирішення професійних завдань. Така технологія забезпечує тісний зв'язок з реальною життєвою та виробничою практикою, формує й розвиває практичні навички професійної діяльності та спеціальні професійні вміння.

Дослідницькі проекти за структурою нагадують наукове дослідження. Обґрунтовується актуальність обраної теми, визначаються завдання дослідження, обов'язково висувається гіпотеза з подальшою її перевіркою, обговорюються отримані результати. Прикладом дослідницького проекту є навчальний проект «Комп'ютерні технології обробки інформації у галузі ресторанного господарства». Актуальність теми. Автоматизація підприємства ресторанного господарства сьогодні є потребою і необхідністю, так як вона набагато спрощує процес роботи: у результаті автоматизації підвищується якість сервісу і престиж закладу, забезпечується швидке опрацювання замовлень і обслуговування відвідувачів, ведеться облік руху матеріальних цінностей та товарів, скорочуються витрати на пошук та аналіз інформації. Це необхідні умови для конкурентоспроможності бізнесу.

Щодня кухареві необхідно заповнювати безліч документів, причому, правильно, відповідно до встановленої форми. Спростити

цю роботу допоможуть сучасні інформаційні технології. Формулюється проблемне запитання: «Як комп'ютер може допомогти кухареві?». Окреслюється завдання дослідження: «Які документи необхідні в щоденній роботі кухаря?», «Як спростити роботу кухаря за допомогою комп'ютера?». Гіпотеза дослідження. Робота працівників галузі ресторанного господарства значно спроститься, якщо користуватися спеціальними програмними продуктами: D2 System: D2restaurant, D2 fastfood, D2 netfood, D2 trade, «Парус-Ресторан», Kompas, R-Keeper тощо. Документи, які необхідні в щоденній роботі кухаря, потрібно створювати і зберігати в електронному варіанті, користуючись програмним пакетом MS Office.

Під час виконання проекту здобувачі освіти ознайомлюються з презентацією викладача, отримують завдання, проводять пошукову роботу в мережі «Інтернет» щодо застосування комп'ютерних технологій для опрацювання інформації в галузі харчування, оцінюють та аналізують документи галузі харчування, проводять опитування з-поміж шеф-кухарів кращих закладів ресторанного господарства міста Хмельницького щодо використання ними в роботі інформаційно-комунікаційних технологій, формулюють висновки, презентують свої остаточні результати, створивши мультимедійну презентацію, публікацію, вебсайт. Після завершення проекту здобувачі освіти зможуть досліджувати використання комп'ютерних технологій опрацювання інформації в галузі ресторанного господарства; реалізовувати власні ідеї під час практичного навчання; оформлювати ділові папери галузі харчування за допомогою програм офісного пакета MS Office.

Інформаційні проекти спрямовані на збір інформації про певний об'єкт, явище з метою її аналізу, узагальнення та подання для широкої аудиторії. Такі проекти потребують науково обґрунтованої структури, врахування можливостей систематичної корекції у процесі роботи над ними. Структуру інформаційного проекту можна побудувати так: мета проекту, його актуальність; методи отримання інформації (літературні джерела, засоби масової інформації, бесіди, інтерв'ю) та опрацювання інформації (її аналіз, узагальнення), результат (реферат, доповідь, повідомлення на уроці, презентація, пуб-

лікація). Проектні вміння потрібно розвивати поступово, від простих до складних. На першому курсі здобувачі освіти вчаться працювати з довідково-нормативними документами, збирають та опрацьовують додаткову інформацію про продукти та страви, знаходять історію походження тих чи інших продуктів, страв. Результатом цієї роботи є інформаційні проекти: «Історія розвитку української кухні», «Історія становлення кулінарії», «Прянощі», «Чай та кава» тощо.

Творчі проекти передбачають максимально довільний і нетрадиційний підхід до оформлення результатів. Творчі проекти є творчою діяльністю. Праця кухарів не може ґрунтуватися лише на знаннях технології приготування їжі, адже кухарі не просто готують їжу, вони виявляють творчість у приготуванні страв, їх оформлення та подачі. Технологія приготування їжі є дотичною до естетики та до видів трудової діяльності, у яких предмет праці має яскраво виражене відображення художніх здібностей людини, до прикладного мистецтва. Особливе значення у приготуванні страв відіграє його завершальний етап – оформлення, тому йому варто приділяти належну увагу. У людей складається перше враження від зовнішнього вигляду страв. Сервірування страви на тарілці, складання композиції діє зразу на декілька органів чуття – на зір, смак, запах, і як не дивно, на думку. Гарно оформлена страву збуджує апетит, поліпшує травлення та засвоєння їжі, приносить естетичну насолоду. Академік Павлов говорив: «Корисна їжа – це їжа з насолодою, із задоволенням». Доцільними є такі теми проектів як: «Оформлення і подача перших страв», «Оформлення і подача других страв», «Оформлення і подача холодних страв та закусок», «Оформлення і подача десертів», «Арт-клас виробу із харчових продуктів», «Елементи карвінгу при оформленні страв». Особливе місце в сучасній кулінарії посідає оформлення страв кухні «ф'южн», головним правилом якої є збереження унікального смаку продукту, і водночас відповідність стилю основної кухні. Кухня «ф'южн» далека від класичних канонів та здебільшого залежить від фантазії та експерименту. Тому надзвичайно актуальним є проект «Особливості оформлення страв кухні ф'южн». Велике значення при оформленні страв має підбір посуду. Потрібно враховувати його зов-

нішній вигляд, стан, колір, матеріал, з якого він виготовлений. Посуд має добиратися відповідно до кожної страви. Тому доцільною є тема проекту «Посуд та його роль в естетичному оформленні страв». Отже, ці проекти використовуються з метою виявлення творчих здібностей та формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників.

Рольові проекти є найбільш складними у розробленні та реалізації. Беручи в них участь, проектанти приміряють на себе певні ролі, зумовлені характером і змістом проекту. Такі проекти є так званою імітаційною моделлю професійної діяльності, у процесі якої проект адекватний технології навчально-трудова дій майбутніх фахівців. Основними особливостями рольових проектів є: логічний зв'язок змісту, технології організації та проведення проекту з реальним технологічним процесом приготування їжі; різноманітна діяльність здобувачів освіти в режимі занурення у технологію та виробничі відносини, що сприяє підвищенню інтересу до навчання; наочність і продуктивність результатів проектної діяльності.

Дидактична мета рольового проекту це – формування системи техніко-технологічних знань, умінь та навичок; розвиток творчої і пізнавальної активності; реалізація зв'язку теоретичного і виробничого навчання; систематизація теоретичних знань, практичних умінь та навичок; формування технологічної грамотності, мотивів професійного самовдосконалення; розвиток творчого мислення та навичок колективної діяльності, адаптивних можливостей здобувачів освіти до реального технологічного процесу виробництва тощо. З урахуванням мети визначається зміст проекту. Він містить великий обсяг навчального матеріалу та представлений розрахунковими і практичними роботами, які вимагають від здобувачів освіти вміння застосовувати здобуті знання на практиці.

Наприклад, під час вивчення майбутніми кухарями теми «Приготування страв із м'яса» особливістю є те, що в її змісті є багато різноманітних питань, які виявляють рівень підготовки здобувачів освіти. Проект розрахований на підбиття підсумків за вивченою темою і проводиться як заліковий урок. Здобувачів освіти розподілено між чотирма підприємствами ресторанного господарства, причому кожному

відведено певну роль. Керівники закладів презентують роботу підприємства. Усі завдання передбачають розв'язання виробничих ситуацій, на основі теоретичних знань, практичних умінь та навичок. Рольові проекти дають змогу педагогу варіювати виробничі ситуації, «занурювати» здобувачів освіти в ті чи ті умови «реального» виробництва, що позитивно впливає на формування адаптації майбутніх кваліфікованих робітників.

Висновок. Якість професійної (професійно-технічної) освіти значною мірою залежить від упровадження педагогами інноваційних проектів. Вони уможливають ефективно проектувати освітній процес, керувати ним та одержувати якісні результати відповідно до запланованих завдань. Проектні технології забезпечують індивідуалізацію освітнього процесу, підвищують навчальну мотивацію здобувачів освіти, сприяють результативному виявленню професійних компетентностей у практичній діяльності. Тобто, наразі завдання ЗП(ПТ)О полягає у тому, щоб готувати фахівців, здатних жити і працювати в кардинально інших соціально-економічних умовах, а таку підготовку можна забезпечити лише на інноваційній основі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко, гол. ред. Світлана Головка. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті: монографія / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадем'я, М. М. Козяр; за ред. член-кор. НАПН України Р. С. Гуревича – Львів, 2012. – 506 с.
3. Настільна книга педагога. Посібник для тих, хто хоче бути вчителем-майстром / Упорядники: В. М. Андреева, В. В. Григораш. – Х.: «Основа»: «Три-ада», 2007.– 352 с.
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. – [Електронний ресурс]. – URL: <http://osvita.ua/legislation/other/36322/> (дата звернення: 24.08.2020).
5. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учебн. пособ./ Е. С. Полат. – М.: Академия, 2005. – 272 с.
6. Теорія і практика впровадження інноваційних технологій навчання в професійну підготовку кваліфікованих робітників: монографія / П. Г. Лузан, В. М. Манько, Л. В. Нестерова, Г. М. Романова; за заг. ред. Г. М. Романової. – К.: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 216 с.
7. Теорія і практика проектного навчання у професійно-технічних навчальних закладах: монографія / В. М. Аніщенко, М. В. Артюшина Т. М. Герлянд, Н. В. Кулалаєва, Г. М. Романова, М. М. Шимановський за заг. ред. Н. В. Кулалаєвої.– Житомир: «Полісся», 2019. – 208 с.

ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ В УЧИЛИЦІ

Галина КУЧМИК, консультант Центру професійної кар'єри Колківського ВПУ, Волинська область

Розкрито форми і методи роботи Центру професійної кар'єри Колківського ВПУ, що стало основою для проведення науково-дослідної роботи всеукраїнського рівня. Показано роль діяльності Центру у формуванні кар'єрних компетентностей учнівської молоді.

Ключові слова: професійна кар'єра, консультування, організаційно-предметне середовище, кабінет профконсультанта, кар'єрний потенціал, дослідно-експериментальна робота.

Galyna KUCHMYK

PROFESSIONAL CAREER CENTER AT THE VET

The article reveals the forms and methods of work of the Center for Professional Career of Kolky HVS, which became the basis for research work at the national level. The role of the Center's activity in the formation of career competencies of student youth is shown.

Keywords: professional career, consultancy, organizational and subject environment, professional consultant's office, career potential, research and experimental work.

Головним завданням сучасної професійної освіти в умовах стрімких змін, що відбуваються у світі, є підготовка кваліфікованих робітників, здатних до самореалізації, швидкого реагування відповідно до потреб ринку праці, активна участь у соціально-економічних і культурних процесах країни [2, 6]. Одним з ключових чинників проблеми невідповідності підготовки кваліфікованих кадрів потребам особи, національної економіки та суспільства є недосконалість системи професійної орієнтації та кар'єрного консультування молоді і дорослих, що зазначено в Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року [1, 2].

Колківське ВПУ – один із найстаріших навчальних закладів профтехосвіти у Волинській області. Педагогічний колектив на чолі з директором Л. Панасюк постійно працює над вдосконаленням інноваційної системи професійного навчання, адаптованого до потреб сучасного ринку праці. Тому важливим моментом є підготовка учнів ЗП(ПТ)О до вибору та розвитку професійної кар'єри. Це передбачає створення певної системи, яка здійснювала б супровід зазначеного процесу. З цією метою в училищі у 2016 році створено організаційно-предметне середовище консультування у формі Центру професійної кар'єри. Ми були першими, хто створив таку структуру в системі профтехосвіти регіону.

© Кучмик Г., 2021

Що таке центр кар'єри? Це підрозділ закладу освіти, основною метою якого є комплексна підтримка учнівської молоді через консультування щодо планування та розвитку кар'єри. Центр професійної кар'єри є також сполучною ланкою між навчальним закладом і ринком праці, тобто роботодавцями. Випускнику професійно-технічного навчального закладу недостатньо набути лише професійних компетентностей, йому також потрібно визначитись з подальшою професійно-освітньою траєкторією, набути навичок працевлаштування, сформувати бачення розвитку своєї професійної кар'єри.

Знайти свій внутрішній потенціал, сформувати реалістичний погляд на самореалізацію в умовах ринкової конкуренції, набути навичок планомірно і прогнозовано будувати свою кар'єру – таку кваліфіковану допомогу можуть отримати учні в Центрі. Для цього в ньому відкрито інформаційно-довідковий простір, кабінет профконсультанта, аудиторію для групових консультацій, зустрічей з успішними людьми тощо.

Діяльність Центру професійної кар'єри Колківського ВПУ сфокусована на основних напрямках, зокрема:

- консультаційна робота з учнями (консультації, тренінги, тестування, семінари);
- співпраця з роботодавцями (база вакансій, презентації роботодавців, ярмарки кар'єри, майстер-класи, економічні екскурсії);

- інформаційна діяльність (сторінка Центру на вебсайті Колківського ВПУ, інформаційні буклети, бюлетені, фото, відео тощо);

- партнерство з бізнесом, владою, громадськими організаціями (спільні проекти, обмін досвідом, навчання співробітників Центру та учнів).

Інформаційний простір доступний кожному, тому що знаходиться в одному із коридорів училища. Тут розміщено такі стенди: «Інформатор Центру професійної кар'єри», «Успішна виробнича практика – реальне працевлаштування», «Ринок праці Волині: актуально», «Вакансії», «Тренінги», «Актуальні проекти», «Міжнародні проекти», «Ярмарок кар'єри», «Успішні випускники», «Основні кроки пошуку роботи». Інформаційно-довідкове забезпечення вміщує тести, довідники «У світі професій», інформаційні листки, базу даних про підприємства та організації для проходження виробничої практики та працевлаштування, фільми, мультимедійні презентації. Інформаційно-довідкове середовище Центру створене так, що на перервах учні можуть переглянути відеоматеріали, презентації про можливі місця проходження практики та вакансії щодо подальшого працевлаштування, цікавитись змінами барометра професій, ознайомитись з інформацією про актуальні проекти, з планом проведення тренінгів з розвитку кар'єрної компетентності, записатися для участі у них.

У кабінеті профконсультанта учням надається допомога з оформлення документів на виробничу практику, консультації зі складання аплікаційних форм, реєстрації резюме на сайтах з пошуку роботи. Тут також знаходяться нормативні документи, дані про наших партнерів, матеріали семінарів, тренінгів. В аудиторії для групових консультацій також проводять семінари, круглі столи, конференції. У рамках міжнародних проектів відбуваються зустрічі з представниками навчальних закладів і профільних підприємств Естонії, Польщі, Словаччини, які пропонують місця для проходження практики та подальшого навчання. Все це розширює можливості наших випускників.

Центр організовує екскурсії на підприємства, ярмарки вакансій, зустрічі з роботодавцями. Такі форми роботи дають можливість посилити співпрацю закладу освіти з представниками бізнесу та налагодити тісний контакт «кваліфікований робітник – роботодавець». Здобувачам освіти пропонується отримати освіту в сертифікованих програмах та майстер-студіях, здобути додаткові навички під час відвідування майстер-класів.

Досвід роботи Центру підтверджує, що допомогти майбутній успішній кар'єрі випускників

ЗП(ПТ)О можна, організувавши консультативну підтримку на етапах ознайомлення з професією, здобуття знань і навичок, проходження виробничої практики, працевлаштування. Підлітки, які прийшли навчатись до професійно-технічного училища, не повною мірою усвідомлюють значимість подальшого професійного шляху. Адаптація до професії допомагає учням упевнитись у правильності свого вибору. Цьому сприяють профконсультації із застосуванням профдіагностичного обстеження, проведення тренінгів «Мій шанс», «Мое професійне становлення».

Успішність професійного самовизначення передбачає здійснення психолого-педагогічного супроводу цього процесу. Ідеться про створення організаційно-педагогічного середовища, яке сприятиме формуванню в учня готовності до первинного вибору професії та побудови власної освітньо-професійної траєкторії [3, 5].

Без сумніву, розвиток кар'єри є процесом усього життя, але на етапі здобуття професії важливим є зняття невпевненості у правильності вибору. Завданням профконсультанта є налаштованість учнів на здобуття знань і навичок, необхідних для успішного освоєння обраної спеціальності. Потрібно підкреслити унікальність кожного учня і довести йому, що здібності особистості відповідно до специфіки праці створюють сприятливі умови для задоволення від роботи. А це впливає на бажання будувати кар'єру. Участь у тренінгах «Розвиток можливостей провокує успіх», «Через бар'єри труднощів», «Як пробудити інтерес до успіху» сприяють розвитку навичок самоуправління професійним просуванням. Учні починають розуміти значення знань для ефективної реалізації свого потенціалу. Вибір відповідних психологічних методик спрямований на розвиток пізнавальних, інтелектуальних, мотиваційних характеристик учнів.

Кар'єрне консультування на етапі підготовки учнів до проходження виробничої практики реалізується шляхом ознайомлення з базою підприємств, використанням рекламних фільмів «Обери своє місце практики», відеорозповідей та зустрічей з учнями, які успішно пройшли практику, участі у тренінгах «Крок за кроком до успіху», «Перша проба на роль». Усі ці заходи сприяють розвитку вмінь самореалізації, конкретизації кар'єрних уподобань, визначенню тактики та стратегії подальшої трудової поведінки.

На етапі реального працевлаштування учні формують навички так званого самоконсультування. Цьому сприяє наявність великої кількості інформативних стендів. Профконсультанти проводять моніторинг наявності потреб у спеціалістах з обраної учнями професії, досліджують попит і пропозиції: від регіональних до між-

народних. Корисними є тренінги «Мое перше робоче місце», «Як вижити в умовах ринкової конкуренції». Важливим напрямом консультування є підвищення компетентності учнів у сфері спілкування, адже у багатьох із них немає навичок ефективної комунікації, яка сприяла б успішній професійній діяльності. Для цього використовуються різні тренінгові техніки, рольові ігри, заняття в групах особистісного зростання.

Особливе місце у розвитку кар'єрних прагнень займають свята професій, спільні заходи з Центром зайнятості, участь у міжнародних заходах, зокрема, у щорічному конкурсі з оранки та фестивалі варення, які традиційно проводять в Естонії. Такі заходи розвивають можливості для самореалізації учнів у подальшій професійній кар'єрі. Отже, робота Центру професійної кар'єри покликана навчити майбутнього молодого робітника ефективно реалізувати свій кар'єрний потенціал у професійній діяльності. З-поміж основних результатів – зростання відсотка працевлаштованості випускників Колківського ВПУ на 10 %.

Створений алгоритм роботи Центру зацікавив науковців Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Тому на базі нашого закладу з 2017 по 2019 рр. було проведено дослідно-експериментальну роботу всеукраїнського рівня за темою «Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування Центру професійної кар'єри учнівської молоді». У результаті, було вперше теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено умови успішного функціонування таких центрів, визначено зміст, форми та методи кар'єрного консультування, розроблено та апробовано положення про Центр професійної кар'єри, інформаційно-аналітичне забезпечення його функціонування, підготовлено рекомендації для педагогічних працівників. Результати досліджень використовуються для створення і методичного супроводу функціонування Центрів у професійно-технічних навчальних закладах для підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до вибору й успішного розвитку професійної кар'єри в умовах динамічного ринку праці.

Власним позитивним досвідом у сфері формування кар'єрних компетенцій ділимося на всеукраїнському та обласному рівнях. Зокрема, успішна діяльність Центру професійної кар'єри Колківського ВПУ була презентована на таких заходах:

- засідання обласної секції координаторів центрів кар'єри ЗП(ПТ)О – виступ «Центр професійної кар'єри. У єдності – успіх» (2020 р.);
- обласний круглий стіл «Діяльність центрів кар'єри на базі ЗП(ПТ)О: досягнення, проблеми, перспективи» на базі Колківського ВПУ (2019 р.);

- Всеукраїнський науково-практичний семінар у режимі онлайн «Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування Центру професійної кар'єри ЗП(ПТ)О», безпосередніми організаторами якого виступили Лабораторія професійної кар'єри Інституту ПТО НАПН України, НМЦ ПТО у Волинській області та Колківське ВПУ (2019 р.);

- навчальний візит представників ДНЗ «Мелітопольський багатопрофільний центр професійно-технічної освіти» з метою вивчення досвіду формування кар'єрних компетентностей учнів ЗП(ПТ)О (2019 р.);

- навчально-практичний семінар «Ефективне функціонування центру професійної кар'єри на прикладі ЦПК Колківського ВПУ» у рамках трьохденного візиту колег з Дніпропетровщини з обміну досвідом «Створення та функціонування Центрів кар'єри на базі ЗП(ПТ)О» (2018 р.);

- Всеукраїнський вебінар «Створення та діяльність центрів кар'єри на базі ПТНЗ», організований НМЦ ПТО у Волинській області спільно з НМЦ ПТО у Дніпропетровській області (2017 р.).

Модернізація освітніх систем, посилення конкуренції на ринку праці актуалізують розвиток такого виду допомоги, як консультування з питань кар'єри, осередком якої є Центр професійної кар'єри [4]. Так, робота Центру професійної кар'єри сприяє формуванню у здобувачів освіти прагнення досягнути бажаного кар'єрного зростання у професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Розпорядження кабінету міністрів України від 12 червня 2019 р. № 419-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text>

2. Т к а ч е н к о Н. Діяльність Центру професійного розвитку кар'єри та бізнесу: формування підприємницької компетентності учнів / Н. Ткаченко, О. Гречана, Л. Мелешкова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/jmbe>

3. З а к а т н о в Д. Кар'єрні траєкторії професійного самовизначення учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти / Д. Закатнов // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Теоретико-методологічні основи розвитку професійної освіти і навчання: зб. наук. праць. – 2018. – с. 22–23.

4. П а н а с ю к Л. З досвіду створення та функціонування Центру професійної кар'єри в Колківському вищому професійному училищі / Л. Панасюк. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kvpu.info/zbirnyk-tez-vseukrainsko-ho-naukovo-praktychno-ho-on-lain-seminaru/>

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ УЧНІВ ДО ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Оксана РЕКУС, соціальний педагог Торчинського професійного ліцею, смт Торчин, Волинська область

Висвітлено один із основних напрямів роботи соціального педагога. Розкрито актуальність проблеми здоров'я під-ростаючого покоління і шляхи її розв'язання засобами формування здорового способу життя.

Ключові слова: здоров'я, здоровий спосіб життя, діагностика, корекція, соціальна поведінка, психологічне здоров'я.

Oksana REKUS

FORMING OF A POSITIVE ATTITUDE OF STUDENT YOUTH TO A HEALTHY LIFESTYLE

One of the main directions of work of the social pedagogue is presented. The urgency of the health problem of the younger generation and ways to solve it by means of forming a healthy lifestyle are highlighted.

Keywords: health, healthy lifestyle, diagnosis, correction, social behavior, psychological health.

Дитина – це диво і найголовніший скарб нашого суспільства. І від того, як ми дбаємо про здоров'я наших дітей, залежить майбутнє нашої країни. Головна соціальна цінність – це життя і здоров'я кожної людини, а рівень цивілізації визначається духовним, інтелектуальним і фізичним розвитком кожного. Спосіб життя та здоров'я людини залежать від впевненості в перспективах на майбутнє. Для поліпшення здоров'я (індивідуального чи суспільного) необхідна наявність певних передумов. Основними з таких передумов є мир, вияв соціальної справедливості, рівність, освіта, оптимальне харчування, наявність постійного прибутку [7, 20].

Роль медіаресурсу є важливою в пропаганді здорового способу життя. Людина сприймає та усвідомлює різноманітну інформацію, під впливом якої і формується ставлення до власного здоров'я. Здоров'я – це безцінний ресурс для кожної людини, який необхідно примножувати і зберігати. Основне завдання для педагогів – навчити цього своїх учнів, не зважаючи на всі складнощі сучасного світу. Відомо, що тільки здорова людина має змогу ефективно навчатися, працювати, повноцінно відпочивати, мати міцну та здорову сім'ю [3, 56]. Але нині у суспільстві катастрофічно розповсюджені наркоманія, токсикоманія, алкоголізм, куріння, поширені позашлюбні сексуальні стосунки, і через це молодь опинилася у зоні ризику, а нація – на межі виживання [4, 120]. Питання піклування про особисте здоров'я є актуальним, особливо під час пандемії. Світова наука розробила ціліс-

© Рекус О., 2021

ний погляд на здоров'я як феномен, що інтегрує принаймні чотири складові: фізичну, психічну, соціальну і духовну. Сучасна освіта спрямована на формування самосвідомості, уміння керувати своїми вчинками, здобуття навичок успішного інтегрування молодих людей у суспільні відносини та самостійне життя [6, 100].

Державна політика у галузі освіти спрямована на забезпечення здоров'я людини в усіх її проявах. Це здійснюється через оптимізацію режиму навчально-виховного процесу; створення сприятливого життєвого простору всім учасникам навчального процесу; систему позаурочної роботи. Соціальна служба Торчинського професійного ліцею проводить роботу відповідно до вимог законодавчих документів про професійну (професійно-технічну) освіту, нормативно-правових актів, які регламентують виховну роботу, роботу з превентивного виховання, соціального захисту дітей, формування здорового способу життя. Основним завданням соціально-психологічної служби, яка існує в ліцеї уже 17 років, є формування в учнів ідей здорового способу життя та практичної реалізації цих ідей.

У ліцеї навчається 279 учнів: 165 дівчат і 114 хлопців, з них:

- учнів-сиріт та учнів, позбавлених батьківського піклування – 3;
- учнів-сиріт та учнів, позбавлених батьківського піклування, яким в установленому законом порядку призначено опікуна чи піклувальника – 13;
- учнів-напівсиріт – 42;

- учнів, що проживають у малозабезпечених сім'ях – 16;
- учнів, що проживають у неповних сім'ях – 57;
- учнів, що проживають у неблагополучних сім'ях – 15;
- дітей з особливими потребами (з інвалідністю) – 14;
- обдарованих учнів – 7;
- учнів, батьки яких є трудовими мігрантами – 39;
- учнів «групи ризику» – 22;
- дітей учасників ООС (АТО) – 5;
- учні, які проживають у багатодітних сім'ях – 78;
- учні, які опинилися в складних життєвих обставинах – 2.

Формування у підростаючого покоління стійкої мотивації на здоровий спосіб життя потребує системної роботи, спрямованої на діагностику, корекцію функціонального, психофізіологічного та духовно-морального стану дитини. Одним із шляхів вирішення поставлених завдань є створення здоров'язберігаючого середовища у закладі освіти та формування здорового способу життя через зміст освітнього процесу.

Для самореалізації особистості учня у закладі освіти створено всі умови: працюють різнопрофільні гуртки, спортивні секції (з настільного тенісу, волейболу, мініфутболу, баскетболу, влучний стрілець), де задіяно близько 80 учнів. У приміщенні гуртожитку створена спортивна кімната, у якій знаходиться стіл для гри в теніс, також налагоджено роботу учнівського самоврядування, створено євроклуб, організовано осередок громадської організації, змістовне дозвілля, працює ліцейний музей. Усі учні забезпечені гарячим харчуванням. Їдальня має естетичний вигляд; працюють умивальники, електрорушники; меню затверджується, є контрольні порції, здійснюється відбір добових проб, які зберігаються в холодильнику.

Належна увага приділяється зміцненню фізичного здоров'я учнів: працюють спортивні секції, є відповідна матеріальна база, у режим дня гуртожитку введена ранкова зарядка. У ліцеї встановлено медичний контроль за станом здоров'я учнів: періодично проводяться огляди учнів, інформаційна робота з профілактики захворювань, формуються медичні групи для занять фізичною культурою. Усі бажані учні забезпечені гуртожитком. Тут працює соціальний педагог, бібліотека, під'єднана до мережі «Інтернет», також є кімнати самопідготовки, відпочинку, для приготування їжі, особистої гігієни, для проведення масових заходів, історії Украї-

ни та рідного краю, спортивна кімната. Робота соціально-психологічної служби спрямована на проведення комплексу заходів з адаптації першокурсників, превентивних заходів з попередження антигромадських проявів з-поміж учнів; надається індивідуальна допомога учням різних категорій за результатами діагностики та на вимогу.

Процес формування психологічного здоров'я починається з психологічної діагностики, яка дає змогу визначити ступінь адаптованості учнів до навчання в ліцеї, вчасно прогнозувати виникнення порушень психологічного здоров'я учнів. Діагностична діяльність дає змогу визначити групу учнів, які можуть мати труднощі в навчанні, поведінці. Показником психологічного здоров'я є також адаптованість учня, наявність гармонії між дитиною та середовищем.

З перших днів перебування учня в освітньому закладі соціальний педагог розпочинає конфіденційно збирати інформацію (за допомогою анкетування та індивідуальних бесід) про його особистість, динаміку розвитку: соціальний статус сім'ї, здібності учня, бажання навчатися в ліцеї, керувати своєю поведінкою, режим дня і його дотримання, хронічні захворювання та ознаки дитячої нервовості. Крім того, обов'язково вивчається рівень тривожності. До методичного арсеналу цієї діяльності входить тест тривожності, анкетування.

За результатами анкетування виявлено схильність учнів до тютюнопаління – 30 %, з-поміж яких 22 % хлопців та 8 % дівчат. Не виявлено учнів, схильних до вживання алкоголю та наркотичних речовин. Результати дослідження використовуємо у плануванні корекційної роботи з учнями. Діагностуванню підлягають усі учасники виховного процесу, тому що без інформації від батьків, класного керівника, майстра виробничого навчання неможливо провести якісну корекційно-відновлювальну та розвивальну роботу з учнями.

Корекційно-розвивальну діяльність соціальний педагог спрямовує на створення соціально-психологічних умов для цілісного психологічного розвитку учнів (насамперед на пізнавальну, емоційно-особистісну, соціальну сфери психологічного життя і самосвідомості учня). Психокорекційна робота проводиться із учнями з різними індивідуально-типологічними та особистісними особливостями і проблемами, що можуть загострюватися внаслідок невдач, криз у підлітково-юнацькому віці. Такими проблемами є неадекватна самооцінка, негативізм, опозиційність, збудливість, порушення норм поведінки,

підвищена образливість, емоційна нестабільність, агресивність, тривожність, ізолюваність та замкнутість. Робота проводиться як у груповій, так і в індивідуальній формі з учнями-сиротами (16), учнями, які схильні до правопорушень (20), учнями, що перебувають на внутрішньо-ліцейному обліку (20), учнями «групи ризику» (22). Зокрема, проводяться такі тренінги та заняття: «Дозволь собі бути щасливим», «Твоє життя – твій вибір», «Збережемо психологічне здоров'я перед іспитами», «Агресія та агресивність».

Не менш ефективними формами роботи є індивідуальні та групові консультації, психолого-педагогічні консилиуми та семінари («Здоровий спосіб життя», «Профілактика наркоманії серед підлітків та молоді»), у рамках яких розробляється і планується єдина стратегія супроводу кожного учня під час його навчання. Проводяться індивідуальні консультування учнів з питань тютюнопаління, шкідливості вживання алкоголю, наркотичних речовин, облік яких ведеться в журналі проведення профілактичної роботи соціального педагога та протоколах індивідуальних консультацій. Особлива увага приділяється дітям-сиротам та позбавленим батьківського піклування, учням з неблагополучних сімей та трудових мігрантів. За потреби здійснюється обстеження житлово-побутових умов учнів уразливих категорій. Особливе значення для реалізації програмних вимог має співпраця з сім'єю, мотивація дітей на самоконтроль у щоденному виконанні правил щодо збереження, безпеки свого життя й оточуючих.

У закладі освіти працює батьківський університет психолого-педагогічних знань, на якому розглядалися питання: «Здоров'я дитини підліткового віку», «COVID-19 та його наслідки». На методичних комісіях ліцею розглянуто актуальні питання «Шкідливі звички дітей та запобігання їм у сім'ї», «Виховання здорової, фізично досконалої людини в сім'ї». Виступи на батьківських зборах («Шкідливі звички дітей і запобігання їм у сім'ї», «Бездоглядність підлітків та її наслідки»), на засіданнях педагогічної ради ліцею («Шляхи подолання стресу в педагогічній діяльності», «Профілактика агресивності та жорстокості серед учнів», «Психологічні особливості особистості в період ранньої юності») є невід'ємною складовою роботи соціального педагога.

Усвідомити цінності людського життя, відкрити самого себе допомагає клуб «Пізнай себе», де методика проведення занять різноманітна: бесіди, лекції, рольові ігри, арт-терапія, релаксаційні комплекси. Корисним напрямом роботи є пропаганда здорового способу життя у розвит-

ку особистості учнів, профілактика та попередження негативних явищ у їхньому житті. Крім того, соціальний педагог у кожній учнівській групі проводить бесіди, диспути з тем «Як жити під час пандемії?» «Наркоманія – знак лиха», «Алкоголь – найпоширеніший наркотик» та ін. Щорічно з учнями першого курсу проводяться уроки «Протидія домашньому насильству», «Торгівля людьми», «ВІЛ/СНІД – загроза людству», а також демонструються фільми «Правда про куріння», «Жінки, яких б'ють», «Рабство третього тисячоліття», «Алкоголь – звір, що поїдає душі». Ефективним є також навчання здорового способу не тільки на уроках, а й у позаурочний час. Традиційним є проведення позакласних заходів «Веселі старти», «День здоров'я» тощо.

Нааявний досвід та проведені дослідження свідчать, що зусилля ліцею, підкріплені позаліцейною активністю, діяльністю центрів соціальних служб для молоді, закладами змістовного дозвілля є найбільш дієвими та знижують поведінкові ризики підлітків. Пропаганда здорового способу життя має бути не тільки в закладі освіти, а й за його межами, і передусім, у засобах масової інформації. Необхідно впроваджувати механізми контролю за інформаційними матеріалами, що пропагують насильство, порнографію та нездоровий спосіб життя. Важливо всіляко заохочувати учнів, батьків, педагогічних працівників, фахівців правоохоронних органів, медиків та соціальних робітників, членів громадських організацій та діячів церкви до активної участі у формуванні навичок здорового способу життя в учнівській молоді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Б о г д а н о в а Г. Підготовка вчителів до формування в учнів життєвих навичок / Г. Богданова // Здоров'я та фізич. культура. – 2007. – № 9. – с. 6–7.
2. Г о р а щ у к В. Теоретичні підходи до формування культури здоров'я школярів / В. Горашук // Безпека життєдіяльності. – 2005. – № 5. – с. 58–61.
3. Є р е с ь к о О. Особливості змісту шкільного предмета «Основи здоров'я» / О. Єресько // Безпека життєдіяльності. – 2005. – № 2. – с. 56–59.
4. Запрошуємо до діалогу : посіб. для підлітків 11–14 років / ред. М. Зубченко. – К. : Богдана, 2003. – 127 с. : ілюстр.
5. Концепція навчання здорового способу життя на засадах розвитку навичок : інформ. зб. з життєвих навичок / авт.-упоряд. М. Бело. – К. : Генеза, 2005. – 77 с.
6. Навчання здоровому способу життя на засадах розвитку навичок через систему шкільної освіти : оцінка ситуації / М-во України у справах сім'ї, дітей та молоді; Держ. ін-т проблем сім'ї та молоді; Представництво дит. фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні. – К., 2004. – 108 с.
7. Р у д н и ц ь к а І. Формування здорового способу життя молоді : підлітковий вік / І. Рудницька // Психолог. – 2004. – № 13. – С. 15–25.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

Світлана ЮРЧЕНКО, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Волинській області,
м. Луцьк, Волинська область

Висвітлено досвід роботи Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Волинській області та закладів професійної (професійно-технічної) освіти області з питань соціалізації особистості на основі компетентнісного підходу.

Ключові слова: соціалізація, компетентнісний підхід, соціальна компетентність, соціальна дія, козацька педагогіка, особистісно орієнтоване виховання, виховне середовище.

Svitlana YURCHENKO

SOCIALIZATION OF PERSONALITY IN THE CONDITIONS OF COMPETENCE APPROACH

Work experience is covered robots Initially methodical center for professional and technical education near the Volinsky region and the pledges of the professional (professional and technical) education of the region nutrition of social security in minds competent approach.

Keywords: socialization, Competent Pidhid, social competence, socialactivity, Cossack pedagogy, personality-oriented education, educational environment.

Одним із стратегічних завдань реформування професійної (професійно-технічної) освіти є «виховання здобувачів професійної освіти як всебічно розвинених особистостей, кваліфікованих робітників, формування у них ціннісних орієнтацій і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, здатних до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству задля реалізації власного потенціалу та забезпечення сталого розвитку України» [7]. Успішне виконання цього завдання залежить від чітко організованої і злагодженої системи управління процесами навчання і виховання, налагодження збалансованого впливу на формування особистості засобами навчально-виховної та позаурочної роботи.

Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Волинській області (далі – НМЦ ПТО), закладами професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) області напрацьовано позитивний досвід роботи щодо формування у здобувачів освіти ціннісних орієнтацій, необхідних для успішної самореалізації компетентностей. У процесі цієї роботи можна виділити кілька складових.

Перша складова – удосконалення професійних компетентностей заступників директорів із навчально-виховної роботи, класних керівників,

© Юрченко С., 2021

координаторів учнівського самоврядування та європейських клубів. На цьому етапі, працюючи над єдиною методичною проблемою «Створення єдиного виховного простору в системі ПТО в умовах компетентнісного підходу до соціалізації особистості», педагоги підвищували рівень знань із проблеми: опрацьовували літературу, ознайомлювалися з науковими основами та психолого-педагогічними положеннями. Для цього НМЦ професійно-технічної освіти використовувалися різні форми навчання та методи інформаційно-методичного супроводу, зокрема з урахуванням карантинних обмежень. З-поміж них: теоретично-практичні семінари, майстер-класи, віртуальні виїзні засідання, методичні онлайн-ринги, відеодіалоги та відеопереклички з представленням елементів власних напрацювань. У ході роботи працювали інформативна та консультативна онлайн-сторінки, школа майстерності, здійснювалося вивчення та узагальнення досвіду роботи педагогів та ЗП(ПТ)О з питань формування соціальних компетентностей. Також було підготовлено інформаційні матеріали, методичні рекомендації, поради, збірники, пам'ятки, правила-поради випускників. Завершальним етапом роботи над проблемою стала підсумкова конференція, на якій педагоги презентували напрацьований досвід. За матеріалами конференції НМЦ професійно-технічної освіти у Волинській області

видано збірник «Соціалізація особистості в умовах компетентнісного підходу».

Друга складова – формування у здобувачів освіти досвіду соціальної дії. Соціальна дія – це спосіб розв’язання соціальним суб’єктом соціальних проблем. Вона складається із структурних елементів: мотив діючої особи, її інтерес, мета, вибрані методи, умови та засоби, результат. На процес вибору правильної поведінки при вчиненні соціальної дії впливає сформована ціннісно-нормативно базисна основа поведінки діючої особи – моральні якості й загальнолюдські цінності.

У Концепції реалізації державної політики у галузі професійної (професійно-технічної) освіти визначено, що «випускник закладу професійної освіти має бути успішною особистістю з активною громадянською позицією та морально-етичними якостями, відповідальною за результати власної діяльності» [2]. Сформувати таку особистість можна шляхом залучення до різних видів навчально-виховної діяльності, учнівського самоврядування, волонтерських гуртів, клубів за інтересами, проектної роботи, введення у систему соціальних ролей навчальної групи / закладу.

Для цього у ЗП(ПТ)О створено широку мережу різнопрофільних гуртків, клубів за інтересами, спортивних секцій. У 2019–2020 н.р. працював обласний дискусійний клуб, на засіданнях якого учні вчилися грамотно вести дискусію, толерантно відстоювати власну позицію з тем «Сенс людського життя», «Роль людини у сучасному світі», «Безпечне середовище: чи це важливо? Від кого залежить?», «Моя індивідуальність»; у 2020–2021 н.р. – обласний пізнавальний клуб «Хочу знати» з тем «Екологічні зміни планети не сьогодні: як пережили жителі планети тоді», «Чому людина піддається впливу масмедіа і як цьому протистояти?», де здобувачі освіти оволодівали навичками аргументованого оцінювання наявного стану речей, пошуку варіантів рішень.

Діяльність європейських клубів була спрямована на формування широкого світогляду, набуття навичок спілкування з молодими людьми країн Європи, поширення інформації про європейські цінності, підготовку до життя і праці в об’єднаній Європі. Щороку НМЦ професійно-технічної освіти спільно з членами європейських клубів закладів освіти формує план діяльності на навчальний рік, який затверджується на засіданні координаторів клубів. З-поміж форм роботи: квести, молодіжні форуми, євроолімпіади, вікторини «Все про НАТО. Безпека і можливості», відеопрезентації «Славетні українці за кордоном: вклад у розвиток науки, техніки, мистецтва, миру, спорту», віртуальні творчі звіти-аукціони, гостинна вітальня клубу закладу освіти у режимі онлайн, участь у міжнародних конкурсах, Дні Європи у закладах П(ПТ)О. Двічі

на рік проводиться моніторинг педагогів, здобувачів освіти з питань «розуміння, довіри та підтримки щодо зближення з Північноатлантичним блоком НАТО» [6]; «поінформованості про європейські цінності та стандарти, підтримки членства України в ЄС та НАТО» [3].

Самоврядування є гарною школою підготовки здобувача освіти до суспільного життя, належного виконання в ньому різних соціальних ролей, навчання самодисципліни, відповідальності, обов’язку, культури взаємин, терпимості, усвідомленого вибору тощо. Учнівське самоврядування у ЗП(ПТ)О області функціонує у формі республік, парламентів, рад комітетів та командирів, гетьманату та обласної Ради лідерів, координацію діяльності яких здійснює НМЦ професійно-технічної освіти. Для цього використовуються такі напрями методичного керівництва та педагогічного наставництва як навчання лідерів, проведення пізнавальних заходів, організація конкурсів і змагань, рейтингова оцінка діяльності за навчальний рік.

Навчання здобувачів освіти учнівського самоврядування відбувається щорічно. До пандемії – у формі триденної роботи школи за участі тренерів студентської ради Волині, під час адаптивного карантину – в онлайн-режимі у формі занять упродовж навчального року. Під час тренінгів, практичних занять на теми «Лідерство», «Мотивація. Робота в команді», «Планування, облік роботи. Компонування газети», «Публічний виступ», «Фандрейзинг», «Тайм менеджмент» учнівські лідери отримують знання і навички командної роботи, оволодівають уміннями вести дискусію, конструктивно вирішувати проблемні ситуації, планувати діяльність, створювати проекти, правильно розподіляти пріоритети, керувати часом, готувати виступи.

У діяльності органів учнівського самоврядування ЗП(ПТ)О регулярним стало проведення патріотичних флешмобів, челенджів, екологічних акцій, днів учнівського самоврядування, конкурсів інформаційної продукції на різні теми, молодіжних форумів, на яких презентуються результати досліджень з актуальних тем сьогодення, обласних заходів, а саме: акція «Знаємо. Пам’ятаємо. Вшановуємо», інформаційний дайджест «Події + Люди = Історія», де учні розказували про трагічні сторінки людських доль з історії життя своїх родин, мешканців містечок/селищ, у яких вони проживають. Започатковано таку форму роботи, як зустріч координатора учнівського самоврядування, методиста НМЦ професійно-технічної освіти з лідерами учнівського самоврядування ЗП(ПТ)О області, де відбувається обмін думками: яким для мене був цей навчальний рік, чому навчився, що здобув, над чим варто працювати. Проведено онлайн-тест

«Проблеми екології, санітарії та гігієни взаємовідносин в умовах глобальних викликів», онлайн-анкетування «Мій час в період карантину». За результатами навчального року визначено переможців конкурсу «(Не)особливого навчального року 2020: досягли, навчилися, здобули, задумалися» за визначеними номінаціями.

Перебування здобувачів освіти на дистанційному навчанні згуртувало учнівську громаду. Учні продукували цікаві ідеї, відбувалося переосмислення цінностей офлайн-навчання, поціновування «живого» спілкування з одногрупниками, педагогами. Також з'явилося прагнення компенсувати відсутність живих контактів проведенням онлайн-зустрічей, зокрема, проведення виборів голови та складу Ради лідерів у режимі онлайн, створення відеосюжетів на різні теми учнівського онлайн-навчання і дозвілля, впливу пандемії на життя суспільства.

Важливим чинником у формуванні активної громадянської позиції є проектна діяльність. Робота над проектом створює хороші умови для творчого пошуку, сприяє саморозвитку і самореалізації, формує необхідні життєві компетенції, з-поміж них – уміння самостійно здобувати знання, збирати необхідну інформацію, висувати гіпотези, формулювати висновки, набувати практичного досвіду вирішення соціальних проблем. За останні роки заклади професійної освіти Волині працювали над проектами «Я громадянин європейської держави», «Найкращий в освоєнні робітничої професії», «Дізнайся більше про Україну та українців», «Чисте місто, село – міцне наше здоров'я». З-поміж соціальних проектів – «Країна дитячих мрій – допоможи зробити мрії дітей реальністю» з реалізації мрій дітей, батьки яких є випускниками ЗП(ПТ)О області, що полягли у російсько-українській війні; встановлення у містечках/селищах меморіальних дошок полеглим випускникам закладів ПТО.

Станом на вересень 2020 року ЗП(ПТ)О області втратили 56 своїх випускників, з них 45 загинули у перші найважчі для країни 2014–2015 роки війни, 18 закінчили свій земний шлях в найгарячіших боях на луганській землі, 35 – на Донеччині. Масштабним проектом стало створення Книги Подвигу і Пам'яті полеглих за Україну випускників ЗП(ПТ)О Волинської області. Зібрано спогади рідних, друзів, одногрупників, описано будні перебування в АТО/ООС, останні хвилини безсмертного подвигу героїв.

Своє покликання – виховувати громадянина-патріота, формувати особистість із стійкою життєвою позицією реалізують педагоги закладів освіти й сьогодні. Вони допомагають здобувачам освіти у підготовці до служби у Збройних силах України, відвідують військові частини, музей військової техніки, організують зустрічі з вій-

ськовими, підтримують зв'язки з випускниками, педагогами, які нині перебувають на службі у Збройних силах України. Все це допомагає вихованцям і педагогам ЗП(ПТ)О робити усвідомлений вибір на користь захисту Батьківщини у лавах Збройних сил.

Досвід волонтерства змінює світобачення людини, надає відчуття власного впливу на проблему, допомагає встановити соціальні зв'язки, змушує продукувати нові ідеї, формує моральні якості. У ЗП(ПТ)О працюють волонтерські гурти, майстерні добра, які опікуються вихованцями дитячих будинків, мешканцями геріатричних будинків, самотніми громадянами похилого віку, ветеранами війни і праці, педагогами пенсіонерами, батьками випускників, полеглих у російсько-українській війні. Також здійснюється підтримка бійців Збройних сил України, організовано шефство над Волинським обласним госпіталем для інвалідів війни. Самотнім громадянам та мешканцям геріатричних будинків надаються послуги з професій, яких здобувачі освіти набувають у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Третя складова – систематизація напрацьованого досвіду, узагальнення матеріалів досвіду роботи. Розглядаючи діяльність Торчинського професійного ліцею з теми «Національно-патріотичне виховання учнів шляхом використання елементів козацької педагогіки» щодо виховання на героїко-патріотичних, козацько-лицарських традиціях українського козацтва з метою формування національного характеру, національної свідомості, самосвідомості, глибокої духовності, високих моральних якостей, зазначимо, що у закладі створено осередок Міжнародної громадської організації «Козацтво Запорозьке» – Торчинський курінь, каплицю Духовності, історико-краєзнавчий музей «Спадщина». Також налагоджена співпраця з Торчинським історичним музеєм імені Г. О. Гуртового, творчі зв'язки з Волинським обласним краєзнавчим музеєм. Ліцеїсти опановують військово-спортивне мистецтво козаків, вивчають історію козацтва, проводять краєзнавчо-дослідницьку роботу. Змістовно організовано дозвілля: представлення проектів з історії, культури, традицій, побуту, військового мистецтва українського козацтва, презентація навчальних груп, свято «Миттєвості студентського життя», учнівські посиденьки. У здобувачів освіти виховується доброта, любов до ближнього, повага до нужденних, милосердя до людей, розвиваються морально-вольові якості витривалості, стійкості, мужності, дисциплінованості, формується активна життєва і громадянська позиція, досвід служіння Батьківщині та готовність до її захисту.

Педагогічний колектив Володимир-Волинського ВПУ працює над проблемою «Створення

умов для розвитку та формування учнівської молоді, виховання національної і загальнолюдської моралі, духовності і культури». Виховна робота у закладі здійснюється на засадах особистісно орієнтованого виховання. В училищі створено умови для розвитку та формування особистості з урахуванням її інтересів, потреб, запитів: потужна мережа гуртків, клубів, студій, секцій, лекторіїв, зайнятість у яких становить 90 % усіх здобувачів освіти. Розроблені Концепція діяльності та розвитку училища, програми «Школа сприяння здоров'ю», «Наш гуртожиток – планета Здоров'я», превентивного виховання «Молодь обирає майбутнє», літнього дозвілля «Закохайся в літо». Створено кімнату Духовності та Домовий храм, які стали центром духовного виховання на основі християнської моралі, де учні мають можливість обговорити сучасні проблеми людства, питання, які хвилюють учнівську молодь. Сформовані традиції: проведення єдиного Першого уроку, училищних акцій «Одягни вишиванку», «Підтримай українську мову», святкових заходів до Днів студента, училища, учнівського самоврядування. Активно використовуються дієво-практичні засоби навчання та виховання.

Усі вищезгадані заходи стимулюють творчість, ініціативу, формують критичне мислення, виховують особистість учня-патріота, який усвідомлює свою належність до сучасної європейської цивілізації, підготовлений до життя, орієнтується у сучасних реаліях.

Колківське ВПУ працює над проблемою «Створення виховного середовища для становлення патріота України». У закладі створено виховне середовище спільного буття учня і педагога, яке відповідає принципу «виховує все, виховують усі» – середовище виховного впливу на особистість, яке сприяє його вихованню і самовихованню, розвитку і саморозвитку, формуванню національно-духовної та художньо-естетичної культури, впливає на виховання і формування як цілісної особистості, розвиває його творчий, інтелектуальний, професійний потенціал, сприяє становленню міжсуб'єктних взаємодій. Училище є осередком національно-патріотичного виховання учнівської молоді. Кожен напрям виховної роботи, усі позаурочні заходи, виклад навчального матеріалу на уроці, проведення практичних занять спрямовані на виховання високодуховної особистості, громадянина-патріота, який знає національну історію, побут, культуру, шанує українську мову, звичаї, традиції, виявляє повагу до роду, сім'ї, родини, толерантність до інших національностей, віросповідання. За матеріалами досвіду роботи видано збірники, презентаційні матеріали представлено на засіданнях методичних секцій, укладено рекомендації, підготовлено публікації

у фахові видання та інформаційно-методичний вісник «Професійна освіта Волині».

Висновки. Заклади П(ПТ)О Волині мають великий досвід формування цілісної особистості здобувача освіти, готового до життєвих виборів, успішного професійного зростання. У закладах створені потужні системи виховного впливу, орієнтовані на особистість, її розвиток, формування соціальних, громадянських компетентностей. Поєднання напрацювань науковців, міжнародного й вітчизняного досвіду з сучасними інноваційними виховними технологіями, власними напрацюваннями забезпечує високу результативність виховного процесу. Випускники мають громадянську позицію, є активними, ініціативними, успішними на ринку праці, продовжують займатися громадською діяльністю, є засновниками молодіжних рухів та громадських організацій. Їм притаманні патріотизм, почуття любові до України, пошана та служіння своїй Батьківщині, готовність до виконання громадянських і конституційних обов'язків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», 10.02.1998 р. № 103/98-ВР, редакція 01.01.2021, підстава – 978-ІХ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року. Кабінет Міністрів України, 12 червня 2019 року. № 419-р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/508-2020-%D1%80#Text>
3. Концепція вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017–2020 роки / Указ Президента України від 21 лютого 2017 року № 43/2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43/2017#Text>
4. План заходів з реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення / Розпорядження Кабінету Міністрів України № 469-р від 4 липня 2018 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469-2018-%D1%80#Text>
5. Стратегія національно-патріотичного виховання / Указ Президента України від 18 травня 2019 року № 296/2019. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text>
6. Стратегія комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки / Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 779-р. – URL.: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250383204>
7. Стратегія розвитку професійно-технічної освіти до 2023 року / Колегія МОН України від 21 грудня 2020 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL.: <https://www.kmu.gov.ua/news/kolegiya-mon-shvalila-strategiyu-rozvitku-profesijno-tehnichnoyi-osviti-do-2023-roku>

УДК 378.147:618

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ- МЕДИКІВ

Ірина РАЧИНСЬКА, завідувач кафедри акушерсько-гінекологічних та педіатричних дисциплін, заступник голови комісії при Міністерстві освіти та науки зі створення стандартів фахової передвищої освіти, викладач-методист Первомайського медичного коледжу, м. Первомайськ, Миколаївська область

Розкрито сутність інтеграції сучасних освітніх технологій у підготовці акушерок, фельдшерів, медичних сестер. Особливу увагу приділено дослідженню ефективності сучасних методів підготовки студентів старших курсів. Розглядаються різноманітні підходи до інтеграції методів і технологій навчання з метою забезпечення якості вищої освіти як необхідної умови становлення інноваційного суспільства в Україні.

Ключові слова: інтеграція, сучасний студент-медик, інноваційні навчальні технології, сутність методу, кейс-метод, забезпечення якості вищої освіти.

Iryna RACHINSKAYA **QUALITY IMPROVEMENT OF MEDICAL STUDENTS'**

The article reveals the essence of integration of modern educational technologies in the training of obstetricians, paramedics and nurses. The particular attention is paid to the research of the effectiveness of modern methods in training of senior students. Various approaches to integration of educational methods and technologies are considered in order to ensure the quality of higher education as a necessary condition for the formation of the innovative society in Ukraine.

Keywords: integration, modern medical student, innovative educational technologies, essence of a method, case-method, quality implementation of higher education.

Важливе значення для інноваційного розвитку українського суспільства має підвищення якості вищої освіти, що передбачає не лише педагогічний чи суто науковий, а й соціальний контекст. Тому проблема забезпечення якості вищої освіти в Україні набуває особливої актуальності. Наразі реформування медичної освіти передбачає створення нової моделі фахівця-медика, обізнаного з базовими потребами людини, з основами профілактичної медицини, фахівця, який розуміє основи охорони здоров'я, медичної та соціальної реабілітації, громадського здоров'я. Саме це вимагає підвищення якості професійної підготовки майбутніх медиків відповідно до світових і загальноєвропейських стандартів з метою посилення конкурентоздатності вітчизняної вищої медичної освіти, оптимізації умов для міжнародної мобільності студентів-медиків. Однією з умов конкурентоздатної вищої медичної освіти є стимулювання клінічного мислення у студентів шляхом застосування інноваційних освітніх технологій при насиченні їх знаннями, уміннями, навичками [4].

© Рачинська І., 2021

Мета статті – проаналізувати досвід використання в освітньому процесі інноваційних методів і технологій навчання; розкрити їх можливості у формуванні предметних компетентностей студентів-медиків; сприяти подоланню соціально-педагогічних, психологічних бар'єрів у інноваційній діяльності педагогів.

Нинішній світ як у глобальному, так і в локальному вимірах змінюється. Життя вимагає інтенсифікації пошуку, експериментування, введення новітніх технологій, застосування нових засобів навчання. Давно вже не є таємницею той факт, що традиційні педагогічні засоби навчання та виховання все частіше не «спрацьовують». Все важче знайти відповідь на одвічне питання педагогіки: «Як навчати всіх, щоб навчити кожного?». Вважаємо, що в умовах традиційного навчання розвинути в кожного студента-медика потрібні вміння й навички, здібності й компетентності неможливо. Одним із кроків підвищення ефективності занять є впровадження в освітній процес разом із традиційними методами інноваційних технологій навчання.

Безперечно, що використання лише однієї технології навчання (якою досконалою вона не

була б) не створить ефективних умов для реалізації та розвитку здібностей студентів та творчого пошуку викладача. Лише інтеграція сучасних освітніх технологій допомагає оптимізувати процес навчання, зробити його більш цікавим і ефективним. Крім того, інтеграція сучасних освітніх технологій дає змогу запроваджувати різні види й режими спілкування викладача зі студентами, розвивати навички творчої індивідуальної діяльності [2].

Важливо організувати підготовчий етап заняття для студентів. Він не найцікавіший, але кожен викладач розуміє його значення: якщо швидко і раціонально організувати опитування, легко буде працювати на наступних етапах. Практикую самовизначення цілей, коли навчальні та особистісно значущі цілі заняття визначають самі студенти. Обов'язково пропоную студентам пригадати, що вони засвоїли на попередньому занятті, а також поділитися труднощами, що виникли у підготовці до конкретного заняття та очікуваннями результатів від нього. Для цього використовую метод рефлексії, з обов'язковим поверненням до нього на завершальному етапі. Під час фронтального опитування студентів використовую бліцінтерв'ю «Мікрофон». Більш складно організувати індивідуальне опитування. Переважно використовую вправи: «Риб'яча кістка», «Ланцюжок», «Конференція»...

Вирішальним є основний етап заняття. Його мета – засвоєння навчального матеріалу, формування системи професійних навичок та вмінь, досягнення цілей заняття. Глибину вивчення навчального матеріалу забезпечують такі інформаційні технології:

- відеотренінг за відеоалгоритмами навичок;
- комп'ютерна форма роздаткового матеріалу;
- комп'ютерні тестові програми за клінічними малюнками;
- мультимедійні презентації;
- електронні посібники;
- інтернетні ресурси.

З метою формування та реалізації особистісних якостей студентів, осмислення і засвоєння ними навчального матеріалу на основному етапі заняття використовую інтерактивні технології:

- колективну (групову) діяльність, зокрема, роботу в малих групах;
- «Мозковий штурм»;
- «Дебати».

Активною формою організації навчання на основному етапі є кооперативна (груповая) на-

вчальна діяльність, зокрема, робота в малих групах, яку використовую під час курації пацієнтки – обстеження вагітної, гінекологічної хворі. Формую малі групи або пари. Кожна група (пара) отримує завдання (зібрати анамнез, провести об'єктивне обстеження, скласти алгоритм діагностики). Час на роботу та презентацію результатів – 20 хв.

Поліфункціональною є дебатна технологія. Її використовую для обговорення дискусійних питань, яких дуже багато в медичній практиці, або спільного розв'язання поставленої проблеми. Двом групам студентів пропоную аргументувати і відстояти абсолютно протилежні позиції. Завдання: схилити опонентів до власної позиції. Для зняття втоми та напруги під час основного етапу заняття активно впроваджую вправи-енергізатори, спрямовані на відновлення енергії студентів, інтересу до заняття та концентрації уваги.

Ключове значення має підбиття підсумків заняття. Адже саме на цьому етапі студенти разом з викладачем обговорюють результати роботи, обмінюються думками та враженнями, закріплюють отримані знання, навички та вміння. З метою контролю та корекції рівня професійних умінь та навичок на завершальному етапі найчастіше застосовую:

- методи програмованого контролю (таблиці та картки програмованого контролю знань, кросворди);
- завдання;
- інформаційні технології (відеозадачі), комп'ютерні тестові програми;
- ігрові технології (ділові ігри);
- особистісно орієнтовані технології (рефлексія, самооцінювання, незакінчені речення).

Картки програмованого контролю знань та кросворди урізноманітнюють освітній процес, прискорюють процес перевірки завдання. Оскільки це різні за рівнем складності завдання, намагаюся використати і цей момент: пропоную студентам здійснити самооцінку власних знань і залежно від неї обрати метод контролю завершального рівня (високий рівень – навчальний кросворд, середній рівень – таблиця або картка програмованого контролю знань). Це дає змогу студентам самостійно й критично оцінювати свої знання.

З метою оцінювання професійних умінь і клінічного мислення майбутніх спеціалістів широко практикую різні види навчальних задач, з-поміж яких найчастіше використовую такі:

- задачі з недостатніми або надлишковими вихідними даними;
- задачі із суперечливими, частково неправильними даними;
- задачі з обмеженим часом розв'язання;
- задачі, що потребують використання предметів з незвичною для них функцією (ложка замість роторозширювача);
- авторські відеозадачі.

Для формування професійних компетентностей студентів, відпрацювання засвоєних знань та навичок, зняття напруги використовую ігрові завдання. Вони дають можливість «програти», «відпрацювати» незнайомі та складні ситуації. Практикую ділові ігри переважно під час вивчення тем з невідкладної допомоги. Залишаю за собою право під час гри змінювати її умови, що дає можливість студентам продемонструвати більшу кількість навичок та вмій.

Одним із мотивів, який стимулює навчально-пізнавальну діяльність студентів, є оцінювання засвоєних ними знань. Оцінюючи студентів, маємо на меті визначити рівень їх розвитку і можливостей. У кінці заняття, насамперед, повертаємось до рефлексії і звертаємо увагу на те, чи подолано всі труднощі та чи задоволено всі очікування, які були висловлені на підготовчому етапі. Застосовуємо картки самооцінювання знань, що дає можливість студентам об'єктивно оцінювати власну діяльність протягом усього заняття. Наприкінці заняття пропонуємо виставити загальну оцінку та аргументувати її. Основний метод під час оцінювання – спостереження та оцінка за картою оцінки знань студентів на занятті. Для узагальнення, підбиття підсумків заняття, оцінювання власного внеску в досягнення поставлених на початку заняття цілей використовуємо картки з незакінченими реченнями.

Найвідповідальнішими у підготовці майбутніх медиків є заняття зі старшокурсниками, адже ці студенти вже мають певний обсяг знань, достатньо вмотивовані й зацікавлені в набутті практичного досвіду. Тому надзвичайно важливо під час проведення занять застосовувати методи, що дають можливості студентам повторити теоретичні знання, відпрацювати практичні навички, а найголовніше – набути необхідних умінь вирішувати реальні життєві ситуації, адже це вагомий досвід, який наші студенти здобувають саме на старших курсах.

Метод, який об'єднує всі перераховані завдання і є самодостатнім – метод кейсів. Відмін-

ною особливістю методу case-study є створення проблемної ситуації на основі фактів з реального життя. Це допомагає студентам уявити себе в конкретній життєвій ситуації, а не просто вирішувати складне завдання. Кейс-метод дає змогу навчитися поєднувати теоретичні знання з реаліями життя, перетворювати абстрактні знання на цінності й уміння, тобто компетентності [3]. Кейс сприяє формуванню таких якостей спеціаліста, яких потребує сучасна медицина, а саме: здатність приймати рішення, здатність до постійного навчання, системне мислення, самостійність та ініціативність, готовність до змін, уміння працювати з інформацією, наполегливість і цілеспрямованість, комунікативні здібності, здатність до міжособистісних контактів, проблемність мислення, конструктивність, етичність.

На перший погляд, метод кейсів нагадує розв'язання ситуаційної задачі, але, працюючи з кейсами, переконалася, що ці методи мають суттєві відмінності (табл.1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика ситуаційної задачі та кейсу

Ситуаційна задача	Кейс
Придумана (штучно створена) ситуація	Обов'язково випадок з реального життя
Має завжди одне рішення	Зазвичай поліваріантність рішень
Обмежені можливості для формування загальних та фахових компетентностей: • здатність планувати та управляти часом; • здатність працювати автономно; • здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	Широкі можливості для формування загальних та фахових компетентностей: • здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу; • здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; • здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології; • здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; • здатність генерувати нові ідеї; • здатність працювати в команді; • здатність до міжособистісної взаємодії
	Передбачає роботу з додатковою літературою
	Передбачає можливості відпрацювання практичних навичок
	Передбачає можливості розв'язання додаткових завдань

На заняттях використовуємо різні за обсягом та змістом кейси: *повний практичний неструктурований*, що навчає вирішенню проблеми, але без формулювання проблеми, а також

Таблиця 2

Порівняння результатів ліцензійного інтегрованого іспиту Крок М студентів КВНЗ «Первомайський медичний коледж» спеціальності «Акушерська справа» та національних показників за період 2014–2019 рр.

Предмет	Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Акушерство	По коледжу	75,23 %	85,3 %	89,9 %	85,2 %	83,5 %	83,8 %
	Національний	77,77 %	81,59 %	83,25 %	83,6 %	80,1 %	80,5 %
Гінекологія	По коледжу	74,4 %	89,8 %	84,4 %	84,8 %	86,7 %	78,8 %
	Національний	77,77 %	81,59 %	83,25 %	83,4 %	81,9 %	77,7 %

Таблиця 3

Порівняння результатів ліцензійного інтегрованого іспиту Крок М студентів КВНЗ «Первомайський медичний коледж» спеціальності «Лікувальна справа» та національних показників за період 2014–2019 рр.

Предмет	Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Акушерство і гінекологія	По коледжу	73,3%	84,8%	84,5%	88%	90,9%	90,5%
	Національний	78,5%	85,12%	83,3%	86%	87,07%	87%

для обдарованих студентів: науково-дослідні, структуровані, стислі кейси, що навчають аналізу й оцінці.

Свої заняття із використанням кейс-методу будемо за такою схемою:

- об'єднання студентів у малі групи;
- індивідуальне вивчення студентами тексту ситуації;
- робота студентів над проблемою у складі малої групи;
- презентація «рішень» кожної малої групи;
- загальна дискусія, запитання, виступи з місця;
- інші види робіт, передбачені кейсом (відпрацювання конкретних навичок, розв'язання завдань міні-кейсів);
- аналіз ситуації та процес обговорення;
- підсумки й оцінювання роботи студентів із кейсом.

Заняття із застосуванням кейс-методу вважаємо цілком самоодостатнім, тому зазвичай воно не потребує інтеграції з будь-якою іншою технологією.

Застосування сучасних освітніх технологій під час проведення занять дає змогу демонструвати стабільно високий рівень знань при складанні комплексного ліцензійного іспиту Крок М студентами 4 курсів КВНЗ «Первомайський медичний коледж» спеціальностей «Акушерська справа» та «Лікувальна справа» від мо-

менту впровадження інноваційних технологій з 2015 року (табл. 2 і табл. 3).

Інтеграція елементів освітніх технологій уможливорює забезпечити належну якість освітнього процесу, диференціювати, індивідуалізувати процес навчання, формувати у студентів навички самоконтролю навчальної діяльності, сприяти розвитку творчого мислення, культури спілкування, виховувати активну особистість, яка вміє бачити і вирішувати нестандартні проблеми. А головне – підвищити рівень пізнавальної діяльності студентів, формування їх предметних компетентностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. В а к у л е н к о В. М. Види інновацій в освіті та їх класифікація / В. М. Вакуленко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2010. – Вип. 4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Vnadps_2010_4_4.pdf
2. Д и ч к і в с ь к а І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 2-ге вид., допов. / І. М. Дичківська – Київ, Академвидав. – 2012. – С. 352.
3. Д у б а с е н ю к О. А. Інновації в сучасній освіті // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 12–28.
4. С і р і й Є. В. Інноваційний розвиток освіти в Україні: розгортання проблеми та засадницькі орієнтири / Є. В. Сірий // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки: збірник наукових праць. – К., 2010. – С. 65 – 77.

УДК 377.36:001.895(477.41-21)

ІНФОРМАЦІЙНО-РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ КОЛЕДЖУ

Анна БРУНЬКО, завідувач Інформаційно-ресурсного центру Білоцерківського коледжу сервісу та дизайну, м. Біла Церква;
Валентина ЦИБОК, завідувач навчально-методичного кабінету Білоцерківського коледжу сервісу та дизайну,
м. Біла Церква

Висвітлено практичне значення створення та функціонування Інформаційно-ресурсного центру як інноваційного структурного підрозділу, який шляхом виконання важливих завдань та функцій, компенсував би відсутність і неможливість створення розгалуженої організаційної структури в закладах фахової передвищої освіти. На прикладі Білоцерківського коледжу сервісу та дизайну проаналізовано практичні аспекти діяльності Інформаційно-ресурсного центру як інноваційного структурного підрозділу та обґрунтовано доцільність формування аналогічної моделі в закладах фахової передвищої освіти.

Ключові слова: інноваційний структурний підрозділ, Інформаційно-ресурсний центр, організаційна структура, маркетингова служба, PR-підрозділ, підрозділ проектного менеджменту, відділ міжнародного співробітництва, відділ інноваційної діяльності, юридичний відділ.

Anna BRUNKO, Valentyna TSYBOK

INFORMATION AND RESOURCE CENTER AS AN INNOVATIVE STRUCTURAL UNIT IN THE INSTITUTION OF PROFESSIONAL PRE-HIGHER EDUCATION

The practical significance of the Information and Resource Center creation and operation as an innovative structural unit, which by performing important tasks and functions would compensate for the absence and impossibility of establishment a multidivisional organizational structure in institutions of professional pre-higher education has been considered. The practical aspects of the Information and Resource Center as an innovative structural unit are analyzed through the example of Bila Tserkva College of Service and Design and the feasibility of establishment a similar model in institutions of professional pre-higher education is justified.

Keywords: innovation structural subdivision, Information and Resource Center, organizational structure, marketing service, PR-subdivision, project management subdivision, international cooperation department, innovation department, legal department.

Трансформація освітньої системи України передбачає вдосконалення її якості, ефективності та неперервності, змістовне наповнення освітнього процесу для здобувачів освіти та підвищення кваліфікації педагогів, створення єдиного інформаційно-освітнього середовища з метою апробації та поширення ідей передового досвіду й інновацій, нових інформаційно-комунікаційних технологій. У зв'язку з цим виникає потреба в швидкій та своєчасній адаптації закладів фахової передвищої освіти до умов мінливого зовнішнього й внутрішнього середовищ, спричинених викликами сьогодення та стрімким розвитком наукового-технічного прогресу. Проте залишаються актуальними питання створення на базі освітніх закладів фахової передвищої освіти інноваційних структурних підрозділів, які інтегрували б кадровий, матеріально-технічний, інформаційний потенціал учасників освітнього процесу з метою якісної підготовки фахівців для потреб ринку праці.

© Брунько А., Цибок В., 2021

Мета статті – розкрити практичне значення Інформаційно-ресурсного центру (далі – ІРЦ) як інноваційного структурного підрозділу, який шляхом виконання важливих завдань та функцій, компенсував би відсутність і неможливість створення розгалуженої організаційної структури (маркетингової служби, PR-підрозділу, підрозділу проектного менеджменту, відділу міжнародного співробітництва, відділу інноваційної діяльності, юридичного відділу тощо) у закладах фахової передвищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Інформаційно-ресурсний центр Білоцерківського коледжу сервісу та дизайну (далі – ІРЦ БКСД) може стати яскравим прикладом інноваційного структурного підрозділу закладу фахової передвищої освіти. ІРЦ БКСД був створений у серпні 2018 року з метою виконання основних завдань та мети функціонування закладу освіти. Центр має три локації: information technologies room – інформаційних технологій; skill laboratory – майданчик для проведення

тренінгів, який також виконує функцію читального залу; conference-hall – конференц-зал з сучасним обладнанням.

Діяльність ІРЦ регламентується Статутом Білоцерківського коледжу сервісу та дизайну, Положенням про організацію освітнього процесу від 29 січня 2020 року, Положенням про структурний підрозділ Білоцерківського коледжу сервісу та дизайну від 30 серпня 2018 року, Стратегією розвитку Білоцерківського коледжу сервісу та дизайну на 2020–2027 роки від 28 листопада 2019 року та Концепцією діяльності Інформаційно-ресурсного центру від 21 серпня 2018 року [1]. ІРЦ коледжу є платформою для професійного та особистісного розвитку всіх учасників освітнього процесу під час очної, дистанційної та змішаної форм навчання.

Для викладачів та майстрів виробничого навчання ІРЦ є: коворкінг-центром; місцем для впровадження освітніх інновацій, обміну досвідом, акумуляції авторських розробок та освіти дорослих; локацією проектної та міжнародної діяльності; базою даних довідково-пошукової інформації; консультаційним пунктом та основою для співпраці зі стейкхолдерами; хабом онлайн-спілкування під час дистанційного та змішаного навчання.

Здобувачам освіти ІРЦ надає можливість: безкоштовного користування сучасним обладнанням та швидкісним інтернетом; участі

в сучасних освітніх заходах різного формату; зустрічі з успішними випускниками коледжу, роботодавцями, коучами; використання сучасних авторських розробок викладачів та майстрів виробничого навчання, бібліотечного фонду коледжу; підтримки живого спілкування в режимі реального часу; об'єднання молоді за інтересами, генерування ідей та втілення їх в життя.

Завдання та напрями діяльності ІРЦ БКСД окреслено в табл.

Зміст практичних напрацювань ІРЦ БКСД розкривається шляхом аналізу основних напрямів його діяльності, а саме: хабу освітніх інновацій, акумуляції авторських розробок, інформаційно-консультаційного вузла, проектної діяльності, міжнародного співробітництва, PR-менеджменту, орієнтованого на взаємодію із стейкхолдерами. Першим напрямом діяльності ІРЦ є *хаб освітніх інновацій*, який виступає центром генерації наукових знань та бізнес-ідей з постійним залученням перспективної студентської молоді, місцем підготовки високопрофесійних спеціалістів-новаторів, де постійно проводяться навчальні заняття, тренінги, воркшопи, круглі столи, конференції та інші просвітницькі заходи, івенти з метою підвищення професійної кваліфікації та особистісного розвитку. Наступним напрямом діяльності ІРЦ є *акумуляція авторських розробок*, який передбачає утворення єдиної освітньо-методичної бази, що формуєть-

Таблиця

Завдання та напрями діяльності Інформаційно-ресурсного центру

Завдання ІРЦ	Напрями діяльності ІРЦ
Проведення навчальних занять, тренінгів, воркшопів, круглих столів, конференцій та інших просвітницьких заходів, івентів. Забезпечення вільного доступу до бібліотечно-інформаційних ресурсів коледжу на різних носіях: паперовому (книжковий фонд, фонд періодичних видань) та інформаційно-комунікативному (комп'ютерні мережі). Удосконалення послуг, які надає ІРЦ, шляхом впровадження сучасних інформаційних технологій та комп'ютеризації бібліотечно-інформаційних процесів. Участь у забезпеченні інформаційної та цифрової грамотності учасників освітнього процесу. Висвітлення подій, які відбуваються в коледжі, у ЗМІ та соцмережах	Хаб освітніх інновацій
Збір, систематизація, збереження, забезпечення доступності та моніторинг якості освітньої інформації. Створення та підтримка захисту коледжанської освітньо-методичної бази	Акумуляція авторських розробок
Надання консультаційних послуг учасникам освітнього процесу: • з питань надання оперативного доступу через інтернет до вітчизняних і світових інформаційних ресурсів; • по роботі з корпоративним акаунтом G Suite for Education, сервісів дистанційного та змішаного навчання; • з юридичних та інших питань щодо сучасних інноваційних технологій та новітніх розробок у системі освіти; • з питань удосконалення фахової майстерності	Інформаційно-консультаційний вузол
Формування творчих груп. Генерування ідей. Написання проектів, грантів, стратегій, планів. Допомога педагогам у створенні освітньо-методичних та медіапродуктів (фото-відеозаписів, вебсторінок тощо)	Проектна діяльність
Пошук потенційних партнерів, сприяння їхній участі в освітньому процесі коледжу; підвищення кваліфікації та обмін досвідом; підготовка та ведення документообігу; організація співпраці	Міжнародне співробітництво
Пошук та сприяння розвитку співпраці; укладення угод про співпрацю	PR-менеджмент, орієнтований на взаємодію із стейкхолдерами

ся з навчально-методичних комплексів предметів та навчальних дисциплін, які викладають педагогічні працівники коледжу.

Робота Інформаційно-ресурсного центру, як *інформаційно-консультаційного майданчика*, полягає у:

- груповому та індивідуальному консультуванні з питань роботи загальноколеджанської платформи для організації дистанційного й змішаного навчання G Suite for Education та інших застосунків;

- інформуванні про нове законодавство з питань освіти та роз'яснювальній роботі щодо його практичного його застосування;

- консультуванні всіх учасників освітнього процесу з питань, що стосуються методики проведення наукових досліджень, єдиної освітньо-методичної бази коледжу, написання й захисту рефератів, курсових проектів та конкурсних робіт тощо.

Проектна діяльність ІРЦ дає можливість здобути відповідний професійний досвід і практичні навички, а компетентісно спрямована освіта є інструментом, що створює унікальні передумови для розвитку ключових компетентностей і самостійності особистості в досягненні нового. Проектна діяльність ІРЦ реалізується шляхом написання різноманітних проектів, грантів, стратегій, планів. Успішними прикладами проектною діяльністю є грантова заявка на тему «Фестиваль «Престижність робітничих професій», у рамках програми «Active Citizens» міжнародної організації British Council; проект «Педагогічний Оскар – 2021», розроблений для участі у Всеукраїнському конкурсі тощо.

Міжнародне співробітництво коледжу передбачає здійснення пошуку потенційних партнерів, залучення їх в освітній процес, підвищення кваліфікації та обмін досвідом, підготовку та ведення відповідного документообігу й саму організацію співпраці. Прикладом такого співробітництва є реалізація Міжнародного проекту з питань співпраці БКСД із Senior Experten Service (SES); сертифікований курс з медіаграмотності, в рамках проекту Very Verified (міжнародна організація IREX у партнерстві зі студією онлайн-освіти EdEra) тощо.

Ще одним напрямом діяльності ІРЦ є *PR-менеджмент, орієнтований на взаємодію із стейкхолдерами* (освітніми закладами міста та регіону, бізнесом, громадськістю, ЗМІ, органами державної влади та місцевого самоврядування).

Успішність діяльності ІРЦ коледжу в майбутньому залежить від якості виконання завдань кожним із вищезазначених напрямів його діяльності.

Висновки. ІРЦ, як інноваційний структурний підрозділ, є «мозковим центром», що об'єднує в собі кадровий, матеріально-технічний, інформаційний потенціал учасників освітнього процесу, а саме:

1) виконуючи функції маркетингової служби, ІРЦ сприяє формуванню позитивного іміджу коледжу як на ринку освітніх послуг, так і на ринку праці;

2) підтримуючи взаємовигідні відносини з потенційними партнерами, ІРЦ (через функцію паблік-релейшнз) активізує розвиток і зміцнення корпоративної культури коледжу, формування його позитивного іміджу, передбачає спілкування з різними цільовими аудиторіями, від яких залежить кількісна структура здобувачів освіти та успішність процесу адаптації коледжу до мінливого зовнішнього середовища;

3) враховуючи те, що сучасному суспільству потрібен не виконавець, а творець, ІРЦ (у межах реалізації функції щодо проектного менеджменту) слугує джерелом розвитку проектного мислення, спроможності усіх учасників освітнього процесу коледжу самостійно моделювати та створювати інноваційні проекти, що відповідають Цілям сталого розвитку 2030;

4) як дієвий важель модернізації освітнього процесу, виконуючи функції відділу міжнародного співробітництва, – сприяє успішній інтеграції коледжу до світового освітнього простору, обміну міжнародним досвідом та посиленню конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг;

5) інтегруючи авторські розробки педагогів коледжу, оперуючи необмеженим масивом освітньої інформації, співпрацюючи в інтерактивному режимі зі здобувачами освітніх послуг й одночасно надаючи значну кількість різноаспектних інноваційно-інформаційних послуг, – ІРЦ компенсує відсутність відділу інноваційної діяльності в коледжі та сприяє формуванню здатності створювати, сприймати й упроваджувати нововведення;

6) об'єднуючи в собі функції юридичного відділу, ІРЦ організовує і проводить роботу, пов'язану з підвищенням рівня правових знань учасників освітнього процесу, інформує про нове законодавство з питань освіти та роз'яснює практику його застосування.

Отже, у закладах фахової передвищої освіти доцільно організувати роботу Інформаційно-ресурсних центрів, які стали б потужним засобом налагодження міжнародного співробітництва, обміну педагогічним досвідом, побудови партнерських відносин з бізнесом, формування єдиного інформаційного простору та підвищення якості надання освітніх послуг (як в умовах очного, так і в умовах дистанційного/змішаного навчання).

ЛІТЕРАТУРА

1. Установчі документи Білоцерківського коледжу сервісу та дизайну. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bcsd.org.ua/index.php/pro-koledzh2/ustanovchi-dokumenty>.

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО – ВИМОГА ЧАСУ ТА РИНКУ

Оксана АНТОНІЮК, директор з економіки ПРАТ «Едельвіка», м. Луцьк, Волинська область

Висвітлено досвід співпраці місцевого підприємства із закладами професійної (професійно-технічної) освіти. Розкрито можливості взаємодії, спрямованої на підвищення професійної підготовки випускників на основі актуальних технологій та діючих виробничих процесів. Проаналізовано традиції наставництва і тренерського досвіду в працівників підприємства.

Ключові слова: соціальне партнерство, дуальна освіта, компетенція, ринок праці, виробничо-технологічна база, легка промисловість, культура праці, наукова організація праці, професія.

Oksana ANTONIUK

SOCIAL PARTNERSHIP AS A REQUIREMENT OF TIME AND MARKET

The experience of cooperation of a local enterprise with institutions of professional (vocational) education is highlighted. Possibilities of interaction aimed at improving the professional training of graduates on the basis of current technologies and existing production processes are revealed. The traditions of mentoring and coaching experience of employees are analyzed.

Keywords: social partnership, dual education, competence, job market, production and technological base, light industry, working culture, scientific work organization, profession.

Сучасність зумовлює особливі умови розвитку, прийняття рішень та формування кадрового резерву для підприємств будь-якої галузі національної економіки. Особливу увагу необхідно приділяти легкій промисловості. За останні десять років швейна галузь із переробника сировини повертається до професійного рівня створення продукту, від задуму до товарної одиниці, від українського розробника до українського споживача та експорту. Досягнення у розвитку цієї галузі демонструють українські дизайнери на міжнародних показах моди, про це свідчать їхні перемоги у конкурсах та змаганнях.

Ще однією ознакою «пробудження» промисловості та привабливості галузі для інвестицій є присутність на ринку великих постачальників обладнання та технологій від передових виробників Європи та світу, активний розвиток та зростання асоціації Укрлегпром [1]. А також зарубіжними замовниками саме українських виробів під час формування колекцій виробів високої технологічності та якості. Хоча складні роки розвитку держави були такими і для галузі, проте громадянська позиція щодо купівлі продукції від національного виробника значною мірою вплинула на формування якісної пропозиції продукції на ринку України. Але шлях

© Антонюк О., 2021

до продуктивності, яка наближалася б до рівня наукової організації праці та ефективності аналогічних за потужністю виробництв світу, поки не подолано. Попереду випробування автоматизацією та стандартизацією галузі. І не завжди головним у цьому питанні є обладнання та технології. Першочерговим ресурсом, який і визначає конкурентоспроможність та успішність підприємства, є працівники.

ПРАТ «Едельвіка» на ринку України більш як 26 років [2]. Основні напрями роботи: ткацьке виробництво, оздоблювальне виробництво, швейне виробництво, студія дизайну. Візитною карткою, звичайно, є вишивка та традиційні декоративні тканини власного виробництва, як з відтворенням народних візерунків так і власними розробками. Особлива увага приділяється соціальним проектам та участі у міжнародних виставках і показах. Одним з основних напрямів роботи підприємства є підтримка талановитої молоді, постійна взаємодія та співпраця із закладами професійної (професійно-технічної) освіти та закладами вищої освіти.

Соціальне партнерство в освіті – це особливий тип взаємодії закладів освіти із суб'єктами та інститутами ринку праці, державними та місцевими органами влади, громадськими організаціями, спрямований на максимальне узго-

дження й реалізацію інтересів всіх учасників цього процесу [5, 271–275]. Це є вимогою часу та системним і динамічним розвитком технологій. Заклади освіти уже не можуть спланувати формування технічної бази на декілька років уперед, адже найбільш передове обладнання швейної галузі упродовж року стає морально застарілим. Індустріалізація та розвиток штучного інтелекту, автоматизація процесів видозмінює галузь та кожну з професій зокрема. Такий швидкий рух та постійні зміни вимагають поєднання зусиль учасників системи для ефекту синергії, адже тільки так можливо вчасно отримати якісний результат.

Конкуренція між швейними підприємствами області за професійного працівника з відповідними вміннями та навичками, а також високим рівнем адаптації та емоційного інтелекту створює дефіцит кадрів. Частина кваліфікованих робітників обирає роботу за кордоном, а коли вони повертаються то стають каталізатором змін уже на місцевому рівні. Проте здебільшого українські роботодавці за рівнем оплати поки не можуть конкурувати з більшістю іноземних виробників. Саме тому участь у розвитку та навчанні професійних кадрів, формування позитивного досвіду роботи та зростання в межах певного колективу в процесі стажування чи проходження практики, а в найближчому майбутньому – активного використання дуальної освіти, дасть можливість нівелювати негативні стереотипи та підняти престиж робітничих професій.

Під час практики на підприємстві здобувачі освіти спілкуються з наставниками і тренерами. Згідно з програмою та можливостями підприємства вони використовують передове обладнання, технології, тестують різні підходи у виконанні завдань (наприклад, потоковий та індивідуальний підхід до виконання виробу). Розробляється план кар'єрного зростання, вибір напрямів для удосконалення, визначення найкращих кваліфікацій чи вмінь. Навички та компетенції, які стають вирішальними у сучасних умовах, – це не тільки професійні знання та вміння, а й можливість швидкого опанування нових прийомів роботи, методів, технологій, усвідомлення важливості навчання впродовж усього життя. Можливість безконфліктної взаємодії у вирішенні складних завдань, цілеспрямованість та націленість на результат.

Згідно з дорожньою картою розвитку галузей виробництва одягу та взуття, яка була підготовлена аналітично-дослідною організацією

J. E. AUSTIN ASSOCIATES, Inc для ЄБPP та фінансується в рамках ініціативи Європейського Союзу EU4Business, виробнича продуктивність є критичним чинником для конкурентоспроможності українських виробників за ціною та швидкістю реагування [6]. Підвищення продуктивності також важливе для забезпечення росту оплати праці працівників, що сприяє не просто збільшенню темпів виробництва, а й зростанню цінності того, що виробляється.

Для розв'язання проблеми професійної підготовки необхідно щонайменше три речі: краща координація між закладами освіти та роботодавцями; заклади освіти повинні мати більш складне та сучасне обладнання, щоб майбутні працівники могли бачити, що галузі використовують сучасні технології та розвиваються, і дуальна система підготовки, яка дає майбутнім працівникам досвід роботи паралельно із набуттям теоретичних знань. Поряд з виробничою практикою здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти майстри виробничого навчання проходять стажування на підприємстві. Представники підприємства беруть активну участь у роботі фахової ради Луцького центру професійної (професійно-технічної) освіти. Це допомагає визначати пріоритети регіональної співпраці бізнесу та освіти, дає можливість удосконалювати та адаптувати навчальні плани та програми відповідно до вимог ринку праці та тенденцій розвитку галузі. Світ по-різному розв'язує проблеми галузі, зокрема в питанні престижу певних професій. Наприклад, існування міжнародного конкурсу професійної майстерності World Skills є результатом пошуку правильного шляху формування позитивного іміджу робітничих професій у післявоєнний час, далекого 1947 року в Іспанії. Відтак цю ініціативу підхопили й інші країни. І з часом цей конкурс зайняв важливе місце в житті кожного юного професіонала, зокрема й в Україні [7].

У 2019 році на базі ПРАТ «Едельвіка» було проведено регіональний етап цього конкурсу в компетенції «Технології моди». Підготовка до змагання нагадувала передолімпійські збори. Організатори, журі та наставники на виробничих ділянках вивчали протоколи поведінки, готували і тестували обладнання, адже від цього залежала якість роботи та рівень професійних змагань. Учасники демонстрували високий рівень майстерності, а тому визначати переможців було доволі складно. Конкурсні завдання вимагали зосередженості та натхнення, суперництво давало сил та енергії

рухатись до перемоги. Позитивний результат для кожного з учасників – це практичний досвід на сучасному виробничому підприємстві, спілкування з наставниками, перевірка вмінь та навичок. Хоча не варто забувати і про іншу сторону: для ПРАТ «Едельвіка» участь у такому заході – це визнання здобутків підприємства та рівня технологічності, а для працівників студії дизайну – підтвердження професіоналізму та компетентності. Проміжним результатом такого заходу є можливість зустрічі представників бізнесу, влади та освіти для обговорення надважливих питань розвитку галузі, співпраці, нових проєктів та конкурсів [4].

Продовженням традиції спільної роботи над розвитком та підвищенням професіоналізму є багаторічна участь працівників підприємства ПРАТ «Едельвіка» в якості членів журі на конкурсах фахової майстерності здобувачів освіти та професійної майстерності з-поміж майстрів виробничого навчання. Луцьк стає столицею швейної майстерності й це підтверджує не тільки високий рівень учнівської молоді та інноваційні зміни у закладах освіти, а й постійний рух уперед, подолання викликів часу педагогічними працівниками.

Результат є двостороннім, адже поряд з обміном досвідом, є можливість розвивати компетентності, донести зміни в обробці складних чи типових вузлів, прийоми використання обладнання та нових пристосувань. У результаті учні стають більш конкурентоспроможними, адже все це впливає на подальшу траєкторію навчання та програми проходження практики. Інвестування у професійну освіту – спільна відповідальність. Створення якісної професійної освіти є спільною відповідальністю провайдерів професійної освіти, соціальних партнерів, педагогів та здобувачів освіти: усі мають обоюсторонній інтерес у тісній співпраці [3, 164–165].

Взаємне навчання та обмін досвідом суттєво допомагають у формуванні відчуття оволодіння процесом та стимулює подальшу діяльність. Але потрібно проводити більше дискусій для залучення всіх зацікавлених сторін. Самої лише стратегії професійної (професійно-технічної) освіти не вистачить для задоволення соціально-економічних викликів і реальної мобільності та навчання упродовж життя. Потрібні нові підходи, що пов'язують професійну освіту з іншими сферами життя, а особливо з політикою працевлаштування та соціальних гарантій. У ринково-орієнтованій моделі професійна підготовка визначається регулятивними чинниками категорії «праця» і кваліфікаційними потребами ринку праці. З одного боку, ця модель розрахо-

вана на ініціативу кожної людини – мешканця країни, а з іншого – на залучення і зобов'язання посередницького та педагогічного персоналу з різних компаній, фірм, агентств, який зможе кваліфіковано здійснювати професійну підготовку відповідно до сучасної ситуації і вимог виробничого сектора. Тип ринково-регульованої системи професійної підготовки найяскравіше представлений у Великій Британії, США та Японії. Значно відрізняючись за своїми соціально-економічними умовами і традиціями, ці країни мають подібну особливість: професійна підготовка молоді ще донедавна не пов'язувалася із системою загальної шкільної освіти. Тільки в XXI ст. професійна підготовка почала вводитися в системи шкільної освіти у різних національних формах. Провідну роль у професійній підготовці працівників, за цією моделлю, відіграють компанії, які фактично є провайдерами у цій справі, особливо великі компанії, через їх широке визнання на ринку праці, як це, наприклад, у Японії. У найближчий час співпраця із закладами освіти буде невід'ємною складовою виробничого життя й значною мірою впливатиме на бренд роботодавця й успіхи підприємства в галузі. Лише комплексний підхід та постійне підвищення кадрового потенціалу зможе дати поштовх до світового визнання українського виробника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асоціація підприємство легкої промисловості Укрлегпром. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrlegprom.org/ua/>
2. Компанія ПРАТ «Едельвіка». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://edelvika.com/>
3. Професійний розвиток персоналу підприємств у країнах Європейського Союзу: посібник / Л. П. Пуховська, А. О. Ворначев, С. О. Леу; за наук. ред. Л. П. Пуховської. – Київ: ПТТО НАПНУ. 2015. – 176 с.
4. Регіональний відбір конкурсу професійної майстерності WorldSkills Ukraine – 2019 у Волинській області відкрито! – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nmcpto.volyn.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1425:rehionalnyi-vidbir-konkursu-profesiinoi-maisternosti-worldskills-ukraine-2019-u-volynskii-oblasti-vidkryto&catid=78&Itemid=475
5. Сушенцева Л. Л. До проблеми соціального партнерства в системі трудового, профільного та професійного навчання / Л. Л. Сушенцева // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Вип. 51: зб. наук. праць. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – С. 271–275.
6. Україна: дорожня карта розвитку галузей виробництва одягу та взуття. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrlegprom.org/files/ukrlegprom-roadmap.pdf>
7. Україна. World Skills. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldskillsukraine.org/>

ПРОГНОЗУЄМО УСПІХ: ДУАЛЬНА ФОРМА НАВЧАННЯ

Світлана ДУКЕЛЬСЬКА, викладач спеціальних дисциплін Володимир-Волинського вищого професійного училища, м. Володимир-Волинський, Волинська область

Висвітлено налагодження взаємозв'язків професійної освіти і виробництва, конструктивного діалогу із підприємствами, замовниками робітничих кадрів, соціальними партнерами на прикладі українсько-польського підприємства ТзОВ «Гербор-Холдінг». Розкрито переваги співпраці освітнього закладу і підприємства, а також переваги для підприємства-замовника робітничих кадрів.

Ключові слова: дуальна форма навчання, співпраця, кваліфікований робітник, модель навчання, дуальна освіта, професіоналізм, робітничі кадри, сучасна освіта.

Svitlana DUKELSKA

WE FORECAST SUCCESS: A DUAL FORM OF LEARNING

The establishment of relations between vocational education and production, constructive dialogue with enterprises, customers of social workers, social partners on the example of the Ukrainian-Polish enterprise LLC "Gerbor-Holding" are covered. The advantages of cooperation between the educational institution and the enterprise, as well as the advantages for the enterprise-customer of workers are revealed.

Keywords: dual system, cooperation, skilled worker, training model, dual education, professionalism, workers, modern education.

Процес взаємопроникнення і утворення взаємозв'язків професійної освіти і виробництва, налагодження конструктивного діалогу із підприємствами, замовниками робітничих кадрів, соціальними партнерами нині є пріоритетом розвитку професійно-технічної освіти. Нині значно урізноманітнилися вимоги роботодавців до рівня кваліфікації та професійної компетентності робітників, а, отже, і випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі ЗП(ПТ)О). Розуміючи, що без упровадження інноваційних виробничих технологій у навчально-виробничий процес неможливо підготувати висококваліфікованого робітника, здатного працювати на сучасному виробництві, Володимир-Волинське вище професійне училище та українсько-польське підприємство ТзОВ «Гербор-Холдінг» уперше в області започаткували дуальну форму навчання.

ТзОВ «Гербор Холдінг» входить у групу компаній Black Red White, яка є міжнародним холдингом підприємств. Основна продукція – це різноманітні корпусні меблі, що задовільняють найвибагливіші смаки – від класики і модерну до мінімалізму і хай-теку. За чверть століття роботи підприємство стало найбільшим у Володимирі-Волинському, наразі експортує свою продукцію у 44 країни світу, забезпечує роботою більше як тисячі осіб та є сумлінним платником податків. Налагодження тісних зв'язків розпочалось у 2008 році, коли перед потужним меблевим підприємством

© Дукельська С., 2021

із сучасним, високотехнологічним обладнанням постала проблема нестачі робітників відповідної кваліфікації. Володимир-Волинське вище професійне училище та українсько-польське підприємство ТзОВ «Гербор-Холдінг» ухвалили рішення про співпрацю, ліцензували нову професію «Оператор на автоматичних та напіваавтоматичних лініях у деревообробленні» та запровадили дуальну форму навчання. Ця форма передбачала вивчення теорії в закладі освіти, а виконання практичних завдань та здобуття фахових умінь – безпосередньо на виробництві. Для забезпечення якості теоретичного навчання за рахунок підприємства-замовника робітничих кадрів в училищі обладнано кабінет спеціальної технології.

Для оновлення змісту професійної освіти творча група педагогічних працівників НМЦ ПТО, Володимир-Волинського ВПУ за участі інженерних працівників ТзОВ «Гербор-Холдінг» розробила проект стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з професії «Оператор на автоматичних та напіваавтоматичних лініях у деревообробленні» на модульно-компетентній основі. Під час його розробки враховано регіональний компонент, передбачено вивчення сучасних технологій та обладнання з елементами автоматичного контролю управлінням, що використовується на підприємстві. До викладання предметів професійно-теоретичного блоку разом із викладачами освітнього закладу залучені працівники ТзОВ «Гербор-Холдінг».

Упродовж 13 років щорічно укладаються угоди про проходження виробничого навчання та виробничої практики. На перших заняттях із виробничого навчання на підприємстві інженер з охорони праці проводить ознайомлення учнів з інструкціями з охорони праці та вступний інструктаж. Відтак учням, які підтвердили свої знання із охорони праці, проводять екскурсію на виробництво, де вони вперше ознайомлюються із технологією виробництва меблів.

Під час навчання практикується комбінування теоретичного блоку з практичними заняттями. Теоретичні заняття випереджують практичні, тому учні закріплюють здобуті теоретичні знання на практиці, виконуючи виробничі завдання у цехах підприємства. Вивчення матеріалу проводиться блоками, під час яких відбувається поетапне ознайомлення учнів із різними операціями технологічного процесу виготовлення меблів. Спочатку вивчають загальні характеристики сировини та матеріалів, основні вимоги до певних технологічних операцій, технічні характеристики обладнання. Пізніше теоретичні знання застосовують під час виконання цих операцій при виготовленні корпусних меблів. Учні самостійно виконують налаштування верстатів, установлення та заміну різально-го інструменту, виконують усі види контролю якості виготовлених деталей.

У виробничих цехах учні об'єднані у групи по декілька осіб, за кожним учнем на певну технологічну операцію закріплюється наставник із числа працівників підприємства. Переміщення по робочих місцях здійснюються за графіком, який враховує поступове опрацювання всіх тем програми виробничого навчання для певного кваліфікаційного розряду. У першому семестрі проводиться підготовка для 3 кваліфікаційного розряду, яка завершується виробничою практикою та поетапною кваліфікаційною атестацією. У другому семестрі продовжується навчання за програмою 4 розряду, яке закінчується виробничою практикою та захистом дипломних робіт із присвоєнням відповідного розряду.

Усі випускники працевлаштовані, щорічно заклад отримує тільки позитивні відгуки про високий рівень їх професійних умінь. Під час працевлаштування враховують їх інтереси та побажання: у якому цеху та на якому обладнанні працювати. Нині заробітна плата випускників стартує від 12 тис. грн, середня заробітна плата по підприємству – 15–17 тис. грн. Загалом керівництво підприємства всіляко сприяє кадровому наповненню: недороге харчування у їдальні, що розміщена на території підприємства, соціальні гарантії (страхування життя та здоров'я працівників у приватних страхових компаніях за рахунок роботодавця). Також працівники підприємства мають можливість придбати меблі власного виробництва із знижкою до 50 %.

Така модель співпраці Володимир-Волинського вищого професійного училища та українсько-

польського підприємства ТзОВ «Гербор-Холдінг» виявилась досить ефективною, оскільки забезпечила робітникам набуття необхідних компетентностей, які можна використовувати протягом усього життя, адаптацію до виробничої дисципліни, оплачувану практику та гарантоване перше робоче місце. До вагомих переваг дуальної форми освіти також можна віднести можливість вивчати новітні технології, працювати на сучасному і дорогавартісному обладнанні тощо. Є можливість із перших днів навчання поступово вливатись у робітничий колектив, переймати досвід, вирішувати нестандартні виробничі ситуації. Такі умови неможливо створити в освітньому закладі, адже тільки співпраці з роботодавцями забезпечує їх на 100 %.

Підприємство-замовник також має низку переваг: можливість підготовки робітничих кадрів безпосередньо для власного виробництва; економія часу та коштів на пошук та відбір робітничих кадрів, їх перенавчання та адаптацію до умов підприємства. Упродовж багаторічної співпраці Володимир-Волинського ВПУ та меблевого підприємства ТзОВ «Гербор – холдінг» було врегульовано всі організаційні питання, скориговано робочі навчальні програми з урахуванням особливостей підприємства, забезпечено необхідний рівень охорони праці. Під час виробничого навчання та виробничої практики учні забезпечуються спецодягом та засобами індивідуального захисту. Виробнича потужність підприємства (більш як 100 одиниць виробничого обладнання) дає можливість забезпечити всіх учнів робочими місцями для вивчення операцій технологічного процесу виготовлення корпусних меблів.

Отже, можна стверджувати, що запровадження дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти забезпечує:

- оновлення змісту професійного навчання відповідно до чинного законодавства і освітніх стандартів з професій;
- можливість вивчення учнями сучасних провідних виробничих технологій;
- зниження витрат на забезпечення освітнього закладу сучасним технологічним обладнанням, енергоносіями, сировиною та матеріалами для проведення виробничого навчання;
- матеріальну підтримку роботодавцем закладу освіти (виконання ремонтних робіт у навчальних кабінетах, забезпечення меблями, технічна підтримка);
- 100 % забезпечення учнів місцем практики, повним виконанням її програми;
- співпрацю з фахівцями підприємства, можливість стажування та обмін досвідом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0193-20#Text>

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Сергій АНТОНЮК, директор ДНЗ «Ковельський центр професійно-технічної освіти», м. Ковель, Волинська область

Розглянуто актуальні питання застосування та впровадження елементів дуальної форми професійної освіти й навчання кваліфікованих робітників, спрямованої на підвищення якості підготовки робітничих кадрів із урахуванням вимог роботодавців і соціальних партнерів з урахуванням нових організаційно-відмінних форм навчання на прикладі Державного навчального закладу «Ковельський центр професійно-технічної освіти».

Ключові слова: конкурентоспроможність, дуальна форма навчання, працевлаштування, експериментальний робочий навчальний план, учасник проекту, стажування і тренінги, персонал тощо.

Serhii ANTONIUK

INTERNATIONAL COOPERATION IN THE ORGANIZATION OF DUAL EDUCATION

Topical issues of application and implementation of elements of the dual system of vocational education and training of skilled workers are considered as one of the methods of improving the quality of training taking into account the requirements of employers and social partners in the new organizational and different forms of training on the example of the State Educational Institution "Kovel Centre of Vocational Education".

Keywords: competitiveness, dual form of education, electric gas welder, employment, experimental working curriculum, project participant, internships and trainings, specially trained staff.

Перебудова суспільства на принципово нових соціально-економічних засадах, переорієнтація економіки України на європейський ринок зумовлюють необхідність посилення вимог до професійного навчання майбутніх робітників, їх загальноосвітнього, культурного та фахового рівня. Одним із засобів підготовки підприємливого конкурентоспроможного робітника, здатного працювати в умовах постійного оновлення техніки і технологій з урахуванням світових тенденцій є дуальна форма навчання. Визнаним світовим лідером у підготовці кваліфікованих кадрів за дуальною формою навчання є Німеччина, де держава, освітні установи та відкрита економіка спільно та взаємовигідно беруть на себе відповідальність за освіту молодого покоління. Завдяки моделі дуальної освіти Німеччина забезпечує сталу підготовку кваліфікованих молодих фахівців, які навчаються з орієнтацією на наявні потреби підприємств та подальше працевлаштування [5]. Дуальний підхід у навчанні передбачає паралельне здобуття освіти у профільному закладі освіти та на підприємстві. У цьому випадку до 70 % практичної підготовки

здобувачів освіти здійснюється в умовах реального виробництва, тоді як для теорії відведено близько 30 % часу.

Україна також пішла шляхом системної трансформації освіти. Спільна участь Державного навчального закладу «Ковельський центр професійно-технічної освіти» та ТОВ «Волинь-Кальвіс» у німецько-українському проекті «Партнерство у сфері професійно-технічної освіти в Україні» сприяла налагодженню контакту між закладом та підприємством – замовником робітничих кадрів ТОВ «Волинь-Кальвіс» з професії «Електрогазозварник». Ініціатором названого проекту виступив Освітній центр баварської економіки (bbw), який визначив основні пріоритети розвитку молодих фахівців, що також сприяло у розв'язуванні проблеми міграційних процесів у регіоні, зокрема:

- орієнтації на потребу в кваліфікованих робітничих кадрах;
- організації виробничого навчання (виробничої практики) на підприємствах області;
- моніторингу/контролю освітнього процесу та іспитів/перевірки після закінчення навчання

за безпосередньої участі підприємств-замовників робітничих кадрів.

За результатами проєкту (2016–2019 рр.) у ДНЗ «Ковельський центр ПТО» обладнано новий комп'ютерний клас із програмно-педагогічним забезпеченням із зварювальних професій.

З участю педагогічних працівників та учнів центру було проведено:

- три одно/двотижневі курси підвищення кваліфікації у Навчальному центрі AZZ Zwiskau Академії підвищення кваліфікації FAW gGmbH Chemnitz;

- 24 технічні тренінги (для різних категорій педагогічних працівників, що здійснюють підготовку робітничих кадрів із професії «Електрогазоварник»);

- 15 тижневих тренінгів з питань дидактики, комунікації, якості освітніх процесів у закладах професійної освіти, системи управління якістю, конфліктного менеджменту, підприємництва, напрацювання PR-стратегій, бренду роботодавців, тощо;

- дві екзаменаційні сесії для складання іспиту зі зварювання на отримання сертифіката ISO німецького зразка (ISO 9606-1 111, ISO 9606-1 135);

- 6 PR-кампаній із набору учнів, співучасть в організації днів відкритих дверей та щорічних форумів профтехосвіти;

- два соціологічні опитування учнів.

Проєкт сприяв:

- подальшому розвитку ДНЗ «Ковельський центр ПТО» загалом (партнерство та кооперація із підприємствами, інтеграція з іншими закладами освіти та регіонами);

- поліпшенню ділових і партнерських відносин з ТОВ «Волинь-Кальвіс», що спонукало інші підприємства-замовники кадрів до такої форми співпраці;

- приведенню змісту професійної освіти з професії «Електрогазоварник» у відповідність до потреб конкретного підприємства (план виробничої практики на підприємстві ТОВ «Волинь-Кальвіс із застосуванням сучасного зварювального обладнання);

- обміну досвідом роботи та вдосконаленню компетентностей педагогічних та керівних працівників закладу (навчання, стажування в Україні та в Німеччині).

Від початку реалізації проєкту були чітко сплановані конкретні заходи щодо послідовності його перебігу, визначено завдання й очікувані

результати їх реалізації. У всіх організованих німецькою стороною заходах брали участь компетентні представники ТОВ «Волинь – Кальвіс» – учасники проєкту, що дало змогу в повному обсязі врахувати їх пропозиції та зауваження щодо організації освітнього процесу з професії «Електрогазоварник» за дуальною формою навчання. Початку первинної професійної підготовки кваліфікованих робітників на базі повної загальної середньої освіти з використанням елементів дуальної форми навчання передували такі етапи:

- створення Проєктної Ради, до складу якої увійшли члени адміністрації закладу, педагогічні працівники, які здійснюють професійну підготовку з професії «Електрогазоварник», методист НМЦ ПТО Волинської області;

- розроблення експериментального робочого навчального плану та робочих навчальних програм з урахуванням рекомендацій і пропозицій німецьких експертів із Центру зварювання, фахівців ТОВ «Волинь – Кальвіс», СП(ПТ)О з професії «Електрогазоварник».

Як результат, співвідношення годин практичної підготовки до теоретичної у робочому навчальному плані становило 65 % до 35 %. Первинній підготовці здобувачів освіти з 2017 року також передувало двотижневе стажування двох майстрів виробничого навчання закладу в м. Цвікау (Центр зварювання, Німеччина).

Упродовж 2017–2019 років здобувачі освіти після проходження базового блоку, виробничого навчання в майстернях закладу проходили відбір для дуальної форми навчання на ТОВ «Волинь – Кальвіс» відповідно до укладеної угоди. Так, на базі закладу в присутності двох фахових експертів з м. Цвікау, спеціалістів ТОВ «Волинь – Кальвіс» учні виконували психологічні тести та тести за професійними якостями; зварювали стикове з'єднання в нижньому положенні способом MMA (електродугове); кутове з'єднання способом MIG, MAG (напівавтоматичне зварювання). За результатами тестувань провели зустрічі учнів та німецьких фахівців із центру зварювання, уклали договори між ТОВ «Волинь – Кальвіс» та 12 здобувачами освіти на проходження професійно-практичної підготовки на дільницях і робочих місцях підприємства.

Загалом у рамках німецько-українського проєкту навчання з елементами дуальної

форми освіти пройшли дві групи (24 особи), з яких працевлаштовано 12 осіб. Наразі заклад освіти за погодженням з ТОВ «Волинь – Кальвіс» здійснює підготовку третьої групи, але поза рамками проекту. Заклад реагує на потреби підприємства, вносить поправки до робочих навчальних програм з професійно-теоретичної та практичної підготовки. Під час спільного обговорення подальшої співпраці з підприємством щодо дуальної форми навчання, було прийнято рішення про внесення змін до договірних умов у частині працевлаштування.

Отже, упровадження елементів дуальної форми навчання ДНЗ «Ковельський центр ПТО» з використанням досвіду Німеччини продемонструвало низку переваг та недоліків.

Переваги:

- підприємство-роботодавець бере участь у підготовці робітничих кадрів (від розробки робочих навчальних планів і програм до участі в державній кваліфікаційній атестації), розділяє відповідальність за якість навчання;

- підприємство отримує не просто випускника ЗП(ПТ)О, а підготовленого працівника, адаптованого до колективу, особливостей обладнання та специфіки виробництва (економія на підборі кадрів та підвищенні продуктивності праці);

- близько 50 % учнів групи перебувають на одному підприємстві, що значно поліпшує організацію і контроль виробничого навчання та виробничої практики;

- професійна підготовка здійснюється у реальних умовах сучасного виробництва;

- збільшуються шанси на отримання постійної роботи одразу після закінчення навчання;

- можливе отримання практичного досвіду під час навчання та отримання грошової винагороди під час навчання;

- відбір (під час навчання) найталановитіших здобувачів освіти для запрошення на роботу після закінчення навчання;

- збільшення надходжень до спеціального фонду ЗП(ПТ)О та модернізація матеріально-технічної бази виробничих майстерень.

Недоліки:

- відсутність у підприємства можливості забезпечити учнів та випускників житлом;

- велика відстань між навчальним закладом та підприємством (труднощі з доїздом учнів на підприємство);

- відсутність можливості відпрацювання всіх тем програми виробничого навчання і виробничої практики повністю на підприємстві.

Підготовка кваліфікованих робітників з упровадженням елементів дуальної форми здобуття освіти передбачає встановлення рівноправного партнерства закладів освіти, роботодавців та здобувачів освіти з метою набуття останніми досвіду практичного застосування компетентностей, адаптації в умовах професійної діяльності. Саме тому необхідно сприяти подальшому розвитку експорту елементів дуальної форми підготовки кваліфікованих кадрів та прискорити запровадження її елементів у систему професійної (професійно-технічної) освіти України, залучивши при цьому не тільки великі, середні чи малі підприємства, а й мікропідприємства. Тільки у такій співпраці є можливість зберегти привабливість дуальної освіти та її результативність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників: Наказ МОНУ № 916 від 23 червня 2017 року. – URL: <https://ru.osvita.ua/legislation/proftech/56443>

2. Про проведення дослідно-експериментальної роботи за темою «Професійна підготовка кваліфікованих робітників з використанням елементів дуальної системи навчання» на базі закладів професійно-технічної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2015 р. № 298. – [Електронний ресурс] – URL.: <http://old.mon.gov.ua/files/normative/2015-04-17/3825/nmo-298-1.pdf>

3. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти: від 19 вересня 2018 р. № 660-р / Кабінет Міністрів України. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80>

4. А б а ш к і н а Н. В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині : монографія / Н. В. Абашкіна. Київ: Вища школа, 1998. – 207 с.

5. А м е л і н а С. М. Особливості дуальної системи вищої професійної освіти у навчальних закладах Німеччини / *Проблеми трудової і професійної підготовки* : зб. наук. праць. 2010. Вип. 15. С. 107–112.

6. Дуальна освіта. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichnaosvita/dualna-osvita>.

7. Про освіту: Закон від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII / Верховна Рада України. URL.: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>

8. Н и ч к а л о Н. Г. Професійне навчання на виробництві як складова системи неперервної освіти. Професійне навчання на виробництві: зб. наук. праць. – Київ: Наук. світ, 2006. – Вип. II. – С. 1–19. с. 23.

РИНОК ПРАЦІ ВОЛИНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ТА ОСВІТНІ МОЖЛИВОСТІ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ ДЛЯ РОБОТОДАВЦІВ І ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ

Роман РОМАНИУК, директор Волинського обласного центру зайнятості, м. Луцьк, Волинська область

Розглянуто актуальні питання впливу пандемії COVID-19 на ринок праці Волинської області. Схарактеризовано сучасні підходи до підготовки кваліфікованих робітників на замовлення роботодавців та навчання дорослого населення на прикладі Волинського обласного центру зайнятості.

Ключові слова: ринок праці, державна служба зайнятості, безробітні, вакансії, роботодавці, освіта дорослих, професійне навчання, дуальна форма навчання, стажування, неформальне навчання.

Roman ROMANIUK

THE VOLYN LABOR MARKET INFLUENCED BY THE COVID-19 PANDEMIC AND THE EDUCATIONAL POSSIBILITIES OF THE EMPLOYMENT SERVICE FOR EMPLOYERS AND ADULTS

This article examines current issues of the impact of the COVID-19 pandemic on the labour market in Volyn region, describes adult education and modern approaches to the training of qualified workers at the request of employers by the case of the Volyn region employment centre.

Keywords: labor market, public employment service, unemployed, vacancies, employers, adult education, vocational training, dual form of education, internships, non-formal education.

Пандемія COVID-19 внесла свої корективи не тільки в життєві плани мільйонів українців, а й в економіку держави і, як наслідок, у ситуацію з безробіттям. Багатьом роботодавцям та працівникам довелося пристосовуватися до нових реалій ведення бізнесу. Структура, яка, незважаючи на карантин, безперервно надає послуги безробітним та роботодавцям – державна служба зайнятості. Під час карантинних обмежень фахівці центрів зайнятості не припинили добирати для безробітних відповідні вакансії, а для роботодавців – кваліфікований персонал, надавали фінансову підтримку бізнесу, який вимушено перервав свою діяльність. Проаналізуємо, як пандемія COVID-19 змінила ринок праці Волині.

Кількість вакансій у базі даних Волинської обласної служби зайнятості у 2020 р. порівняно з 2019 р. зменшилася на 35,6 % – до 27 тис. одиниць. Роботодавці мали найбільшу потребу в працівниках сфери торгівлі та послуг, кваліфікованих робітниках з інструментом, робітниках із обслуговування, експлуатації устаткування та представників найзатребуваніших професій на ринку праці (водій, продавець, кухар, охоронник, офіціант, бармен, касир торговельного залу, швачка, слюсар-ремонтник, слюсар з ремонту колісних транспортних засобів, оператор заправних станцій, електрогазозварник, слюсар-сантехнік, машиніст (кочегар) котельні, столяр, муляр, електромонтер з ремонту та обслугову-

вання електроустаткування, тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва) тощо.

Загалом вплив пандемії COVID-19 спричинив безпосереднє зменшення залучення робочої сили до економічної діяльності в усіх наведених вище напрямках. У 2020 році статус безробітного мали майже 34 тис. осіб, що на 131 % більше, ніж у 2019 році. 48 % зареєстрованих безробітних мали вищу освіту, 32 % – професійно-технічну, 20 % – загальну середню освіту. Кількість осіб, працевлаштованих за сприяння Волинської обласної служби зайнятості у 2020 році, становила понад 19 тис. осіб. Зокрема, 53 % осіб були працевлаштовані оперативно до надання статусу безробітного.

Із числа безробітних 21 % знайшли роботу у галузі оптової та роздрібної торгівлі, ремонту; 15 % – у переробній промисловості; 13 % – у галузі сільського, лісового та рибного господарства; 6 % – у транспортній галузі, складському господарстві, поштовій та кур'єрській діяльності; 16 % – у галузі освіти. Результат співвідношення попиту та пропозиції робочої сили є показником навантаження на одне вільне робоче місце (вакансію). Дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили поглиблюється у професійному розрізі. Найбільше претендентів на одну вакансію – з-поміж кваліфікованих робітників сільського та лісового господарств (249 ос.), технічних службовців (23 ос.), законодавців та вищих державних службовців (21 ос.), найпро-

© Романюк Р., 2021

стіших робітників (21 ос.), фахівців (15 ос.), працівників сфери торгівлі (13 ос.), кваліфікованих робітників з інструментом (5 ос.).

Варто зазначити, що поступово змінюються і вимоги до претендентів на робоче місце. Нині акцент – на бажанні й умінні працювати, мотивації на досягнення цілей, готовності розвиватися. У напрямі освіти дорослого населення Волинська обласна служба зайнятості використовує неформальне навчання. Робота з підтвердження неформального навчання за професією «Кухар» розпочалась у 2017 році. Загалом 31 особа отримала свідоцтво про приєднання робітничої кваліфікації; з них у 2020 році – 13 осіб. Підтвердження результатів неформального професійного навчання працівників здійснювалося у Рівненському центрі професійно-технічної освіти державної служби зайнятості.

Спеціалісти центру зайнятості добре усвідомлюють, що професійне навчання – це передусім вагомий чинник захисту безробітних, який суттєво впливає на їх конкурентоспроможність на ринку праці та прискорення процесу працевлаштування. У Волинській обласній службі зайнятості налагоджено системну роботу щодо організації професійного навчання безробітних. Найважливіше джерело інформації для визначення напрямів підготовки кадрів – замовлення роботодавців. Адже вони є провідними партнерами з реалізації державної політики зайнятості. Фахівці служби зайнятості здійснюють аналіз та прогнозування тенденцій економічного розвитку області, структури, руху та динаміки робочих місць, складу наявної потенційної пропозиції робочої сили з врахуванням перспективних змін у структурі та потребах локального ринку праці Волині на близьку та подальшу перспективу.

Державна служба зайнятості за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття організовує професійне навчання зареєстрованих безробітних на замовлення роботодавця, сприяє їх самозайнятості та початку підприємницької діяльності. Професійне навчання здійснюється у професійно-технічних та закладах вищої освіти, зокрема, у центрах професійно-технічної освіти державної служби зайнятості, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання або безпосередньо у роботодавців – замовників кадрів.

Через карантинні обмеження та зменшення попиту працедавців на робочу силу, обсяги професійного навчання зменшилися на тисячу безробітних порівняно з 2019 роком. Для підвищення конкурентоздатності шукачів на ринку праці та задля забезпечення роботодавців кваліфікованими кадрами у 2020 році фахівці Волинської обласної служби зайнятості організували професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації 2 458 безробітних. З-поміж них:

- 1 529 безробітних навчалися у центрах професійно-технічної освіти державної служби зайнятості;

- 182 безробітних – у закладах освіти Волинської області;

- 747 безробітних – на підприємствах, в організаціях, установах.

У 2020 році 134 безробітних було направлено на підготовку та перепідготовку і здобули 20 нових робітничих професій, зокрема: адміністратор, агент з туризму, верстатник широкого профілю, візажист, водій тролейбуса, електрогазозварник, електрозварник ручного зварювання, кондитер, косметик, кравець, кухар, манікюрник, обліковець бухгалтерських даних, перукар, покоївка, продавець непродовольчих товарів, рибовод, слюсар з ремонту автомобілів, тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва, флорист.

Пріоритет у навчанні безробітних належить центрам професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості, яких наразі в Україні функціонує одинадцять. У них здійснюють підготовку за широким спектром ліцензованих професій та напрямів: для промисловості, будівництва, агропромислового комплексу, транспорту і зв'язку, сфери послуг. Загалом фахівців готують за 95-ма робітничими професіями та понад 240-ма курсами цільового призначення. Переваги цих закладів освіти порівняно з іншими – стислі терміни навчання, врахування в організації освітнього процесу особливостей дорослого населення, сучасна матеріальна база, тісна співпраця з роботодавцями, використання інтерактивних методів навчання.

Для якісної підготовки конкурентоспроможного фахівця на замовлення роботодавців фахівці Волинської обласної служби зайнятості організовують навчання безробітних на базі закладів освіти із сучасними навчально-практичними центрами за професіями:

- «Електрогазозварник» (9 безробітних) на базі ДПТНЗ «Камінь-Каширське ВПУ» (Навчально-практичний центр за напрямом «Зварювальні роботи»);

- «Електрозварник ручного зварювання» (11 безробітних) на базі Володимир-Волинського ВПУ (Навчально-практичний центр за напрямом «Зварювальні технології»).

В організації професійного навчання Волинська обласна служба зайнятості використовує дуальну форму навчання, яка поєднує здобуття знань у закладі освіти та практику на робочих місцях підприємств. Це сприяє підвищенню відповідальності роботодавців за якість підготовки робітничих кадрів. Отже:

- 9 безробітних здобували професію «Верстатник широкого профілю» за дуальною формою на базі ДПТНЗ «Луцьке ВПУ». Слухачі проходили виробниче навчання і виробничу практику на ПрАТ «СКФ Україна»;

- 10 безробітних на замовлення ТзОВ «Цу-мань-риба» здобули професію «Рибовод» за

дуальною формою навчання на базі Рівненського центру професійно-технічної освіти ДСЗ;

- 13 покоївок підготовлено на базі Рівненського центру професійно-технічної освіти ДСЗ за дуальною формою співпраці з санаторієм матері і дитини «Пролісок».

Працевлаштуванню безробітних сприяє організація курсів цільового призначення на замовлення роботодавців. Слухачі таких курсів у короткі терміни вивчають нове обладнання, вироби, товари, послуги, сучасні технологічні процеси, які використовують на виробництві. 975 безробітних підвищили кваліфікацію на курсах цільового призначення за 16 напрямками для сільського господарства, переробки, будівництва, житлово-комунального господарства. У 2020 році 14 безробітних навчалися дистанційно на замовлення санаторію «Лісова пісня» у Рівненському центрі професійно-технічної освіти ДСЗ на курсах цільового призначення за напрямками «Організація харчування в санаторно-курортних комплексах» та «Основи організації і техніки обслуговування підприємств ресторанного господарства в санаторно-курортних комплексах». На замовлення ТОВ «Рамедас Україна», яке зай-

мається харчуванням дітей у шкільних їдальнях, підвищили кваліфікацію 63 кухарі.

Одна з перспективних і привабливих форм підвищення кваліфікації як для безробітних, так і для роботодавців – стажування безпосередньо на робочому місці. Це сприяє оновленню набутих раніше знань, умінь та навичок, адаптації на конкретному робочому місці. Стажування за направленням служби зайнятості триває до 3 місяців. У 2020 році можливістю стажування потенційних працівників із числа безробітних скористався 491 роботодавець, підвищили кваліфікацію 747 безробітних за 126 професіями та спеціальностями.

Незважаючи на ситуацію, яка виникла на ринку праці через COVID-19 і введення карантинних обмежень, рівень працевлаштування після закінчення професійного навчання був достатньо високим – 98,8 %.

Отже, завдяки професійному навчанню як активній формі сприяння зайнятості, безробітні громадяни мають змогу підвищувати свою конкурентоспроможність на ринку праці, а служба зайнятості – оперативно реагувати на потреби роботодавців у кваліфікованих кадрах.

НОВІ ПІДХОДИ В ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРІВ КАР'ЄРИ

Зоя ПАРФЕНЮК, директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Волинській області, м. Луцьк, Волинська область

Висвітлено досвід організації профорієнтаційної роботи, формування кар'єрних та підприємницьких компетентностей здобувачів освіти. Проаналізовано основні етапи профорієнтаційного проекту «Від мрії до дії» в системі професійної (професійно-технічної) освіти Волинської області на 2019–2022 роки, яким окреслено завдання з популяризації робітничих професій та підготовки випускників до успішного кар'єрного зростання. Схарактеризовано позитивний вплив мотиваційних тренінгів, які були проведені практичними психологами ЗП(ПТ)О для учнів 8–11 класів закладів загальної середньої освіти з використанням сучасних методик «Моя професія – мій вибір» з популяризації робітничих професій та усвідомленого професійного вибору відповідно до здібностей і можливостей.

Ключові слова: професійна освіта, професійне самовизначення, професійна орієнтація, центри професійної кар'єри, кар'єрний ріст, кар'єрні і підприємницькі компетентності, заклади професійної (професійно-технічної) освіти.

Zoya PARFENYUK

INNOVATIONS IN VOCATIONAL GUIDANCE AND ACTIVITIES OF CAREER CENTERS

The experience of organizing career guidance work, formation of career and entrepreneurial competencies of students is revealed. The main stages of the career guidance project "From dream to action" in the system of vocational (technical) education of Volyn region for 2019–2022, which outlines the task of promoting working professions and preparing graduates for successful career growth. The positive impact of motivational trainings conducted by practical psychologists of ZP (PT) O for students of 8-11 grades of general secondary education institutions using modern methods "My profession is my choice" to promote working professions and conscious professional choice according to abilities and capabilities is characterized.

Keywords: professional education, professional self-determination, professional orientation, professional career centers, career growth, institutions of professional (vocational) education.

© Парфенюк З., 2021

Успішний професійний розвиток та вдале кар'єрне зростання молодого людини залежить від правильного вибору майбутньої професії. Наразі, коли надзвичайно актуальною є нестача робітничих кадрів на ринку праці, одним із завдань професійної освіти є якісне та кількісне зростання контингенту закладів професійної освіти через успішну профорієнтаційну роботу, підняття престижності професійної освіти загалом. У Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти задекларовано, що виконання цього базового завдання має забезпечуватися шляхом популяризації професійної (професійно-технічної) освіти з-поміж дітей, молоді, дорослих, планування професійного розвитку та кар'єри [1].

Однак, в Україні лише близько 14 % випускників здобувають професійну освіту, решта орієнтуються на отримання вищої, яка, до речі, не гарантує успішне працевлаштування у зв'язку з перенасиченням випускників закладів вищої освіти на ринку праці. Наприклад, у середньому в Європі 40 % випускників закладів середньої освіти отримують професійну освіту, а в Чехії, Хорватії, Австрії та Фінляндії цей відсоток сягає 70 % та більше [4]. Разом з тим, український ринок праці потребує фахівців саме робітничих професій. Тому Міністерство освіти і науки України визначило амбітну мету – за п'ять років 45 % випускників шкіл вступатимуть до закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Нова професійна школа повною мірою має реалізовувати гасло «Професійна освіта сьогодні – успішна кар'єра завтра!».

Профорієнтаційна робота має вийти за межі закладу освіти і охоплювати широкі верстви населення, починаючи з дошкілля, учнів молодшого шкільного віку до дорослого населення. Для створення чіткої системи роботи з професійної орієнтації населення, проведення ефективної та результативної профорієнтаційної роботи, формування нового іміджу професійної освіти регіону Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Волинській області (далі НМЦ ПТО у Волинській області) розроблено профорієнтаційний проект «Від мрії до дії» у системі професійної (професійно-технічної) освіти Волинської області на 2019–2022 роки, у якому окреслено завдання з популяризації робітничих професій та підготовки випускників до успішного кар'єрного зростання.

У рамках проекту з метою популяризації робітничих професій використовуються різноманітні форми роботи – конкурси професій, агітаційно-просвітницьких гуртів «Робітник – це звучить гордо (2019 р.), на краще відео з популяризації робітничих професій (2019 р.), майстер-класи для дітей дошкільних закладів та учнів початкової школи тощо. Навчально-методичний центр ПТО у Волинській області є співорганізатором юніорського кулінарного фес-

тивалю «Заяви про себе і свою професію», який до карантинного періоду десять років поспіль відбувався на Волині в рамках свята «Бурштинова осінь» під егідою Волинського осередку Асоціації кулінарів України. Учасниками фестивалю є заклади П(ПТ)О, які здійснюють підготовку фахівців для ресторанного господарства, учні шкіл, роботодавці. Арт-класи сучасного кулінарного мистецтва, конкурси, майстер-класи відомих кулінарів України, виставки-продажі, демонстрація спецодягу для обслуговування в ресторанно-готельному господарстві не лише сприяли підвищенню фахового рівня учнів ЗП(ПТ)О, які здобувають професії ресторанного господарства, подальшому їх працевлаштуванню, а й сприяли популяризації робітничих професій з-поміж учнів шкіл, підвищенню престижності системи професійної освіти.

Інформування учнівської молоді й дорослого населення про робітничі професії та ЗП(ПТ)О, які надають послуги з підготовки фахівців робітничих професій, здійснюється в рамках свята профтехосвіти Волині, яке проводиться щороку в обласному центрі. Організатор свята – управління освіти і науки Волинської ОДА. Під час свята учні загальноосвітніх шкіл, мешканці міста Луцька мають можливість відвідати виставку-ярмарок товарів, виготовлених здобувачами освіти та майстрами навчальних закладів профтехосвіти, взяти участь у майстер-класах, які проводять учні ЗП(ПТ)О. Такий захід став для роботодавців хорошою рекламою закладів професійної освіти та їх випускників.

У полі зору профорієнтаційної роботи НМЦ ПТО, ЗП(ПТ)О – заклади загальної середньої освіти. Робота проводиться за напрямом інформування про робітничі професії та можливості навчання. Протягом січня – лютого 2020 року для учнів 8–11 класів закладів загальної середньої освіти практичні психологи ЗП(ПТ)О провели мотиваційні тренінги з використанням сучасних методик «Моя професія – мій вибір» з популяризації робітничих професій та усвідомленого професійного вибору відповідно до здібностей і можливостей, у яких було задіяно 487 закладів, майже 8 тис. учнів. За результатами роботи працівниками НМЦ ПТО у Волинській області укладено два збірники: «Проекти програм профорієнтаційних тренінгів з популяризації робітничих професій. Волинська область» та «Профорієнтаційні тренінги з популяризації робітничих професій» за матеріалами регіональних НМЦ ПТО України.

Карантинні вимоги змусили переорієнтувати профорієнтаційну роботу в закладах освіти в режим онлайн; для цього активно використовуються сайти НМЦ ПТО та закладів П(ПТ)О, соціальні мережі фейсбук, інстаграм, тік-ток. Підготовлено для розміщено в соціальних мережах серію відео з тем: «Чому я обрав цю професію», «Екскурсія закладом», «Випуск 2020», «Запрошуємо на навчання». На сторінках у фейсбуці «Мо-

лодь ПТО Волині», «Профтехосвіта Волині» розмішувалися інформаційні матеріали про робітничі професії закладів П(ПТ)О Волині, відеоролики із запрошенням на навчання, проведено відеофлешмоб під гаслом «Живи профтехосвіто: сьогодні бути робітником – це престижно, бо...». Про успішність профорієнтаційної роботи свідчать результати вступної кампанії. Виконання регіонального замовлення впродовж останніх трьох років становить 90–92 %. Для допомоги випускникам у плануванні їх професійного розвитку та кар'єри, ведення профорієнтаційної роботи з-поміж молоді в усіх закладах П(ПТ)О Волині створено центри професійної кар'єри.

Створення та подальше функціонування центрів кар'єри на базі закладів освіти відбувається за активної співпраці з партнерами: управлінням освіти і науки Волинської ОДА; НМЦ ПТО у Волинській області; Волинським обласним центром зайнятості, роботодавцями, громадськими організаціями, Волинським ресурсним центром; лабораторією професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. На базі центрів професійної кар'єри організовано навчальні тренінги, семінари, консультування для учнів, функціонують вебсторінки «Центр кар'єри» на сайтах ЗП(ПТ)О, постійно оновлюється розділ на сайті НМЦ ПТО: <http://nmc-ptovolyyn.ua/> тощо.

У тісній співпраці із Волинським обласним центром зайнятості, працедавцями проводимо заходи з формування кар'єрних компетентностей здобувачів освіти ЗП(ПТ)О, мета яких допомогти випускникам оволодіти способами успішного працевлаштування і кар'єрного зростання. З-поміж них: тренінги «Побудова кар'єри і професійне зростання», «Я маю шанс стати успішним», презентації роботодавця, дні кар'єри та відкритих дверей, виїзні акції, профорієнтаційні групові заходи, ярмарки вакансій, професіографічні екскурсії, методичні семінари для педагогів тощо. Спільно із фахівцями центрів зайнятості залучено більш як 70 соціальних партнерів, роботодавців до проведення таких заходів. Наразі у співпраці з Волинським обласним центром зайнятості розглядається можливість розширення переліку надання консультаційних послуг центрів кар'єри для дорослих осіб з числа незайнятого населення.

Одним з напрямів діяльності центрів є інформаційна підтримка у відкритті власного підприємства, формуванні підприємницьких компетентностей здобувачів освіти ЗП(ПТ)О. Гасло: «Не шукай робоче місце, а створи його собі сам» – набуває дедалі більшої актуальності. З метою розвитку підприємницької ініціативи, оволодіння знаннями з основ підприємництва, планування та ведення бізнесу, розвитку власної кар'єри з 2018 року Навчально-методичним центром ПТО у Волинській області проводиться щорічний обласний конкурс на кращий бізнес-проект «Живи та працюй на Волині».

Безпосередня роль НМЦ ПТО у Волинській області полягає в інформаційній підтримці, консультуванні, розробці методичних рекомендацій для функціонування центру кар'єри ЗП(ПТ)О, організації семінарів, тренінгів, круглих столів, обласних конкурсів, а також обмін досвідом тощо.

Працівники центрів кар'єри ЗП(ПТ)О області та методисти НМЦ ПТО у Волинській області постійно беруть участь у всеукраїнських заходах з тематики кар'єрного зростання як у ролі учасників, так і організаторів, діляться досвідом не лише на обласному, а й на всеукраїнському рівні. Це дає змогу підвищити власну компетентність у питаннях планування кар'єри, запровадити здобуті знання для вдосконалення діяльності центрів кар'єри ЗП(ПТ)О. Координаторка діяльності центрів кар'єри ЗП(ПТ)О методистка НМЦ ПТО у Волинській області Оксана Добровольська була залучена в склад творчої групи з розробників курсу «Навички для успішної кар'єри», який реалізовується в рамках проекту «Skills lab: навички для успішної кар'єри» – проекту для молоді ЗП(ПТ)О, які прагнуть побудувати успішну кар'єру та розвинути топ-10 навичок майбутнього», організаторами якого є експертна організація Центр «Розвиток КСВ» у партнерстві за підтримки Міністерства освіти і науки України. Творча група працювала над програмою курсу, розробленням занять та методичних рекомендацій, проведенням тренінгів для педагогічних працівників.

Участь здобувачів освіти у конкурсах сприяє стимулюванню їх творчого самовдосконалення, активізації інтересу до поглибленого вивчення предметів професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки, пропаганді новітніх виробничих технологій, популяризації з-поміж молоді робітничих професій, дає можливість отримати вигідні пропозиції від роботодавців та шанс реалізувати себе в улюбленій професії. Профорієнтаційна робота, яка проводиться в області, та планування кар'єри спрямовуються на підготовку здобувачів освіти до свідомого вибору професії, на популяризацію здобуття професійної (професійно-технічної) освіти та працевлаштування саме в Україні.

Висновки. Профорієнтаційна робота є важливою складовою діяльності закладів П(ПТ)О. Проаналізовані напрями і заходи профорієнтаційного інформування і консультування, формування кар'єрних та підприємницьких компетентностей здобувачів освіти передбачають у перспективі їх успішне професійне становлення. Застосування форм і методів профорієнтаційної роботи Навчально-методичним центром ПТО у Волинській області та ЗП(ПТ)О Волині сприяє вдалому професійному самовизначенню випускників закладів загальної середньої освіти та в подальшому підготовки їх як компетентних кваліфікованих робітників, готових успішно здійснювати професійну діяльність і навчатися

впродовж життя. У перспективі необхідними є системне залучення підприємств – замовників кадрів до профорієнтаційних заходів для популяризації принципу гарантованого забезпечення першим робочим місцем; упровадження в ЗП(ПТ)О курсів за вибором щодо формування кар'єрних та підприємницьких компетенцій; введення посади кар'єрного консультанта для зростання ефективності функціонування центрів професійної кар'єри.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року, схвалена роз-

порядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 року № 419-р.

2. План заходів з реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України № 469-р від 4 липня 2018 року.

3. Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування центру консультування з професійної кар'єри учнівської молоді. / Мат. всеукр. науково-практичного онлайн сем. 5 грудня 2019 року. – [Електронний ресурс]. – URL: http://nmc-pto.volyn.ua/images/2020/zbirnuk_tez_05.12.2019.pdf

4. <https://mon.gov.ua/ua/news/suchasna-profesijna-osvita-yaka-stane-investiciyeyu-v-osobistist-u-mon-predstavili-viziyu-reformi-pto>

ЯКІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Людмила ВИСОЦЬКА, кандидат педагогічних наук, директор ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування», м. Одеса

Висвітлено актуальні проблеми забезпечення якісної підготовки кваліфікованих робітників для сфери торгівлі та ресторанного господарства. Обґрунтовано доцільність упровадження в освітній процес нових форм навчання; інноваційно-педагогічних технологій; передового педагогічного досвіду; забезпечення якості загальноосвітньої підготовки; організація виховної роботи; результативність системи профорієнтаційної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах; психологічний супровід організації освітнього процесу тощо.

Ключові слова: професійна (професійно-технічна) освіта, заклади професійної (професійно-технічної) освіти, якість освіти, інноваційно-освітнє середовище, компетентність.

Liudmila VYSOTSKA

QUALITY OF PROFESSIONAL TRAINING OF QUALIFIED WORKERS

The current problems of providing quality training of skilled workers for trade and restaurants are highlighted. The expediency of introducing new forms of education into the educational process is substantiated; innovative and pedagogical technologies; advanced pedagogical experience; ensuring the quality of general education; organization of educational work; the effectiveness of the system of career guidance work in secondary schools; psychological support of the organization of the educational process, etc.

Keywords: professional (vocational) education, technical and vocational training, quality of education, innovation and education environment, competence.

Основним завданням професійно-технічної освіти (надалі ПТО) за умов глобалізаційних процесів, посилення конкурентноспроможності, виходу підприємств України на міжнародні ринки – є підготовка кваліфікованих робітників із високим інтелектуальним потенціалом, творчими здібностями, креативним мисленням, здатних до самореалізації, активної участі у соціально-економічних і культурних процесах

України. У зв'язку з цим, у ПТО простежується тенденція розроблення, обґрунтування та застосування в освітній процес нових підходів і технологій. Тому, одним із актуальних напрямів роботи колективу ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування» (надалі ДНЗ «ОВПУТТХ») є удосконалення системи якісної підготовки кваліфікованих робітників, яка забезпечить формування професійних

компетентностей майбутніх фахівців відповідно до державних стандартів професійної освіти та сучасних вимог виробництва; швидку їх адаптацію на робочому місці, що сприятиме розв'язанню проблеми їх працевлаштування.

Успішне здійснення підготовки кваліфікованих робітників потребує:

- предметного аналізу навчальних планів, у яких визначено термін навчання, навчальні предмети, послідовність їх вивчення, кількість годин, які відводяться на їх вивчення;

- доцільного врахування значення навчального матеріалу, який забезпечує опанування учнями професійних компетенцій, оволодіння ними різними засобами пізнавальної діяльності, сприяє спроможності особистості до самореалізації, саморозвитку.

Успіх підготовки кваліфікованих робітників залежить також від розробленого та сформованого навчально-методичного забезпечення, що спрямовує освітній процес на виважене планування змісту професійного навчання та методичне супроводження його. Грамотно спланована й організована навчально-виробнича робота з подальшим контролем і корекцією дає змогу спостерігати за динамікою навчальних досягнень учнів. Велике значення у забезпеченні якісної підготовки кваліфікованих робітників має професійність педагогічних працівників та створена в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (надалі ЗП(ПТ)О) матеріально-технічна база (надалі МТБ). З огляду на це та враховуючи вимоги сьогодення щодо зростання ролі володіння кваліфікованими робітниками професійними компетентностями, в ДНЗ «ОВПУТТХ» фінансові й кадрові ресурси спрямовуються на створення якісного освітнього середовища, що дає змогу модернізувати та поповнити МТБ з професій; вдосконалювати кваліфікацію педагогічних працівників; поглиблювати взаємодію із соціальними партнерами: підприємствами торгівлі та ресторанного господарства, центром зайнятості, місцевими органами влади, громадськими організаціями тощо.

Нині важливого значення у підготовці кваліфікованих робітників набуває упровадження в освітній процес нових форм навчання; інноваційно-педагогічних технологій; передового педагогічного досвіду; забезпечення якості загальноосвітньої підготовки; організація виховної роботи; результативність системи профорієнтаційної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах; психологічний супровід організації освітнього процесу тощо.

Оновлення змісту професійної підготовки кваліфікованих робітників у ДНЗ «ОВПУТТХ» здійснюється на модульно-компетентнісній основі із застосуванням інноваційних практико-

орієнтованих педагогічних і сучасних виробничих технологій. У ДНЗ «ОВПУТТХ» працюють висококваліфіковані педагогічні працівники, які забезпечують становлення фахівця для сфери торгівлі й ресторанного господарства, застосовуючи в організації освітнього процесу інноваційні педагогічні технології і методи навчання, які сприяють формуванню у здобувачів освіти цілісної системи компетентностей у професійній сфері діяльності.

Сучасна індустрія підприємств торгівлі та ресторанного господарства знаходиться у стані постійного розвитку, упровадження інновацій і потребує від випускника не лише суто професійної компетентності, а й розвинених навичок фахівця таких, як: креативність, комунікабельність, критичне мислення, готовність до постійного вдосконалення та професійного зростання. Розвиток в учнів цих навичок можливий через активізацію їхньої пізнавальної діяльності, розвиток самоосвітніх здібностей, формування здібностей до творчого пошуку.

Значна увага в організації освітнього процесу приділяється використанню інтерактивних методів навчання, оскільки саме ці методики найбільш спонукають учнів до опанування знаннями. Для цього забезпечується організація і проведення різного виду практичних занять: семінарів, тренінгів, майстер-класів. Успішному засвоєнню учнями знань сприяє використання в освітньому процесі проблемно-розвивального навчання, зміст якого полягає в пошуковій діяльності учнів, яка починається з постановки питань; розв'язання проблемних завдань; у проблемному викладі навчального матеріалу викладачем; у виконанні учнями самостійної роботи. Використання педагогічними працівниками в організації навчання методу проектів вирішує низку педагогічних завдань з-поміж яких є: розвиток у здобувачів освіти креативності, творчої думки, можливість навчатися працювати з різними джерелами інформації, користуватися знаннями для вирішення практичних завдань.

Важливим чинником, що впливає на рівень навчальних досягнень учнів з професійно-практичної підготовки, є здійснення освітнього процесу в умовах виробництва шляхом створення навчально-виробничих ділянок на підприємствах, що дає змогу проводити уроки як теоретичного, так і виробничого навчання, які спрямовані на формування професійних і ключових компетентностей майбутніх фахівців сфери торгівлі та ресторанного господарства.

З метою наближення освітнього процесу до умов виробництва колектив училища упроваджує дуальну форму навчання у підготовку кваліфікованих робітників, що сприяє підвищенню якості виробничого навчання, виробничої прак-

тики, працевлаштуванню випускників. Взаємодія учасників освітнього процесу за дуальною формою навчання передбачає тісну співпрацю освітньої та виробничої сфер підготовки кваліфікованих робітників і базується на взаємодії училища, учнів, підприємств-партнерів.

Сучасні потреби ринкової економіки спрямовують професійну освіту на підготовку підприємливих, ініціативних, самостійних та креативних кваліфікованих робітників. Позаяк актуальності набуває питання формування підприємницької компетентності в процесі професійної підготовки кваліфікованих робітників, яка в подальшій професійній діяльності підвищить конкурентоспроможність їх на ринку праці та відкриє широкі можливості до започаткування власної справи. З огляду на це, колектив училища бере участь у експериментальній роботі всеукраїнського рівня з формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності, що здійснюється під керівництвом Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

Пріоритетним напрямом роботи педагогічного колективу училища є формування професійних компетентностей учнів в умовах інноваційних процесів, які відображаються в суспільстві і потребують швидкої зміни знань, сучасних інформаційних технологій (інтернет, дистанційне навчання), нових методик організації освітнього процесу. Наразі в ДНЗ «ОВПУТТХ» популярним стало дистанційне навчання (надалі ДН), яке дає можливість учневі навчатися та отримувати необхідні знання віддалено від закладу освіти. Адміністрацією училища забезпечено організацію діяльності училища в умовах режиму ДН, узгоджені правила та розклад взаємодії всіх учасників освітнього процесу для виконання освітніх програм. На сайті училища створено розділ «ДН» зі сторінками для навчальних предметів. На сторінці кожного навчального предмета розміщено навчальні матеріали електронних уроків, тести, завдання, посилання на відкриті інтернет-уроки.

Сьогодення потребує від педагога високого професіоналізму, володіння сучасними інноваційними технологіями навчання і виховання, бажання та вміння постійно вчитися й самовдосконалюватися. Тому одним із пріоритетних напрямів роботи педагогічного колективу училища є питання професійного розвитку. Професійне зростання педагогічних працівників училища забезпечується шляхом підвищення кваліфікації різними видами та методами (підвищення кваліфікації в Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти, комунальний заклад вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради», науково-методичні конференції, семінари, вебінари, проходження

стажування на підприємствах торгівлі та ресторанного господарства, самоосвіта).

В училищі приділяється значна увага організації методичної роботи, яка забезпечує підвищення педагогічної майстерності та є суттєвим чинником, котрий впливає на підвищення методичної компетентності педагогічних працівників.

Система організаційно-методичної роботи щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників училища розглядається як цілеспрямований, спеціально організований процес систематичного оновлення професійної компетентності педагогічних працівників. Метою цього процесу є узгодження професійного рівня кваліфікації педагогічних працівників із визначеними стандартами, вимогами часу, особистісними і виробничими потребами; удосконалення їхнього наукового та загальнокультурного рівня; стимулювання й розвиток творчого і духовного потенціалу особистості; підвищення фахової майстерності.

Висновок. Отже, у процесі професійної освіти найважливіше значення має якість підготовки, тобто рівень знань, навичок і спеціальних компетенцій випускників. Окреслені напрями діяльності колективу ДНЗ «ОВПУТТХ»: стратегічне планування та управління училищем; створення інноваційно-освітнього та виховного середовища; професійна компетентність педагогічних працівників; взаємодія училища з роботодавцями – сприяють творчому оновленню форм, методів роботи, і забезпечують якісну підготовку кваліфікованих робітників для сфери торгівлі та ресторанного господарства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Д м и т р е н к о К. А. Звичайні форми роботи-новий підхід: розвиваємо ключові компетентності: метод. посіб. / К. А. Дмитренко, М. В. Коновалова. – Х.: ВГ «Основа», 2018. – 119 с.
2. К о з а к Л. В. Педагогічна інноватика у розвитку нових напрямів освіти. Освітологічний дискус / Л. В. Козак. – 2014. – № 2. – С.74–85.
3. К р е м е н ь В. Г. Інноваційні аспекти освітньої діяльності. Освіта та розвиток обдарованої особистості / В. Г. Кремень. – 2013. – № 10. – С. 5–8.
4. Н и ч к а л о Н. Г. Розвиток професійної освіти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів: монографія / Н. Г. Ничкало. – 2014. – К. : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова. – 125 с.
5. Р а д к е в и ч В. Професійна освіта і навчання: Європейський контекст розвитку/ В. Радкевич // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. праць: Вип. 14. – с. 5–15.

Вимоги до оформлення авторських рукописів до журналу «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

1. До журналу приймаються статті наукового, методичного характеру з актуальних проблем, розвитку професійної освіти і навчання в Україні і за кордоном (рубрики: РИНОК ПРАЦІ І ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА, ДИДАКТИКА, ІННОВАЦІЇ, НАВЧАННЯ НА ВИРОБНИЦТВІ, ПЕДАГОГ ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ, ПСИХОЛОГІЧНА СКАРБНИЧКА, З ДОСВІДУ, ВИХОВНА РОБОТА, МЕТОДИЧНА РОБОТА, ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД, які раніше не публікувалися та не були передані для публікації в інші видання, а також відомості про цікаві події у професійно-технічній освіті (рубрики: ХРОНІКА, КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ, ВІТАЄМО) тощо.

Статті друкуються за умови передплати журналу на рік, копія бланка про передплату додається до статті.

2. Структура наукової статті має відповідати вимогам ВАК України за № 1-02/3 від 5 січня 2003 р. До рукопису наукової статті автора, який не має наукового ступеня, обов'язково додається рецензія, підписана особою, що має науковий ступінь, засвідчена печаткою за місцем роботи рецензента (може бути сканована та надіслана у графічному форматі).

3. **Оформлення статті:** обсяг – до 7 сторінок тексту формату А4 українською мовою, через півтора інтервали, шрифт Times New Roman, кегль 14, поля – по 2 см, збережено у редакторі MSWord 97-2003 у форматі *.doc. Зверху пишеться назва статті, прізвище та ім'я, вчений ступінь, наукове звання, посада автора (авторів) статті. У наукових статтях обов'язково додається коротка анотація до статті (2 – 3 рядки) та ключові слова, індекс УДК. Також у наукових статтях назва статті, дані про автора, анотація та ключові слова даються трьома мовами (українською, російською та англійською). Бібліографія до статті має бути складена за правилами стандарту, розміщена за алфавітом і ретельно перевірена автором. Посилання на джерела в тексті треба надавати в квадратних дужках, наприклад [1, 3]. Ілюстративний матеріал у статті має бути високої якості, малюнки і таблиці – бути прив'язаними до тексту, мати порядковий номер і назву.

4. Окремими файлами надсилаються: інформація про автора (авторів) прізвище, ім'я, по батькові (повністю), місце роботи, посада, науковий ступінь, звання, електронна адреса, контактні телефони; якісні фото автора та (за бажанням) фото до матеріалів статей (можуть бути розміщені на обкладинці та на зворотах обкладинки або у тексті статті), копія бланка про передплату журналу.

5. За достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей відповідають автори публікації.

6. Редакція залишає за собою право на незначне редагування і виправлення статті (зі збереженням головних висновків та стилю автора), перенесення статті до наступного номеру чи відмову від публікації (якщо недотриманні вимоги). За необхідності стаття може повертатись автору на доопрацювання.

3 приводу публікування матеріалів у журналі звертатися до відповідального секретаря члена редакційної колегії старшого наукового співробітника лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидата педагогічних наук ГРИЦЕНКО ІННИ АНТОНІВНИ за телефоном 097-562-22-22, матеріали надсилати на електронні адреси: grihenokinka@ukr.net, 2345255@ukr.net, ipro_info@ukr.net з поміткою: для журналу «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА».

ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО ВИДАВНИЦТВО «ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА»

В. о. директора видавництва
Костянтин КОРНІЄНКО

Головний редактор
редакції журналів
Ніна БЕРІЗКО

Адреса редакції журналу:

Фактична адреса:
02094, м. Київ, вул. Попудренка, 54
Юридична адреса:
01135, м. Київ, пр. Перемоги, 10

+38 (044) 498-10-28
+38 (044) 498-10-29
office@pedpresa.ua

Над номером працювали:

Олександр СІРОЗАЙЦЕВ
Світлана РАДІОНОВА

На с. 1 обкладинки: Назарій Лола, Артем Шевчук, учні групи № 33 з професії «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів» Державного навчального закладу «Новолинський центр ПТО» навчаються працювати на обладнанні для шиномонтажу з майстром виробничого навчання Олегом Житнецким.

Листи й матеріали для публікації можна надсилати електронною поштою: 2345255@ukr.net з поміткою «Професійна освіта»

Підписано до друку 16.03.2021 р.
Формат 60484 1/8. Папір газетний.
Друк офсет. Умов.-друк. арк. 6,5.
Зам. № 21498

Видруковано
ТОВ «Принтстор Груп» 03190,
м. Київ, вул. Данила Щербаківського, 4

Державний комітет зв'язку та інформації України ф.СП-1

ПВ	місце	літер.
----	-------	--------

ДОСТАВНА КАРТКА — ДОРУЧЕННЯ

На газету журнал

48764

«ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

найменування видання

Вартість	передплата	кількість комплектів	1
	переадресування		

на 2021 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	×			×			×			×	

поштовий

індекс _____

місто _____

код вулиці

буд.	корп.	кв.

село _____

область _____

район _____

вулиця _____

прізвище, ініціали

Читайте в наступному номері

- ✓ У Міністерстві освіти і науки України
* * *
- ✓ Зарубіжний досвід
* * *
- ✓ Експериментальна робота
* * *
- ✓ Стандарти фахової передвищої освіти